

ПЛАСТОВИЙ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ

ШЛЯХ

Ч.3-4 (175-176) 2013

П Л А С Т О В И Й Ш Л Я Х

ч. 3-4 (175–176) 2013

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Любомир Онишкевич Дорогі читачі й читачки! 3

ОФІЦІЙНЕ

Звернення ГПБ до всіх пластунів 4

Звернення ГПБ до пластунів після побиття студентів у Києві 5

Резолюції і рекомендації 18-х Зборів КУПО 6

В'ячеслав Стебницький Звіт редакції журналу «Пластовий шлях» 10

Андрій Ганкевич Звіт управи Пластового табору-музею «Сокіл» 13

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Орест Джулинський, Тая Джулинська Сорок років вишколу УПЮ «Золота булава» 16

Юлія Шулик Двадцятилітня історія табору, який змінює пластове таборуння 18

Ростислав Бабич Рефлексії з «Лісової школи» 22

Петро Содоль Українська Повстанча Армія. Історична тема «Лісової школи» 2013 24

Роман Стебницький Як українські «вовкулаки» на г. Грофу мандрували 28

Іванка Герус А чому б ні? 30

Ярина Вдовичин 12 днів пригод і позитивних емоцій у середовищі справжніх друзів 32

Тарас Зень «Смуга переходу». Фільм про історію Івано-Франківського Пласту 35

Юрко Гладкий Рік почався! 38

Прес-служба станиці Козова Теренівка «Листопадовий Зрив» у Козовій 40

Юрій Леськів, Тарас Щепаняк Пласт у Самборі: 100 років служіння громаді 42

ОФІЦІЙНЕ

Заява проводу Пласту — НСОУ щодо ситуації в Криму 45

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Святослав Сурма Пластуни — завжди пластуни, або нотатки після

«Дрогобицького Джемборі — 2013» 46

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

Юрій Леськів Іванові Бучківському і в поважних 90 молодечого запалу не позичати 49

Любомир Романків: «Перші диски, які ми створили, купив Стів Возняк. Згодом він

зробив перший комп'ютер... І лише потім Стів Джобс розвинув технологію» 50

Юрій Леськів Начального Пластуна пошанувала рідна Жовква 54

НАША ІСТОРІЯ

Андрій Сова Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні 56

ПЛАСТ І СУСПІЛЬСТВО

Сергій Одарченко, Юрій Шадиий Пласт і Всеукраїнський громадський рух «Твереза Україна»: кроки до співпраці 59

Сергій Юзик 2013-й для «Альманаху 100-ліття Пласту» став роком визнання 60

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Максим Вікарчук «Дубове Листя» на «Стежках Героїв» 61

ПЛАСТОВІ ЗУСТРІЧІ

Олег Ясків: «Те, що я заклад у фільм, працює на непластунів» 64

ПЛАСТ І СУСПІЛЬСТВО

Юрій Леськів Газета «Свобода»: 120 років невтомної праці для української громади 68

Катерина Танчак Мій # євромайдан. Записки революціонера 70

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Андрій Зав'ялов Кажете, на українську в Росії немає попиту? Мушу вас розчарувати 74

Ольга Лук'янова Українські вечорниці у Воронежі 76

«100 і 1 причина любити Україну» 77

ПЛАСТОВА ІСТОРІЯ

Ярослав Макарушка Курінь ім. Битви під Крутами (4-ий курінь УСП) 78

Так формувався Пласт 80

Андрій Сова Тризуб на печатці 21 пластового куреня імені Івана Богуня у Чорткові 81

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

Ярослав Стех Ювілейний спогад про вчителів — Олександру та Романа Копачів 82

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Юрій Леськів Від редакційної комісії «Альманаху 100-ліття Пласту» 84

НА ВІЧНУ ВАТРУ

Оксана Волчук В пам'ять нашої «стежинки» — д-р Марії (Усі) Фішер Слиж 85

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

Андрій Сова Із когорти безсмертних: життєвий шлях пластуна

Мирослава-Василя Гречила 86

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Тарас Зень 95-а річниця Листопадового Чину в Івано-Франківську 87

НА ВІЧНУ ВАТРУ

Нестор Колцьо В пам'ять пл. сен. кер. Ореста Гаврилюка-«Йонтека», ЧМ 88

Роман Гавриляк Мій спомин про Богдана Яціва — «Білого Джека» 90

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Зміст «Пластового шляху» за 2013 рік (числа 173 — 176) 92

ПЛАСТОВА ФІЛАТЕЛІЯ

В'ячеслав Стебницький Філателістичні випуски Пласту в Україні 95

с. 13

с. 18

с. 22

с. 28

с. 33

с. 38

с. 76

Виховання тіла – се шлях
до виховання духа!

140 років від дня народження Ів. Боберського

Спортові вправи пластунів на
площі Сокола-Батька у Львові, 1924

ІВАН БОБЕРСЬКИЙ

ІСТОРІЯ ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ У ФОТОГРАФІЯХ

1912 – 2013

■ Табір новиків в Підлютому під проводом коменданта сктм. Михайла Іваненка, 1927

■ Бориславські пластуни, кінець 1920-х років

■ Водна мандрівка «Лісових Чортів» у Добротворі над Бугом, 1930

■ Перші інструкторські табори (хлоп'ячий і дівочий) в Кам'янці, 1924

■ Обласний дівочий табір на Соколі. Таборовий лікар д-р Володимир Щуровський вчить учасниць робити перев'язки. 1927

■ Золочівські пластуни таборують в Черниці, на хуторі генерала Мирона Тарнавського. За генералом в капелюсі — полковник 15 полку Омелян Тарнавський

Дорогі Друзі!

Журнал «Пластовий шлях» продовжує публікувати давні пластові фотографії. Ця рубрика присвячена 100-літтю Пласту. Від 2008 року ми подаємо фотографії, інформація про які нам відома, з надією, що це збагатить наші знання з історії Пласту і заохотить молодь до її дослідження.

Будемо і надалі чекати на ваші листи. Інформацію просимо надсилати на адресу: В'ячеслав Стебницький, аб.скр. 65, Головна пошта, м. Львів, 79000 або на електронну пошту: vmsteb.plsh@gmail.com

Дякуємо усім, хто подав підписи до пластових фотографій, що були надруковані в попередніх числах журналу.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ

пл. сен. Любомир Онишкевич, СМ

Дорогі читачі й читачки!

Мені припала честь протягом двадцяти років редагувати дорогий кожному з нас журнал «Пластовий шлях». Впродовж цього часу доводилося докладати значних зусиль, щоб кожне його число доходило до читачів на час, було наповнене цікавим змістом і світлинами, розповідаючи великій пластовій родині по всьому світі про ведену нами виховну працю і її результати, про пластову історію та багато іншого.

Часами було нелегко, але, водночас, надзвичайно цікаво, а ще — приємно від усвідомлення того, що працюю з гарним гуртом однодумців-професіоналів.

Тому хочу зложити подяку членам дотеперішнього редакційного колективу «Пластового шляху», зокрема, найближчим довголітнім співпрацівникам і співредакторам: подрузі Ларисі Онишкевич, мовній редакторці Олі Свідзинській, технічному редакторові і виконавцеві багатьох інших обов'язків В'ячеславі Стебницькому, діловому видань ГПБ минулої каденції і теперішньому адміністратору журналу Миронові Баб'юку, багатолітньому членові редакції Юркові Леськову та багатьом-багатьом дописувачам, членам нашої редакційної родини, кожен з яких у свій спосіб дав свій вклад до створення літопису нашої організації під назвою «Пластовий шлях».

На жаль, через проблеми зі здоров'ям я надалі не зможу виконувати нелегкий, але важливий і так приємний для мене редакторський обов'язок. Отож, на мою рекомендацію і згідно з рішенням Головної Пластової Булави на пост головного редактора приходить тепер член нашого редакційного колективу Юрко Леськів. Щиро бажаю йому і всім членам редакції творчих успіхів та здобутків. Закликаю працювати так, щоб «Пластовий шлях» і далі розвивався, ставав щоразу цікавішим, сучаснішим і завжди очікуваним в оселях пластунів.

Якщо буде можливим, радо співпрацюватиму з усім творчим колективом. А вас, шановні читачі й читачки, знову закликаю: будьте активними, дописуйте, надсилайте світлини й публікації. Так ми спільними зусиллями на сторінках нашого видання творитимемо дальшу славу історію Пласту.

Сильно! Красно! Обережно! Бистро!

■ Цвіт яблуні

Фото В. Стебницького

конференція українських пластових організацій

Австралія – Аргентина – Великобританія – ЗСА – Канада – Німеччина – Польща – Україна

До всіх пластунів Дорогі подруги і друзі!

24 листопада 2013

Цього тижня ми, пластуни, слідкуємо за подіями в Україні і в діяспорі. Не тільки відзначили 80-ліття Голodomору 1932—1933 років, а й на очах розвивається громадська акція під назвою Євромайдан. В Україні тисячі людей виступають у столиці і по містах з метою показати єдність суспільства у виборі європейсько-го напрямку розвитку країни.

Головна Пластова Булава підтримує звернення Крайової Пластової Ради України: *Сьогодні, у такий складний для України час її цивілізаційного вибору, керівництво Пласту — Національної скаутської організації України — всіляко вітає та підтримує громадську активність нашого дорослого членства у відстоюванні своїх прав.*

Нам надзвичайно приємно, що серед перших активістів, які вийшли на підтримку курсу європейської інтеграції України, був старший пластунок скоб, вихованець кіровоградського Пласту, журналіст 5 каналу Сашко Аргат, а багато інших старших пластунів та сеньйорів організували акції і брали в них участь вже з перших годин їх проведення. Це вкотре показує, що методика самовиховання активних громадян своєї країни, яка використовується у нашій організації вже понад 100 років, дає свої результати.

Ми свідомі того, що все більше членів нашої організації вже приступило до активних дій, і підтримуємо їх у цьому. Разом з тим, мусимо наголосити про недопустимість участі у масових акціях неповнолітніх без відповідного дозволу чи особистої присутності їхніх батьків. Всі дорослі члени організації мають повну підтримку проведу у їх праві висловлювати власну позицію у будь-якій дозволеній законодавством України формі.

Для більш безпечної участі в різних акціях закликаємо наших дорослих членів консолідуватися і самоорганізуватися у більші групи чи то на базі структури Пласту (курени, станиці), чи у будь-який інший зручний спосіб. Ми не вважаємо за доцільне використання будь-якої пластової символіки на громадських акціях, оскільки їх мета — продемонструвати не активність тієї чи іншої організації, а лише єдність суспільства у виборі європейського напрямку розвитку. Тому вітаємо використання національної та європейської символіки.

Україна потребує нашої допомоги як людей, які вміють працювати у групах, планувати та проводити заходи, розраховані на велику кількість людей. Україна потребує ініціативних, активних громадян, які будуть здатні висловити свою підтримку її розвитку. Ми закликаємо дорослих членів організації діяти так, як їм велить Пластовий Закон та Присяга.

В різних центрах української діаспори плануються зорганізовані акції в підтримку Євромайдану як доказ солідарності з нашими рідними в Україні. Головна Пластова Булава теж наголошує про недопустимість участі у масових акціях неповнолітніх без відповідного дозволу чи особистої присутності батьків та відряджує використання в таких акціях символіки Пласту, але підтримує поодиноких пластунів, що приєднуються до загальної суспільної громадської акції, наголошує потреби українського народу.

Пласт за останніх 100 років виховав дуже багато громадських діячів та провідників.

Вміємо провадити, вміємо організувати та вміємо в часі кризи і наглих змін врівноважено мобілізувати людей та робити корисні рішення.

Закликаємо всіх пластунів допомогти в тій акції, як радить звернення — так, як їм велить Пластовий Закон і Пластова Присяга.

СКОБ!

Голова Головної Пластової Булави
пл. сен. Марта Кузьмович, Гр.

конференція українських пластових організацій

Австралія – Аргентина – Великобританія – ЗСА – Канада – Німеччина – Польща – Україна

Дорогі подруги і друзі!

30 листопада 2013

Україна потребує підтримки пластунів зі всіх країв!
Головна Пластова Булава закликає пластунів по цілім світі брати чисельну участь у мирних громадських акціях на підтримку європейського вектора і демократичних цінностей в Україні.
Молимося, щоб брутальні злочини режиму припинилися. Громадяни України просять нас в діяспорі виходити на такі громадські акції зі свічками. Цей вогонь має стати символом мирного протесту українців та незламності українського духу.

СКОБ!

за Головну Пластову Булаву
пл. сен. Марта Кузьмович
Голова ГПБ

РЕЗОЛЮЦІЇ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

18-х Зборів КУПО

(10 вересня 2013 р.)

А. Загальні привіти

А-1. 18-ті Збори КУПО вітають проводи всіх віросповідань в Україні, українських Церков у діаспорі, українські культурні, наукові та громадські організації в Україні і поза нею.

А-2. 18-ті Збори КУПО вітають члена куреня УПС «Червона Калина», Блаженнішого Любомира Гузая та почесного пластуна Блаженнішого Святослава Шевчука і поручають усіх пластунів їхнім молитвам.

А-3. 18-ті Збори КУПО вітають Начального Пластуна Любомира Романкова, Головну Пластову Раду, Головну Пластову Булаву і всі крайові проводи, а також усіх пластунів з успішним відзначенням 100-ліття Пласту.

А-4. 18-ті Збори КУПО вітають Світову Організацію Скавтського Руху.

А-5. 18-ті Збори КУПО вітають пластунів і приятелів Пласту — новообраних депутатів Верховної Ради України і бажають їм плідної законотворчої діяльності для блага України і пластової громади.

ЗАГАЛЬНІ РЕЗОЛЮЦІЇ

А-6. 18-ті Збори КУПО доручають Головному Пластовому Проводові розробити проект унормування правил носіння відзнак приналежності до Пласту в краях, що їх пластуни деяких країв носять вгорі лівого рукава однострою. Провід повинен провести з краями дискусію про цю відзнаку: чи зробити її обов'язковою для всіх країв, як вона повинна виглядати і т.п. У висліді цієї дискусії Провід повинен до 19-х Зборів КУПО виготовити відповідний проект — додаток до «Приписів про відзнаки в Українському Пласті», що унормує правила носіння відзнак приналежності до Пласту в краю, і розіслати цей проект для ратифікації згідно з вимогами таких змін, поданих у Статуті КУПО.

А-7. 18-ті Збори КУПО доповнюють резолюцію Б-3 8-х Зборів КУПО з обмеженням на час ратифікації правильників.

Зміни існуючих або схвалення нових діяльностей правильників (однострою, відзначень і т. п.), правильників уладів, правильників об'єднань чи згуртувань членства та правильників діяльності міжкрайових органів, покликаних Головною Пластовою Булавою або створених членством, постанови яких не суперечать постановам статей I, II та §15 статті V статуту Конференції, підготує Головна Пластова Булава з власної ініціативи, або з ініціативи будь-якої крайової пластової старшини, або з ініціативи з'їздів членства — у тісній співпраці з крайовими пластовими старшинами всіх членів Конференції.

Головна Пластова Булава після прийняття проєктів змін розсилає їх краям для ратифікації. Спосіб крайової ратифікації — прийняття крайовою пластовою старшиною. Ця ратифікація повинна бути проведена не пізніше шести місяців відтоді, як Головна Пластова Булава розіслала проєкти краям. Край, що не розглядав питання ратифікації або не повідомив Головну Пластову Булаву про вислід ратифікації до речення, зараховується як згідний з проєктом.

Остаточні проєкти, схвалені крайовими пластовими старшинами щонайменше двох третіх членів Конференції, Головна Пластова Булава пересилає для затвердження Пленумом Головної Пластової Ради, який має прийняти їх більшістю двох третіх відданих голосів. Головна Пластова Булава оприлюднює зміни, які набули чинності, у «Пластових вістях» та на Пластовій Мережі, і вони стають обов'язковими для всього Пласту від дня проголошення.

А-8. 18-ті Збори КУПО закликають Головну Пластову Булаву відновити процес внесення змін до всіх правильників, які на цей час перебувають у процесі ратифікації, згідно з уточненою процедурою, прийнятою у резолюції А-7.

А-9. 18-ті Збори КУПО призупиняють членство крайової пластової організації Словаччини у КУПО. Пласт у Словаччині стає Пластовою групою у Словаччині до часу, коли її діяльність буде вестися згідно з пластовою методою. Збори доручають ГПБ повідомити Пласт у Словаччині про цю постанову і визначити можливість поновлення членства. Це питання має бути вирішене на наступних Зборах КУПО. Збори КУПО закликають ГПБ докласти всіх зусиль: дорадчих, штатних і матеріальних, — для сприяння впровадженню пластової системи виховання новачтва і юнацтва згідно з відповідними правильниками.

А-10. 18-ті Збори КУПО доручають ГПБ у річний термін розробити і запровадити відзначення (відзнаку і грамоту) для почесних членів та добродіїв Пласту. За основу відзнаки взяти ескіз, затверджений Верховною Пластовою Командою у 1920-х роках. Така відзнака має надаватися крайовими пластовими старшинами нечленам Пласту за активну працю у розвитку і популяризації Пласту. ГПБ веде реєстр відзначень, на подання КПС, через відповідні оголошення у «Пластових вістях».

А-11. 18-ті Збори КУПО надають право крайовим пластовим проводам, у порозумінні з ГПБ, з метою апробації, приймати тимчасові доповнення до «Правильника про пластовий однострій і відзнаки, частина 2-га: Приписи про відзнаки в Українському Пласті». Після 3—6-річної апробації відповідні доповнення чи зміни виносяться на розгляд Зборів КУПО.

А-12. 18-ті Збори КУПО схвалюють всі дії уступаючої ГПР і ГПБ у минулій каденції.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

А-13. 18-ті Збори КУПО відзначають пластового приятеля Франка-Ярослава Фурсенка, автора книги «Ukrainian Scouting», за багатолітню працю над підготовкою цього важливого для Пласту видання. Збори рекомендують ГПБ закупити щонайменше 10 примірників цієї книги для подальшої презентації їх Генеральному секретаріату СОСР, світовому і регіональним бюро СОСР, дослідникам історії українського і світового скавтіngu, основним бібліотекам та музеям України і світу. Збори рекомендують крайовим організаціям подбати про придбання примірників цього видання для скавтських організацій і музеїв відповідних країн поселення.

А-14. 18-ті Збори КУПО вітають ініціативу пластуна сеніора керівництва Олеса Криськова, ЧМ, щодо відновлення куреня «Пластового Залізного Хреста» (увічнення пам'яті вихованців і приятелів Пласту, які загинули у боротьбі за незалежність України; встановлення і підтримка зв'язків Пласту з родинами полеглих). Збори заохочують юнацтво, старше пластунство і сеніорат всього світу до створення і розгортання праці

відповідної міжкрайової референтури як одного з пріоритетних напрямків патріотичного виховання пластової молоді.

А-15. 18 Збори КУПО рекомендують ГПБ виготовити нове кліше для медалі св. Юрія, бо попереднє вже не відображає всі деталі.

А-16. 18-ті Збори КУПО доручають ГПБ скликати комісію для розгляду справи оновлення «Правильника про пластовий однострій і відзнаки, частина 1-ша: Пластовий однострій».

А-17. 18-ті Збори КУПО рекомендують, щоб ГПБ та проводи УСП і УПС скликали комісію для розгляду справи міжуладових курінних прапорів.

А-18. 18-ті Збори КУПО рекомендують покликати при ГПБ референта «Залізного Пластового Хреста», в якості співробітника ГПБ з правом дорадчого голосу, а також відновити посаду референта міжнародних зв'язків (теж в якості співробітника ГПБ з правом дорадчого голосу).

А-19. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ виробити рекомендації про політику конфлікту інтересів на основі існуючої Рекомендації ГПР від 1984 року і Положення про політику конфлікту інтересів, прийнятого ГПР у 2011 році.

Б. Видавничі резолюції

Б-1. 18-ті Збори КУПО змінюють назву «Діловод видань Головної Пластової Булави» на «Діловод видань та інформації Головної Пластової Булави».

Б-2. 18-ті Збори КУПО стверджують, що для втримання єдності поміж пластунами різних країв вихід у світ журналу «Пластовий шлях» є кінцевим. Це єдине зобов'язуюче видання для пластунів усього світу. У зв'язку з цим, передплата «Пластового шляху» мусить становити частину вкладки кожного члена УСП та УПС.

Б-3. Пласт протягом 100-літньої історії виховав багато пластунок і пластунів, які зробили чимало для розвитку пластової організації, а також для української громади: у церковному, науковому, професійному, громадському житті та в інших напрямках. Інформація про це повинна бути доступною широкому загалу. 18-ті Збори КУПО доручають Діловоду видань та інформації Головної Пластової Булави покликати відповідну редакційну комісію, яка б до кінця каденції розробила критерії і почала процес збирання і систематизації такого матеріалу. Кінцевим результатом роботи цієї редакційної комісії має стати поява реєстру у мережі, а також вихід у світ друкованого серійного видання «Історія Пласту в іменах».

Б-4. 18-ті Збори КУПО доручають Діловоду видань та інформації Головної Пластової Булави подбати про осучаснення (оновлення дизайну і структури) офіційної мережевої сторінки ГПБ для більшої зручності та доступності у користуванні.

Б-5. 18-ті Збори КУПО вважають за необхідне видання книжки про відзначення 100-ліття Пласту у світі. У зв'язку з цим, уповноважують Діловода видань та інформації ГПБ сформувати відповідну редакційну групу.

ВИДАВНИЧІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Б-6. 18-ті Збори КУПО рекомендують Діловоду видань та інформації Головної Пластової Булави сформувати відповідну булаву, завданнями якої були б:

- укласти реєстр всіх пластових видань, що виходять друком і електронно;
- дбати про поширення пластових видань, інформувати пластунів про них;
- у співпраці з відповідними референтами в краях стимулювати видання журналів, книжок, інших матеріалів друком чи в електронній формі;
- стимулювати візуальні видання про Пласт: відео, фільми, фотомонтажі, веб-сторінки, блоги тощо;
- слідкувати за поширенням інформації про Пласт у мережі Інтернет;
- працювати над розвитком пластових проєктів у Вікіпедії.

Б-7. 18-ті Збори КУПО стверджують, що існує велика потреба у періодичних виданнях та відповідних матеріалах для новацтва і юнацтва, виховників УПН і УПЮ, а також заохочують проводити країв забезпечити вихід у світ такої друкованої періодики або ж створити спеціальні сторінки у мережі (в залежності від потреб кожного краю).

Б-8. 18-ті Збори КУПО рекомендують Діловоду видань та інформації Головної Пластової Булави налагодити механізм передання коштів передплати журналу «Пластовий шлях» через крайові пластові старшини усіх країв, а редакції журналу розробити проєкт розвитку «Пластового шляху» з урахуванням сучасних вимог і тенденцій.

Б-9. 18-ті Збори КУПО вважають, що стале, безперебійне і вчасне видання журналу «Пластовий шлях» є необхідною умовою для забезпечення його функції в Пластовій організації. 18-ті Збори КУПО доручають Діловоду видань та інформації ГПБ налагодити і контролювати цю справу.

В. Фінансові резолюції

В-1. 18-ті Збори КУПО зобов'язують фінансового діловода ГПБ до наступних Зборів КУПО з'ясувати цілі кожного фонду ГПБ, управу кожного фонду і подати пропозиції до ГПБ про об'єднання або розв'язання фондів.

В-2. 18-ті Збори КУПО зобов'язують:

- діловода розвитку Пласту в світі — подати на розгляд ГПБ проєкт стратегічного розвитку Пласту в країнах, де є така можливість;
- ГПБ — затвердити фінансування даного проєкту;
- фінансового діловода ГПБ — щорічно звітувати про ефективність використання коштів з погляду росту членства.

В-3. 18-ті Збори КУПО потверджують постанову 17-х Зборів КУПО, що членський внесок до ГПБ від кожного члена краю залишиться надалі в сумі 5 американських доларів на рік, окрім:

а) Польщі, де річний членський внесок до ГПБ від кожного члена буде в сумі (в американських доларах) \$1.50 — у 2013, \$2.00 — у 2014, \$2.50 — у 2015 і \$3.00 — у 2016;

б) України, де річний членський внесок до ГПБ від кожного члена буде в сумі (в американських доларах) \$1.25 — у 2013, \$1.75 — у 2014, \$2.25 — у 2015 і \$2.75 — у 2016.

ФІНАНСОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

В-4. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ якнайскорше розпочати збір коштів для фінансування ЮМПЗ у 2017 році.

В-5. 18-ті Збори КУПО пропонують бюджет для діяльності ГПБ, ГПР і НП (було представлено окремим документом. — ред.).

Г. Новацькі резолюції

Г-1. 18-ті Збори КУПО доручають ГПБ замовити виготовлення відзнак новацьких вмілостей гуртом для використання у краях.

Г-2. 18-ті Збори КУПО підтримують проєкт «Україна поруч» і доручають референтові зовнішніх зв'язків ГПБ у співпраці з Орлиним Кругом реалізувати цей проєкт відповідно до потреб країв.

Г. Юнацькі резолюції

Г-1. 18-ті Збори КУПО доручають ГПБ УПЮ підготувати до 200-ліття народження Тараса Шевченка матеріали для юнацтва, включно з одноразовою вмілістю, щоб переосмислити значення його творчості для сучасності.

Г-2. 18-ті Збори КУПО затверджують «Правильник пластового впоряду», оформлений у 1996 році, як офіційний пластовий впорядок для всіх країв.

Г-3. 18-ті Збори КУПО зобов'язують ГПБ УПЮ (у співпраці з ГПБ та крайовими проводами) видати і поширити «Правильник пластового впоряду» у всіх краях у друкованій, електронній і будь-якій іншій широко доступній формі.

ЮНАЦЬКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Г-4. 18-ті Збори КУПО рекомендують краям ретельно дослідити статистику участі українців нової хвилі еміграції (після 1991 р.) у Пласті в діяспорі і докласти великих зусиль, щоб залучити їх до пластової діяльності.

Г-5. 18-ті Збори КУПО рекомендують крайовим проводам тісно співпрацювати з Українським Католицьким Університетом і заохочувати пластунів до участі в програмах УКУ (наприклад, програми Центру розвитку особистості та ін.).

Г-6. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГБ УПУ розробити 3-рівневу вмілість «Історик Пласту».

Г-7. 18-ті Збори КУПО підтримують ініціативу країв в експериментуванні та розвитковій спеціалізаційних напрямків пластування.

Д. Старшопластунські резолюції

Д-1. Базуючись на резолюції Загального З'їзду УСП від 2009 року про обов'язкове звітування крайових проводів УСП до ГБ УСП, 18-ті Збори КУПО визначають 1 квітня як дату звітування в УСП і зобов'язують крайові проводи та проводи куренів УСП щорічно подавати до ГБ УСП статистичний звіт і короткий звіт про діяльність станом на 1 січня. Відповідальність за створення, поширення і контроль за заповненням єдиної уніфікованої форми звіту покласти на Головну Булаву УСП.

Д-2. З метою покращення формальної і неформальної комунікації членів УСП з різних країв, 18-ті Збори КУПО доручають ГБ УСП створити платформу для спілкування членів УСП в пластовій і соціальній мережах.

СТАРШОПЛАСТУНСЬКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Д-3. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ модернізувати Пластову мережу, а також систематично (не рідше 1 разу на місяць) розміщувати актуальну інформацію з країв про їх діяльність.

Д-4. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГБ УСП і крайовим проводам заохочувати старших пластунів до участі в таборах УСП, зокрема шляхом ефективного поширення інформації.

Д-5. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГБ УСП, крайовим проводам і проводам куренів УСП заохочувати старших пластунів до членства в куренях УСП.

Д-6. 18-ті Збори КУПО підтримують ініціативу

створення комісії у справі міжуладових курінних прапорів.

Е. Сеньйорські рекомендації

Е-1. 18-ті Збори КУПО вважають за доцільне активізувати роботу офіційної інтернет-сторінки Головної Булави УПС, удосконаливши її та додавши нові розділи: «Крайові булави УПС — склад», «Спогади про сеньйорів» (або «Сеньйорська Ватра»), «Фотозвіти» тощо. Налагодити співпрацю з крайовими булавами УПС для постійного наповнення її інформацією з країв. Крайовим булавам постійно, оперативно і вчасно надавати адміністратору інтернет-сторінки повідомлення про пластові чи громадські заходи, табори, наради, інші акції, які відбуваються в краях, анонси таких подій. Також сеньйори запрошуються до написання спогадів про пластове життя, друзів-пластунів та інші події громадського життя, які планується розміщувати на офіційній сторінці ГБ УПС.

Е-2. Булава УПС заохочує крайові проводи УПС до проведення додаткової реєстрації всіх пластунів сеньйорів та збору даних про їхню професійну діяльність і громадську працю.

Є. Статутові рекомендації

Є-1. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ уповноважити статуту комісію у складі, покликаному 18-ми Зборами КУПО, продовжити роботу.

Є-2. 18-ті Збори КУПО рекомендують наступній статуту комісії розробити альтернативний варіант документу в нормування Грамоти Начального Пластуна.

Є-3. З метою активної участі країв у прийнятті рішень і збільшення ефективності роботи ГПБ, 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ приймати максимальну кількість рішень голосуванням Пленуму.

Є-4. З метою активної участі країв у прийнятті рішень та збільшення ефективності роботи ГПБ, 18-ті Збори КУПО рекомендують наступній статуту комісії розробити варіанти структури ГПБ, які б передбачали ширше залучення країв до прийняття рішень.

Є-5. 18-ті Збори КУПО рекомендують ГПБ доручити наступній статуту комісії, у співпраці з Головними Булавними уладів, перевірити відповідність правильників до діючого Статуту КУПО і, за потреби, надати проводам уладів рекомендації щодо внесення змін до цих правильників.

КОНФЕРЕНЦІЯ Українських Пластових Організацій

♦ АВСТРАЛІЯ ♦ АРГЕНТИНА ♦ ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ♦ ЗСА ♦ КАНАДА ♦ НІМЕЧЧИНА ♦
♦ ПОЛЬЩА ♦ СЛОВАЧЧИНА ♦ УКРАЇНА ♦

Звіт редакції журналу «Пластовий шлях»

Готуючи звіт про діяльність редакції журналу «Пластовий шлях», вважав за необхідне проаналізувати те, що вдалося досягнути за ці три роки (2010—2012) і висловити думки на майбутнє.

Оцінюючи цей період, можна сказати, що він був не такий простий, як здавалось після останніх Зборів КУПО, коли були надії на велику кількість передплатників та дописувачів.

1. Найбільшою складністю, яка завжди постає перед редакцією, є брак матеріалу. У сучасну інформаційну добу люди надають перевагу стислій і оперативній інформації. Короткі повідомлення набагато легше розмістити в Інтернеті, і читачі швидко їх звідти отримають. Пластунів, які не користуються Інтернетом, залишилися вже одиниці. Змагатися з інформаційним потоком Інтернету, щоб вчасно забезпечити передплатників статтями про події, кварталному журналу просто не під силу.

Однак журнал міг би бути корисним в такій ситуації. Звичайно, перед нами стоять дещо інші завдання, ми не ставимо собі за мету замінити Інтернет-сторінки Пласту, однак ми можемо публікувати не лише повідомлення про події, які вже відбулися, а й представляти на своїх сторінках плани пластових груп, нові ідеї до стратегічного розвитку, анонси нових таборових програм тощо. Прикладом подібних публікацій є стаття про старшопластунський табір «Коло» етнографічного спрямування, яка

представляла ідеї команди табору щодо створення нового проекту.

Отже, одним із завдань, що їх ми ставимо перед собою на майбутнє, є подання анонсів майбутніх подій. Тому звертаємось до усіх країв з проханням подавати інформацію про заходи, які ви плануєте, стратегію вашого розвитку.

2. Однією з причин затримки журналу, як би це не виглядало банально, була відсутність фотоматеріалів і описів наявних ілюстрацій. Редакція поставила собі за мету не лише давати описи подій, а й широко їх ілюструвати, оскільки опубліковані фотоматеріали з правильними підписами зберуть ілюстративний матеріал для пластової історії. В теперішньому світі не можна жалітись на брак засобів для фотографування. Проблемою є лише відсутність механізму збирання фотографій і розуміння авторів статей щодо важливості цього фактору.

Друге наше завдання — це разом з дописувачами та пластунами-фотографами зібрати максимальну кількість фотоматеріалу, велика частина якого публікувалася б у журналі. Без допомоги загалу нам буде важко досягнути цю мету.

3. Якщо ми хочемо розвивати журнал так, щоб він відповідав на сучасні виклики, ми маємо готувати матеріали на професійній основі. У складі редакції мають бути професійні молоді журналісти, які могли б брати участь у пластових акціях, суспільних подіях і готувати оперативні репортажі. Так, це потягне певні фінансові витрати (оплата праці та відряджень), але ми маємо думати про перспективи журналу. На жаль, матеріали з пластових Інтернет-сторінок не завжди надаються для використання.

Оскільки ми поширюємо журнал серед освітян України, надсилаємо його в державні бібліотеки, маємо відповідати державним стандартам ведення діяльності. Думаємо, читачі помітили появу технічних вихідних даних кожного числа на 2-й сторінці обкладинки. Таким чином ми привели журнал у відповідність із державними вимогами. Однак з дня на день перед нами може постати питання офіційної реєстрації редакційної групи, що юридично і фінан-

сово відповідала б за свою діяльність. Це є природні і зрозумілі для нас вимоги, і ми маємо прагнути розв'язати це питання раніше, ніж перевірні органи держави Україна поставлять нам логічні питання про те, як можна друкувати подібне видання на громадських засадах.

Отже, третім нашим завданням є сформувати редакцію, що працюватиме на професійних засадах і буде зареєстрована в органах державної влади в Україні.

4. Втрата та набуття передплатників є завжди оцінкою нашої діяльності. Мусимо визнати, що спізнення журналу впливає на кількість передплатників. Час, затрачений на підготовку видань до 100-ліття Пласту, вплинув на стан передплати журналу. Тому просимо усіх передплатників вибачити за спізнення журналу в 2012 році. Ми готові ще раз підтвердити, що разом з вами виправимо усі спізнення і будемо регулярно друкувати сучасно оформлений журнал. Просимо Вашого розуміння в цьому питанні.

Дуже важливою для життя журналу є впорядкованість списків передплатників. Адміністрація журналу в особі Ю. Слюсарчука весь час працювала з передплатниками і просила вчасно подавати зміни адрес. На жаль, нам щочисла повертається близько 20 примірників, які не знайшли адресата. Редакція журналу з почуттям скорботи віддає шану покійному Ю. Слюсарчуку за його працю. Навіть зараз його відсутність впливає на розсилку і впорядкування списків передплатників.

Не завжди наші передплатники розуміють, що повернення журналу — це не лише фінансові витрати, а й нищення примірників, у які редакція і адміністрація вкладає свою працю. Звертаємось до усіх з настійним проханням: подавайте завчасно нові адреси! Думаю, що ми будемо потребувати допомоги КПСтаршин в упорядкуванні списку передплатників та залучення нових прихильників. Редакція готова до співпраці з КПСтаршинами.

Отже, четвертим завданням є впорядкування і осучаснення списку передплатників, відновлення системи адміністрування покійного Ю. Слюсарчука та розробка механізмів співпраці з краями.

5. Редакція не раз звертається до ідеї поширення журналу в електронному варіанті. Найбільшим застереженням є, що це може зашкодити звичайному (паперовому) виданню журналу, внаслідок чого ми втратимо кошти на його підготовку. Розглядаючи різні варіанти, ми зробили перші кроки. Перескано журналі від 1930 до 1989 року, які будуть безкоштовно розміщені в Інтернеті. Зараз буде продовжено працю над скануванням чисел журналу пізнішого часу, які теж будуть доступні для всіх. На даний час можна переглянути

журнали від 2007 до 2011 року включно на сторінці www.plastua.com.

Розміщення журналу на сайті відбувається лише через рік після виходу його в звичайному варіанті. Однак досвід великих світових видань (і видань в Україні!) показує, що розміщення в мережі не обов'язково веде за собою втрату передплатників і читачів звичайного формату. Деякі видання сміливо публікують матеріали своїх поточних чисел в Інтернеті ще до виходу паперових. Нам треба ретельно попрацювати над цим питанням і зробити наступні кроки. Можливо, боячись оперативно публікувати число, втрачаємо більше?

Слід врахувати сучасні реалії і технології, вимоги і правила ринку для поширення журналу в електронній версії.

6. Редакція журналу постійно працює над змінами в мистецькому оформленні. Це не є другою справою і в теперішньому часі є одним з основних критеріїв рейтингу видання. У 2013 році ми оновлюємо оформлення, яке, на нашу думку, буде сучаснішим і при тому не впливатиме на текстове наповнення журналу. Нововведення можна було побачити в 2011 році, коли 4 число журналу було надруковане повноколірним. Завдяки розумінню та підтримці діловода видань ГПБ М. Баб'юка журнал отримав нове обличчя.

Наступне завдання — це постійна праця над художнім оформленням журналу, яке б підсилювало текстову його частину.

7. І насамкінець — про найважливіше: це текстовий матеріал. Ми намагаємось постійно збагачувати журнал новими темами. Тут є як успіхи, так і часткові труднощі.

Вже впродовж кількох років журналу не вистачає цікавих і змістовних статей. Слід пам'ятати, що «Пластовий шлях» є журналом «пластової думки». І це, власне, впливає з режиму його появи (щокварталу). Тому статтям дискусійного характеру ми завжди надавали перевагу. Однак

Видано збірник «Митрополит Андрей Шептицький та Пласт»

Так формувався Пласт

Видання про збройну боротьбу українців за незалежність у 1917-1919 рр.

Журнал «Нумізматика і фалеристика» про пластовий курінь «Лісові Чорти»

мусимо визнати, що такого матеріалу стає щораз менше. Причини цьому різні, в основному — відсутність бажання писати аналітичні і дискусійні статті в журнал, який не може вчасно провести дискусію. Простіше вести такі дискусії на Інтернет-форумах, де є вільний формат, де можна висловлювати думки, практично не зважаючи на ті чи інші рамки. Чи можемо подолати цю ситуацію? Так! Журнал має вийти в Інтернет-простір і публікувати не лише ті статті, які з'являться на сторінках друкованого видання, а крім того, давати можливість читачам обговорювати статті. Це має бути першим кроком для осучаснення журналу і охоплення набагато більшої аудиторії зацікавлених Пластом.

Важливий вплив на розвиток Пласту мають Пластові Конгреси. Перший Конгрес сформулював напрямні для розвитку та становлення Пласту в усьому світі. Пластуни в нових краях поселення у своїй праці спиралися на напрацювання 1948 року. Редакція вважала і вважає, що матеріали всіх Конгресів і пластових конференцій не можуть подаватися лише в спеціальних Конгресових збірках, їх потрібно якнайширше представити загалові. Робоча група чи відповідний діловод зобов'язані опрацювати матеріали і подати найкращі з них до журналу. Це суттєво допоможе нам досягнути завдання, які ми ставимо перед собою на наступні роки.

Звісно, можна наповнювати журнал тим, що є, можна брати статті, приміром, з Пластового порталу. Але тоді журнал перетвориться на красиве видання з фотографіями чи дайджест кращих статей в Інтернеті.

Єдине, що редакція має постійно в достатньому обсязі — це історичні матеріали. Цьому останнім часом сприяє доступ до справ фонду Верховної Пластової Команди, що зберігається у Центральному державному історичному архіві (тут ми завдячуємо групі, що працює над Пластовим Марти-

рологом, другові Олесю Криськову та директорці архіву п. Діяні Пельц). Музей-архів Пластового руху постійно дає нам нові дослідження з історії Пласту. Можемо щиро подякувати ветеранам Пласту, які подають нам свої спогади і фотографії, які розповідають не лише історію життя в нових краях, а й зворушливі дитячі переживання під час пластування в Україні до Другої світової війни. Ми й надалі будемо публікувати ці матеріали, щоб зберегти їх для майбутніх поколінь.

Найважче нам отримувати статті про Пласт з-поза меж України. Ми щиро вдячні усім, хто нас підтримує статтями, особливо пластунам Англії, які останнім часом регулярно надсилають цікаві статті, та, звичайно, пластунам України. Сподіваємося, інші краї будуть не лише переадресовувати нас до своїх сторінок в Інтернеті, а й завчасно повідомлятимуть про свої події та надсилатимуть репортажі та роздуми.

Пошук механізмів співпраці з краями у справі отримання матеріалів про події та пошук молодих дописувачів, зокрема професійних журналістів, є постійно першорядним завданням редакції.

Деякі статистичні дані

На даний час ми друкуємо журнал накладом 1300 примірників. Безкоштовно журнал отримують:

- сеньйори довоєнного запряження в Україні;
- осередки Пласту в Україні (за списком, наданим КПС);
- бібліотеки та державні органи в Україні.

Загальна кількість безкоштовних примірників — 280.

Кількість передплатників в Україні коливається від 40 до 60 осіб. Це пов'язано з безкоштовною розсилкою до осередків (представники малих осередків отримують одне число на станицю, натомість у великих станицях люди воліють мати свої примірники журналів). Були випадки оформлення передплат на цілі курені, однак поки що курені передплачували журнал лише протягом одного року. Слід також зазначити, що до редакції постійно звертаються люди з-поза Пласту, які хочуть передплачувати наш журнал (це свідчить про те, що публікацій в Інтернеті загалом не вистачає), а також юнаки, яким бракує власного юнацького видання.

До 1000 примірників надходить до передплатників поза межами України. Кількість їх також коливається через появу нових та через відхід на Вічну Варту постійних передплатників.

Очевидно, що на кількість передплатників впливатиме рівень виконання усіх завдань, які ми ставимо перед собою у майбутньому.

пл. сен. В'ячеслав Стебницький, V

КОНФЕРЕНЦІЯ Українських Пластових Організацій

♦ АВСТРАЛІЯ ♦ АРГЕНТИНА ♦ ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ♦ ЗСА ♦ КАНАДА ♦ НІМЕЧЧИНА ♦
♦ ПОЛЬЩА ♦ СЛОВАЧЧИНА ♦ УКРАЇНА ♦

Звіт управи Пластового табору-музею «Сокіл» (за час від 15.11.2009 до 30.04.2013)

1. Організаційні питання

Починаючи з 2009 року, управа «Сокола» працювала у складі: пл. сен. Андрій Ганкевич — голова, пл. сен. Орест Гаврилук (відійшов на Вічну Ватру 21.10.2012 р.),

пл. сен. В'ячеслав Стебницький (заступав голову ГПБ В. Базарка),

пл. сен. Наталя Мельник,

ст. пл. Андрій Чемеринський (до 12.06.10 р.),

ст. пл. Надія Опалинська (до 12.06.10 р.),

пл. сен. Володимир Федорак (до 12.06.10 р.),

пл. сен. Руслан Марцинків (від 12.06.10 р.),

пл. сен. Ігор Фіглюс (від 12.06.10 р. до 2011 р.),

ст. пл. Роман Орищенко (від 2011 р.),

Володимир Семко (директор табору-музею «Сокіл» з правом дорадчого голосу).

Наради управи проводились не рідше одного разу на квартал, щонайменше одна нарада на рік проводилась на терені табору-музею «Сокіл».

Завданням управи «Сокола» було забезпечити якісне проведення будівельних робіт на «Соколі», проводити збір коштів для необхідних робіт, забезпечити охорону вже набутого майна «Сокола» та інформувати пластовий загальний про сучасні події на «Соколі» та його історичне минуле, представляти «Сокіл» назовні (зустрічі з владою місцевого і обласного рівнів, спонсорами, ЗМІ).

Щороку на основі поданих директором «Сокола» кошторисів витрат та оцінки можливих надходжень управа затверджувала бюджет «Сокола».

2. Виконані роботи

На даний час Пластовий табір-музей «Сокіл» включений в перелік пам'яток історії і культури депутатами Рожнятівської районної ради та депутатами Івано-Франківської обласної ради.

На сьогодні завершено будівництво куреня ім. Старого Орла та вежі ім. С. Бандери, зроблено внутрішні роботи. Обидва курені з'єднані між собою переходом, як того вимагає проект будівництва. Обидва курені перекрито металочерепицею. В курені ім. Северина і Оксани Левицьких встанов-

лено два дахові вікна. Обидва курені підключено до електропостачання.

Побудовані: комендантська, їдальня, допоміжні приміщення мешкальних куренів. Виготовлено проект та побудовано світлицю. Перекрито покрівлю комендантської, їдальні, світлиці та каплиці св. Юрія металочерепицею, встановлено вікна та двері, підключено нові будівлі до електропостачання.

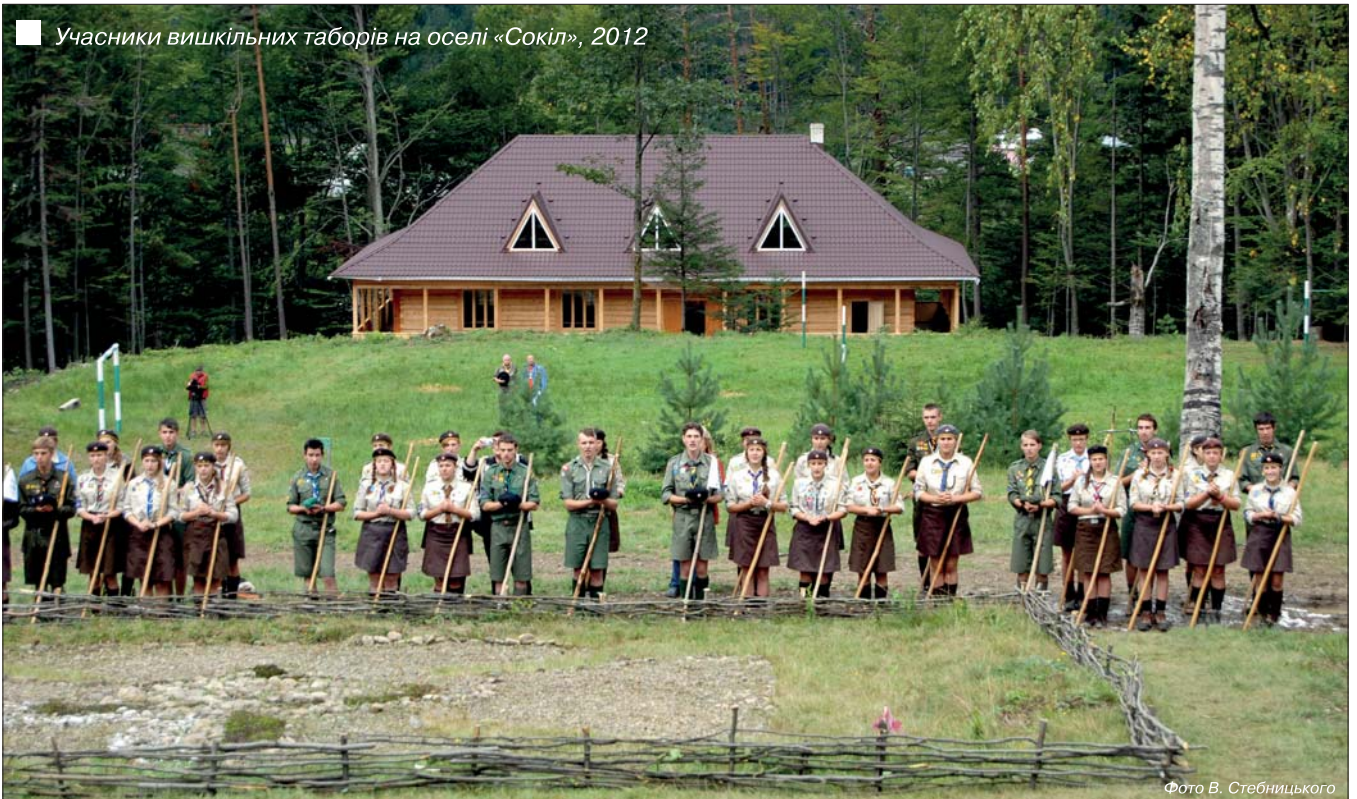

Фото Г. Іванченка

Учасники вишкільних таборів на оселі «Сокіл», 2012

Виготовлено та встановлено меморіальні таблички. Збудовано спортивний майданчик з гандбольним і волейбольним полями та гімнастичними снарядами. Територією проведено каналізаційні труби. Зроблено благоустрій території.

Встановлено інформаційні вказівники. Зокрема:

- інформаційний дорожній знак розміром 125x50 см, що інформує про місцезнаходження табору «Сокіл»;
- три таблички розміром 15x50 см, що інформують про необхідність повернути праворуч або ліворуч дорогою на «Сокіл»;
- інформатор «Вас вітає Пластовий табір-музей "Сокіл"»;
- інформатор «Мапа терену».

В Рожнятівську філію «Облавтодору» надіслано листа з проханням дозволити встановити на узбіччі автошляху в с. Гриньків дорожній знак, що інформує про місцезнаходження табору «Сокіл».

15 серпня 2012 року проведено посвяту відбудованого Пластового табору-музею «Сокіл». На святі були присутні учасники новацьких, юнацьких таборів, табору УСП «Життя в Пласті», члени ГПБ, ГПР, КПР України, пластуни з Австралії, Канади, США та інших країн, представники обласної держадміністрації та місцевої влади. Посвяту провів пл. сен. о. Іван Хміль.

Поточні та незаплановані роботи:

- Постійно діє мережева сторінка «Сокола» <http://www.sokil.plast.org.ua/>.

- Направлено шкоду, спричинену бурями і повинню. Поправлено дорогу. Впорядковано і почищено площу. Підремонтовано водостік. Збудовано нову лятрину. Викорчувано пеньки. Відремонтовано стіни в курені ім. Сірого Лева. Проводились ремонти водогону і каналізаційної мережі. Проведено ремонт електромережі, замінено електричні стовпи та електролічильник.

- По периметру Мальтійського хреста висаджено саджанці кедрової сосни.

3. Залучення коштів

Збіркою коштів на закінчення відбудови ПТМ «Сокіл» займалися, в основному, фундатор Фонду «Сокіл» пл. сен. Орест Гаврилук (відійшов на Вічну Ватру) та голова управи пл. сен. Андрій Ганкевич.

Друг Орест був підпорою руху відбудови «Сокола», його настирлива підтримка та безмежний оптимізм щодо завершення проєкту були нам всім запорукою того, що ми доведемо відбудову до кінця на святкування 100-ліття Пласту влітку 2012 р., що ми й зробили. Ми віримо, що друг Орест далі нами опікується і буде далі з нами в дусі — нам його бракує... Але ми раді, що змогли довести проєкт до близького завершення, як він і планував. Вічна йому пам'ять!

Станом на 31.12.2012 р. у фонді «Сокола» не залишилося коштів, а керування фондом «Сокола» передано референту фінансів при ГПБ.

Утримання працівників (охорони і частково директора) перебрала на себе КПС України.

З прийняттям управою «Положення про добровільну вкладку учасників таборів, що відбуваються на «Соколі», збільшилися надходження благодійних внесків учасників заходів, які проводились на «Соколі».

Для залучення додаткових коштів на розвиток «Сокола» управа щороку виготовляє різдвяні та великодні картки, до 100-ліття Пласту виготовлено картки та марки різних номіналів.

Головою управи «Сокіл» було попередньо узгоджено з Фондацією Антоновичів отримання значної суми на будівництво світлиці. Умовою отримання фінансування було виготовлення проектної документації на будівництво світлиці, забезпечення табору сучасною каналізацією з відповідними септиками, проведення надійного водогону та забезпечення ефективного опалення приміщень. Частину вимог виконано, переговори далі тривають.

4. Заходи

На території табору-музею «Сокіл» постійно проводяться екскурсії для пластунів та молоді інших молодіжних організацій, табори УПН, курінні табори УПЮ, окружні табори. Традиційним для «Сокола» є проведення вишкільного табору УСП «Життя в Пласті», зустрічі та вишколи куреня «Целібат Мурлики», святкування річниць створення гуртка «Долматинці» 59 куреня УПЮ ім. С. Ленкавського, зустріч Нового року. Табір відвідували студенти, учасники молодіжної науково-пізнавальної програми «Чорний ліс»,

випускники Львівської духовної семінарії, молодь з Калуша, с. Нижнього Струтина, пластуни з України та з-поза її меж. І кожен, хто приходить на пластову оселю, робить добре діло, а також залишає свій спогад та враження у книзі відвідувачів.

5. Плани

Найближчим часом плануємо:

- провести по території табору водопровідні труби, зробити новий водогін;
- впорядкувати котельню, встановити котел та влаштувати опалення в мешкальних куренях;
- встановити сантехніку, закінчити внутрішні роботи;
- впорядкувати дорогу;
- провести реставрацію першого мешкального куреня.

На сьогоднішній день відбудову Пластового табору-музею «Сокіл» майже доведено до кінця. Враховуючи, що в 2013—2014 рр. управа «Сокола» планує закінчити будівельні роботи, закликаємо всіх пластунів активно брати участь у відбудові. Ви можете не тільки надати грошовий внесок, а й своєю працею долучитись до розбудови пластового табору-музею. Всіх бажаючих провести екскурсію, вишкіл, табір чи інший захід на «Соколі» просимо зголошуватись до його управи.

СКОБ!

пл. сен. Андрій Ганкевич, ОХ

Фото В. Стебницького

■ Новацтво на ювілейних заходах з нагоди 100-ліття Пласту. Оселя «Сокіл», 2012

40 Років ЗБ в Канаді

2

ЗОЛОТІ БУЛАВИ

8

КОМЕНДАНТІВ

9

ТАБОРОВИХ ПЛОЩ

10

КОМЕНДАНТОК

23

ТАБОРИ

44

ПІД-ТАБОРИ

1028

УЧАСНИКІВ

пл. сен. Орест
Джулинський, К.В.

пл. сен. Таня Джулинська

Сорок років вишколу УПУ «Золота булава»

На початку 1970-их група виховників у м. Торонто (Канада) бачила потребу в проведенні вишколу для юнаків. Тож 1973 року організовано перший вишкільний крайовий табір для юнаків 14—16 років під назвою «Золота булава» (булава в інтерпретації організаторів табору — символ провідництва, краси і добра). Основою програми було племкання самовиховання і провідництва.

Оскільки перша спроба була вдалою, 1974 року започатковано табір «Золота булава» для юначок з ідентичною програмою. На крайовому рівні табори відбувалися що два роки аж до 1988 року, коли вишкіл став міжкrajовим (в основному для юнацтва ЗСА і Канади). Переконані, що вишкіл був корисний для юнацтва, Таня і Орест Джулинські у 1993 році започаткували програму «Золотої булави» в Україні, провівши табір на Волині з допомогою пластунів станиці Тернопіль.

Сьогодні вишкіл «Золота булава» відзначає своє 40-ліття на північноамериканському континенті і 20-ліття в Україні. Нові молоді виховники, переважно абсолюенти ЗБ, продовжують проводити вишколи в діаспорі й Україні. За цей час вишкіл відбулося понад 2000 юнаків і юначок, які з гордістю носять відзнаку «ЗБ» на одностроях.

Вишкіл ЗБ дає юнацтву краще розуміння пластових ідеалів, поняття самовиховання і провідництва, дає вміння, знання і заохоту далі пластовати і розвивати свій потенціал.

Фото Х. Колос

Учасники ювілею на оселі «Пластова Січ»

Самовиховний процес у Пласті відбувається під проводом досвідчених виховників. «Золота булава» — це основа свідомого процесу самовиховання і початок школення нових кадрів пластунів, які займуть провідні місця не тільки у своїх гуртках і куренях, а й у старшому віці — у виховній чи громадській праці.

Хочемо вірити, що «Золота булава» дає підґрунтя виховувати «новий люд», який так потрібний нашим суспільствам в Україні та діаспорі.

З нагоди 40-ліття 5—7 липня 2013 р. на пластовій оселі «Пластова Січ» біля Торонта, паралельно з табором УПЮ «Золота булава», відбулася товариська зустріч колишніх учасників, чле-

нів булав і комендантів «Золотої булави». Головою оргкомітету зустрічі була ст. пл. Тамара Балан.

Програма розпочалася спільною з юнацьким табором ватрою, присвяченою історії ЗБ. Під час зворушливого відкриття відбулася символічна передача естафети. Засновник ЗБ пл. сен. Орест Джулинський передав вогонь пл. сен. Христині Маців, яка була юначкою на першому таборі; вона передала вогонь комендантові табору юнаків 2013 р. пл. сен. Андрієві Михальчишинові, а він — юначці пл. розв. Лесі Заперник, яка запалила спільну ватру. Юнаки і юначки почули спомини з минулих таборів, поспівали пісні, пов'язані з ними.

В суботу рано учасники табору провели традиційний змаг «перший виклик» для учасників ювілею. Було цікаво бачити, з яким ентузіазмом і як серйозно юнаки і юначки відіграли для дорослих ролі інструкторів, як компетентно вони оцінювали їхні групи.

Далі відбулася сесія про менторство. Малі групи юнаків і юначок мали нагоду поспілкуватися з колишніми учасниками чи виховниками, розповісти про свої плани чи мрії і отримати поради, як їх досягнути.

Пополудні пл. сен. Ганя Шиптур провела круглий стіл на тему «Роздуми про майбутнє ЗБ». Присутні підтвердили своє переконання про користь вишколу і висловили різні міркування, як підсилити вишкіл у майбутньому.

В суботу ввечері відбулася купальська ватра для учасників ювілею. Кожен, напевно, пригадав цю традиційну ватру на таборі, у якому колись брав участь.

Програму ювілею супроводжувало багато неформальних дискусій. Це була нагода довідатися, що з ким діється, поділитися приємними спогадами. Ювілей скріпив пластову дружбу поміж присутніми учасниками і додав ентузіазму до праці з юнацтвом.

Фото Х. Колос

Учасники таборів ЗБ і ювілею «Золотої булави»

ст. пл. вірл. Юлія Шулик, Орл.

Двадцятилітня історія табору, який змінює пластове таборування

Учасниці та провід ШБ різних років, с. Липа Івано-Франківської області, липень 2013

Ефективний розвиток Пласту неможливий без добре підготовлених виховників, інструкторів, організаторів таборів. Відповідні навички і знання важко здобути самостійно, помилки ж у підготовці та проведенні заходів можуть стати проблемою не лише для кожного особисто, а й для всієї організації. Допомогти старшим пластункам реалізувати себе та стати кращими провідницями покликаний міжкrajовий вишкільний табір «Школа булавних» (ШБ).

Перша ШБ в Україні відбулася в 1993 році. Заслуга започаткування та розвитку табору у перші роки належить пл. сен. Наталі Літковець, Гр., яка взяла на себе обов'язки першого коменданта табору. В організації першого

табору допомагали Мотря Кузич, яка саме для цього прибула зі Сполучених Штатів Америки, та Катруся Гарас з Канади. Наталя провела десять ШБ. До організації табору в різні часи долучилися також Наталка Скасків, Надійка Цюра, Марта Костюк, Надія Опалінська, Ангеліна Кліщ, Леся Добош, Анничка Гадомська, Мар'яна Бобко, Аня Музала, Олена Леус, Юлія Хмарук, Галина Стрипа.

Місце проведення табору постійно змінювалося. Перша ШБ відбулась на Тернопільщині. У наступні роки табір проводився у різних місцевостях: на горі Маківка, поблизу гори Ключ, в околицях села Бубнище та села Липа Івано-Франківської області. Географія учасниць української «Школи

Будівництво брами «Школи булавних»

Успіхи чергування на кухні

булавних» широка — всі округи України, а також Канада, США, Велика Британія.

Перші табори були спрямовані на підготовку старших пластунок у базових ділянках практичного пластування, проте щороку програма змінювалася та адаптувалася до потреб учасниць. В усі роки основною метою ШБ була підготовка кваліфікованих інструкторок та булавних — провідниць юнацьких таборів. Саме тому програма табору побудована так, що учасниці отримують знання про проведення теоретичних семінарів та інструктажів. Досвідчені інструктори на практиці пояснюють, як готувати заняття, як його проводити, як зацікавлювати та мотивувати слухачів. Учасниці мають нагоду не лише особисто попрактикуватися в інструкторстві, а й отримати корисні поради, що допомагають виправити помилки та покращити знання у практичних ділянках.

Таборовички щодня на практиці випробовують свої знання та навички з куховарення, самозарядності, картографії, будівництва споруд, табірництва, мандрівництва та інших ділянок. Безумовно, не всі одразу можуть впоратися із завданнями зразково, проте мають спробувати, щоб розуміти, як пояснити те чи інше питання своїм юначкам, порівняти, як краще і правильніше виконувати завдання.

Проведення теоретичних семінарів дає змогу учасницям задуматися над актуальними для Пласту темами, висловити думки щодо перспектив розвитку організації та запропонувати власні вирішення важливих проблем.

Важливими є гутірки з організації таборів, де учасниці обговорюють різні питання проведення таборів (санітарні норми, особливості організації ігор, теренових змагів, мандрівок, планування програми табору, меню, кошторис і т.д.). Поза сумнівом, такі обговорення сприятимуть підвищенню рівня проведення пластових таборів.

Щороку дівчата обирають назву та складають пісню табору. Окремі пісні стають популярними і в наступні роки. Також табори мають свої легенди.

■ Учасниці табору ШБ в їдальні, 2013

Останніми роками вони були присвячені українцям, що змінили світ, пластунам, якими пишається Україна, та українським пісням, якими всі захоплюються.

Програма табору (ігри, ватри, мандрівки, заняття) змінюється щороку. Незабутніми для учасниць стали мандрівки на скелі Довбуша, на гору Ключ, до бункера «Роберта», до Гнилого потоку; запам'ятаються також ігри в бейсбол, скелелазіння, різноманітні спортові змаги, мистецькі гутірки. На ШБ кожна з учасниць може знайти те, що подобається саме їй. Також багатьом учасницям згадуються спільні ватри, пісні, мандрівки на гору Маківку. Родзинкою 2013 року стала Гостьова ватра.

Щороку дівчата вчать планувати, визначати пріоритети, встигати робити завдання вчасно, спілкуватись з пластунами з різних куточків України і з-поза її меж, а основне, згадують, як це — бути учасницею табору: переживають хвилини адаптації, перемог та поразок, втоми, спільних вражень, спілкування. Це дає можливість кожній задуматися над тим, що відчувають їхні юначки на таборах, чого вони бояться, за що хвилюються, чому реагують саме так на ту чи іншу подію. Цей досвід не можна ні з чим порівняти. Оскільки для булавних важливо знати психологію юнацтва, до програми було додано відповідні заняття. Провід дбає про зростання кожної з учасниць через обговорення з ними їхніх помилок, результатів та покращення рівня знань, інструкторства, провідництва та пластової постави.

Важливо те, що абсолювентки табору постійно є в проводах таборів різних рівнів, акцій, очолюють пластові осередки. Учасниці табору отримують позитивний досвід, навчаються новому та застосовують здобуті знання на практиці. У цьому і є суть «Школи булавних».

Безумовно, для кожної учасниці «Школа булавних» є випробуванням, в першу чергу, себе. Але це той досвід, який потрібен для самовдосконалення, самореалізації та підвищення рівня пластування.

■ Ліда Чир та Ліля Островська на занятті з бейсболу

Враження учасниць «Школи булавних» 2013 р.

ст. пл. Оксана Мотика, станиця Лондон, стежа ч. 1

Чудова погода, організація, а головне — дівчата, як учасниці, так і провід. Отримала багато пластових знань, масу задоволення від спілкування і море приємних вражень. Найбільше запам'ятались поїздка на скелі Довбуша, де ми мали змогу спробувати себе в скелелазінні, та мандрівка на цвинтар і бункер «Роберта» біля с. Липа. А також чергування стежею на кухні і смачніючі страви, будівництва шелеста і малювання шкідця, бейсбол і співи при ватрах...

ст. пл. вірл. Марта Дуда, станиця Рудно, стежа ч. 4

«Школа булавних — 2013» — це мій власний табір-відкриття, табір-зразок, табір-емоція. Дні таборування я згадую з приємністю, адже вони були такі сонячні, такі цікаві, такі веселі та сповнені пісень, що забути їх просто неможливо. Цей табір надихає, мотивує, відкриває нові горизонти. Мені добре закарбувалися в пам'яті слова комендантки про те, що тут нам не треба слідкувати за дітьми, перейматися, чи все йде згідно з програмою, чи всі речі на місці і т. д., тому ми знову відчули, як це — бути учасницею пластового табору, і воно таки круто! «Школа булавних» почалася з гри, і протягом двох тижнів ми творили вже свою власну Гру, і всі разом у неї поринули з головою. Дякую усім за ці такі непередбачувані та захоплюючі дні, які ми провели разом!

ст. пл. вірл. Лідія Чир, Л, станиця Львів, стежа ч. 2

Напевно, в житті кожного пластуна настає така мить, коли його починають активно агітувати взяти участь у якомусь певному таборі чи пройти якийсь вишкіл.

Так сталося зі мною ще 4 роки тому. Мої подруги-пластунки почали мене заохочувати поїхати на «Школу булавних». Але спочатку я не почувала себе готовою, потім — не складалося, і ось, нарешті, цього року цілком осмислено зголосилася до участі, тобто по-справжньому захотіла поїхати на ШБ. Тепер думаю, що так і мало статися, щоб я саме цього року «дозріла» до табору. Адже їхати просто так, без реальної мети, на такі табори не варто.

Гостьова ватра

Цього року я набрала гурток у своєму юнацькому курені, і це дало мені змогу зрозуміти мету ШБ. Для того воно є, щоб навчитися правильно і захопливо проводити табори для свого юнацтва. Адже ШБ — це як найкращий юнацький табір, який ти проходиш вже в УСП. Це свого роду ідеал. В організації своїх таборів ти намагаєшся дотягнутися до рівня ШБ, але, звичайно, це не вдається. Бо на ШБ всі об'єднані спільним духом намагання творити все якнайкраще. Ефективна робота та вчасність виконання програми можливі завдяки високому рівню як проведуту, так і учасників.

Цьогорічна «Школа булавних» була надзвичайним табором, сповненим музики і пісень, будівним, мандрівним, творчим, скелелазним, феєричним...

Атмосфера панувала дружня, працююча і майже казкова. Було щось таке, що можна справді назвати чаром пластування. І коли ти проходиш цей табір, у тобі починає горіти натхнення творити таку ж казку для своїх вихованців.

пл. розв. Марічка Чабан, станиця Івано-Франківськ, стежа ч. 5

Можу охарактеризувати ШБ-2013 такими короткими тезами:

- багато праці — фізичної, розумової;
- розваги — цікаві, захоплюючі як для 17-річних, так і для 30-річних;
- все продумано, помилок мало і вони майже непомітні;
- навчання (справді корисні речі, які ніде не побачиш і не почуєш + навчання на власному досвіді);
- співи, багато-багато співів, гарних, як професійний хор.

Все це настільки зблизило, що на завершення табору ми почувалися родиною. Це приємне почуття підтримки та теплоти з боку інших не забувається з часом.

ст. пл. прих. Ілона Ковальчук, станиця Северодонецьк, стежа ч. 5

Про ШБ можу сказати, що для мене це — табір, який дав унікальні знання, що жоден табір на сьогоднішній день не давав. На мою думку, кожна старша пластунка мусить пройти цей табір. Він, перш за все, показує твої сильні та слабкі сторони, а по-друге — дає зрозуміти, в якому напрямку необхідно рухатися далі. Для мене це було нелегко, проте, згадуючи табір, можу сказати, що ШБ — це не згаяний час.

ст. пл. прих. Марія Літвінчук, станиця Луцьк, стежа ч. 3

«Школа булавних» — це табір-мрія. Впродовж нього ми всі могли насолодитись чаром пластування, який так заворожував в юнацтві і який досі ще горить у наших серцях. «Школа» навчила багато нового, допомогла вдосконалитись, переосмислити багато речей. Я відчула себе учасницею, змогла краще зрозуміти і згадати, що потрібно для юначок, щоб пластовий табір був якнайкращим і запам'ятався на все життя. Цей табір приніс багато досвіду, щастя, посмішок, подруг, в кожній з яких можна було знайти підтримку та навчитися чогось нового. Зараз «Школа булавних» для мене — це незабутній спогад про табір-ідеал, що його не хотілося покидати.

Фото з архіву «Школи булавних»

■ Звіт для отримання стрічок за успіх

■ Вправа на перевірку твердості палиць учасниць

■ Вишкіл булавних: ст. пл. Юля Водяна, ст. пл. Наталя Гайдук, ст. пл. Юліяна Стрипа

■ Учасниці на обідній перерві

■ Стежа ч. 2 з виховницею ст. пл. Оленкою Леус

Вечірня збірка, «Лісова школа», 2013

Фото В. Стебницького

ст. пл. Ростислав Бабич

Рефлексії з «Лісової школи»

«Лісова школа», як і будь-яка інша школа, починається для кожного з усвідомлення потреби в ній. Потім настає мить написання зголошення, до якого ти ставишся надзвичайно серйозно, бо це вже перше випробування, твій перший вступний іспит. Згадуєш точні дати іменуваних, вміло, які здобував у тебе недалеко, але вже дещо забутому юнацтві. Речі, здавалося б, банальні, але до них ставишся з якимось незрозумілим чи навіть наївним трепетом. Написання есею займає набагато більше часу і зусиль, ніж здавалося. Перебираєш в голові сотні таборів, людей і подій, які хотів би описати, адже зупинитися треба на одному. І ось стоїш з конвертом біля поштової скриньки, вп'яте чи то вдесьте перевіряєш адресу і викидаєш його. Перший етап виконано, тепер слово за «Школою», їй вирішувати, чи гідний ти стати її учнем.

Важке очікування... Лист, завдання, хвилювання, кава, вилита на кухонний стіл. Почуття радості від того, що ти таки захищений, що ти один з тих, хто

відкриє для себе щось нове, пенемішуються із чимось панічним, ніби запираєш руку в темний ящик, не знаючи, що може бути всередині.

У процесі підготовки постійно знаходиш прогалини в собі, стараєшся їх в міру можливості латати, та чим більше виправляєш, тим більше вилазить нагору. Прочитавши десятки книг, проглянувши сотні веб-сайтів, послухавши тисячі порад «бувалих», крізь туман двох останніх ночей без сну ти приходиш до того дня, до якого йшов стільки часу, — до дня, коли має початися моя «Лісова школа», моя ЛШ ч. 53.

На збірку потрібно прийти заздалегідь, дорогою мимоволі переходиш на біг, бо неможливо спізнюватись на першу збірку, як і на будь-яку іншу на ЛШ. Свисток, «до правого рівняйся», «прямо глянь»... Все як і в простій школі — пролунав дзвоник, який закликає учнів до навчання, не вистачає лише прешокласниці на могутніх плечах друга обозного.

Дуже стрімко тебе підхоплює шалений ритм, який завзято

підтримують бунчужні і гурткові, секундна стрілка своїми нестримними важкими ударами нещадно розбиває твої надії на те, щоб виконати завдання вчасно, свистки з часом стають мов музичні інструменти, на яких заправляють свої ідентичні мелодії, мов старі джазмейстри, учасники другого рівня, ці нотки стають рідними, вони служать тобі колисковими, гімнами, що пробуджують від сну та супроводжують протягом дня.

Прагнення показати себе веде тебе до вершин, та рано чи пізно настає розуміння того, що жодних вершин не буде підкорено, якщо покладатись тільки на себе, бо тільки спершись на плече друга, можна подолати весь тернистий шлях, тільки з гуртком можна обійти всі перепони, що відділяють тебе від жаданої мети. За важкою працею не вдається приховувати свої вади, вона знімає всі маски. «Лісова школа» допомагає переступити всі ці перепони, вона гвинтик за гвинтиком складає механізм, який змушує битися серця зовсім

незнайомих людей в один лад, виступуючи один такт, працюючи в одному дусі, в дусі ЛШ. В якусь мить зникає розрізнення в віці, статурі чи курені — «Лісова школа» поєднує всіх в один курінь, охрещений та очищений Гнилим потоком, який веде всіх під спільним знаменом до одної цілі — бути доброю булавою.

Напис ЛШ, амфітеатр, хрест, дуб — ці символи, що вже роки уособлюють собою «Школу», є якимось особливим простором, що вселяє спокій та впевненість у майбутньому. Ліси, просякнуті повстанським духом і облиті потом та кров'ю твоїх попередників, причаровують і прив'язують до себе якоюсь незрозумілою для незнаючої людини силою, що мотивує учасників до звершень, дарує волю та натхнення. «Сом», «Гарпун», «Остап», «Коробка», — ці слова назавжди наповнились особливим змістом для кількох десятків хлопців, які будуть плекати в своєму пластовому та особистому житті ідеали «Лісової школи», бо носитимуть вони горде звання абсолювентів, а це коштує чималого.

Жолуді, що їх дав дуб, посаджений Петром Содолем, хоч приречені згоріти на першій ватрі, по приїзді додому проростають в серцях кожного причетного і формують міцне коріння, коріння, що, мов величезна павутина, зв'яже всі покоління ЛШівців по всій земній кулі.

І вже по приїзді додому приходиться пізнання всіх пережитих емоцій, розуміння того, що ти отримав, що ти залишився боржником школи, і тільки майбутньою працею ти зможеш погасити той борг, бо якщо не реалізувати всіх знань, що отримав, то хіба воно було варте того? В руках таке відчуття, ніби електрони біжать по твоїх жилах, як по мідних дротах провідників, це заряд на звершення, головне — його не розтратити, а коли щось піде не так, то просто зупинись...

*І ти почуєш пісеньку свою,
І пригадаєш «Школу лісову».*
Та все стане на свої місця.

фото В. Стебницького

ІСТОРИЧНА ТЕМА «ЛІСОВОЇ ШКОЛИ» 2013

СЛАВА УПА
ТА УСІМ БОРЦЯМ
ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!

пл. сен. Петро Содоль, ЛЧ

УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНЧА АРМІЯ

Організація боротьби і роль легіонерів у 1943 р.

Від 1 серпня 1941 р. Галичина (нині це Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська області, а також терени, що відійшли до Польщі) стала частиною т.зв. «Генерал-губернаторства» або, інакше, Генеральної Губернії, з центром у польському Кракові. А Волинь, Полісся і Поділля (нині — це Волинська, Рівненська, Житомирська, Хмельницька, Вінницька області та терени, що відійшли до Білорусі) належали до т.зв. Райхскомісаріату Україна, з центром у Рівному. Між цими німецькими адміністративними зонами існував кордон, який без дозволу нацистів не можна було переходити. По обох боках цього кордону було однаково погано, але обставини у Райхскомісаріаті дедалі гіршали. У 1942—43 рр. Сталін почав висилати в терен українського Полісся зі сходу червоних партизанів (ЧП), які ставилися до українців не ліпше, як німці. Нацисти чи їхні найманці переслідували сільське населення вдень, а вночі їм на зміну приходили комуністи-партизани.

В такій ситуації українське село почало озброюватися для самооборони, а українські підпільні організації взялися за творення військових відділів. Із цих організацій найбільш чисельною, активною і авторитетною була Організація Українських Націоналістів (ОУН) під керівництвом (по черзі): Степана Бандери (1940—1941), Миколи Лебедя (1941—1943), Романа Шухевича (1943—1950) та Василя

Кука (1950—1954). Між іншим, кожний із цих провідників ОУН у шкільні роки був активним членом Пласту, а троє перших стали згодом членами старшопластунських куренів: «Червона Калина», «Лісові Чорти», «Чорноморці». Саме ця ОУН, яка від 15 вересня 1941 р. зазнавала від нацистів масових втрат у провідному членстві, рік пізніше вже мала широко розгорнуту мережу, готову до боротьби. Починаючи від жовтня 1942 р., ОУН творить військові відділи на Поліссі. В листопаді відбувається конференція вищих військових референтів ОУН, яка виготовляє напрямні для збройної боротьби. А в лютому 1943 р. III Конференція Проводу ОУН ствердила потребу відкритої боротьби проти нацистів та негайної підготовки в разі повернення большевизму. Військові відділи ОУН початково називали Українською Визвольною Армією (УВА).

Самі початки організації військових відділів восени 1942 р. були проблематичні. Старшинських кадрів тоді ще не було, і тому починалося від організації поодиноких роїв у силі 8-12 чоловіків, а командиром призначали найстаршого віком або когось, хто колись проходив якийсь військовий вишкіл. Після 1-2 місяців різноманітного і несистематичного вишколу по 2-3 рої об'єднували в чоту, а найкращого на той час роювого робили командиром тої чоти. Такі рої і чоти мали завдання охороня-

ти одне чи кілька сіл і часом робити нічні наскоки на в'язниці та продовольчі пункти окупанта. Щойно в січні 1943 р. дві чи три чоти об'єднано у першу бойову сотню під командою «Коробки» (Гриць Перегіняк). Ця сотня, яку так і назвали — «перша сотня», зробила 7 лютого 1943 р. успішний наскок на ворожий гарнізон у містечку Володимирець на Поліссі, чим, фактично, зареєстровано першу військову акцію проти німецького окупанта. І так північна частина нинішньої Рівненської області стала колискою історичної УПА.

Головним організатором цих перших військових відділів був «Остап» (Сергій Качинський), тодішній крайовий організаційний референт у проводі ОУН-ПЗУЗ (Північно-західні українські землі). 3 лютого 1943 р. його було формально призначено першим командиром цих відділів. В тому часі військову референтуру проводу ПЗУЗ реорганізовано у КВШ (Крайовий Військовий Штаб) під керівництвом «Сома» (Василь Івахів) — тодішнього крайового військового референта. Після смерті «Остапа» дня 11 березня 1943 р. «Сом» перебрав функції командира. Ймовірно, власне «Сом» дав доручення усім членам ОУН на ПЗУЗ, які були на службі у допомогівій поліції та різних вартівничих батальйонах, в ніч на 17 березня залишити німецьку службу і, забравши зі собою всіх охочих, зброю, виряд, перейти організовано в ліс для боротьби з окупантом. Після цього військові відділи ОУН різко збільшилися, і почали діяти не тільки сотні, а й бойові курені. За участю «Сома» 9 квітня 1943 р. відбулася ділова нарада з представниками інших націоналістичних військових формувань (отаман «Тарас Бульба», ОУН полк. А. Мельника), де спільно рішено усі військові відділи назвати «УПА». Тут треба зазначити, що протягом активної боротьби УПА і також пізніше збройного підпілля усі накази ГВШ (Головного Військового Штабу) та всі постанови УГВР (Української Головної Визвольної Ради) у назві «УПА» мали слово «повстанча» (а не «повстанська»).

Процес організації і розвитку подій, ймовірно, був би інший, якби у ньому не брали участь легіонери — ветерани Легіону ім. полк. Євгена Коновальця. Початок Легіону числиться від весни 1941 р., коли за домовленням із проводом ОУН у складі німецької армії організовано два батальйони — «Нахтігаль» (Nachtigal) і «Ролянд» (Roland), що склалися здебільшого з членів ОУН. Ці батальйони в 1941 р. називали також ДУН (Дружини Українських Націоналістів). На початку німецько-радянської війни «Нахтігаль» випередив німецькі частини і першим увійшов до Львова, допомагав у проголошенні Акту 30 червня, опісля воював на фронті біля Вінниці. Але в серпні через політику нацистів відносно України обидва батальйони відмовилися воювати, були роззброєні та інтерновані в Німеччині. Згодом, після різних переговорів, більшість старшин і вояків погодилася підписа-

ти контракт на однорічну службу починаючи від 1 грудня 1941 р. Так остаточно сформовано Легіон, який німці офіційно звали «201 Шуцманшафт (Schutzmannschaft) батальйон». Його завданням було виконувати вартівничо-охоронні функції. Після 4-місячного інтенсивного піхотинського вишколу Легіон у складі чотирьох сотень (разом приблизно 600 осіб) замість в Україну перевезли на вартівничу службу в Білорусь, де треба було також воювати з червоними партизанами (ЧП).

У грудні 1942 р. легіонери відмовилися продовжувати контракт, бо німці не дотрималися попередніх умов. Коли німцям не вдалося нікого перемовити, Легіон роззброєно. Вояцтво групами відіслали в Галичину по домах, а старшин під ескортом повезли потягом до Львова. Прибувши до Львова 8 січня 1943 р., Роман Шухевич (заступник командира Легіону) зумів непомітно відлучитися, а інших старшин було арештовано. Р. Шухевич був покликаний до Проводу ОУН як військовий референт (на місце арештованого Дмитра Гриця) та енергійно відновлював Головну Військову Референтуру (ГВРеф.). Його заступником став легіонер «Крегул» (Василь Сидор), який тоді також додатково перебрав військову референтуру у проводі ОУН-ПЗУЗ (Західні Українські Землі, себто Галичина). До кінця січня 1943 р. ГВРеф. вже діяла, було встановлено військові зв'язки. В кінці лютого вислано на ПЗУЗ легіонерів «Гарпуна» (Юліан Ковальський) та «Сівка» (Семен Снядецький) для роботи у КВШ УПА. Від 11 березня «Гарпун» став шефом КВШ на місце «Сома».

Травень 1943 р. був багатий на різні події. 2 травня у засідці УПА, ймовірно, загинув генерал Віктор Лутце (Viktor Lutze), шеф гітлерівського «Штурмб-тайлюнг» (Sturmabteilung). Почався набір добровольців до дивізії «Галичина», а Провід ОУН зразу заборонив своїм членам зголошуватися. Рівночасно заряджено організацію УПА на ЗУЗ, але задля конспірації перед німцями ці відділи тимчасово названо УНС (Українська Народна Самооборона). Тоді також вислано 30 легіонерів до УПА на ПЗУЗ до праці в штабах, вишкільниками у підстаршинських школах та бойових відділах. 13 травня провід ОУН рішив замінити функцію урядуючого провідника ОУН на тричленне Бюро Проводу ОУН під керівництвом Р. Шухевича, який продовжував очолювати ГВРеф. Того самого дня у несподіваному бою з німцями загинули «Сом», «Гарпун», «Сівка» та інші члени КВШ УПА на ПЗУЗ. Це була болюча втрата. 14 травня командиром УПА на ПЗУЗ (третім з черги) став «Клим Савур» (Дмитро Клячківський) — тодішній крайовий провідник ОУН-ПЗУЗ.

Літо 1943 р. проходить у швидкому становленні структури УПА на ПЗУЗ як Генеральної Воєнної Округи (ГВО), поділеної на територіяльні Воєнні Округи (ВО) — кожна на правах дивізії, якій підпорядковані усі сотні, курені та загопи, що діяли на

певній території. Відновлюється КВШ УПА під керівництвом «Гончаренка» (підполковник Армії УНР Леонід Ступницький). Починає виходити військовий журнал «До Зброї», організується перша старшинська школа «Дружинники». Рівночасно іде збройна боротьба з відділами окупанта під командою генерала Фон дем Баха (Von dem Bach), боротьба із ЧП та польською Армією Крайовою (АК). В тому часі чисельне з'єднання ЧП під командою Сидора Ковпака рейдує з Полісся через терени УПА та УНС в Карпати, де після низки боїв біля Делятина (4—6 серпня) німецькі частини його розбивають; рештки ковпаківців тікають назад на Полісся.

В Галичині перші сотні УНС — «Трембіта» та «Сіроманці» — під командою легіонерів відходять в Карпати на вишкіл, де з приходом інших сотень створено чотири вишкільні курені УНС (три під командою легіонерів). Командиром УНС на ЗУЗ призначено легіонера «Беркута» (Олександр Луцький). На доручення Р. Шухевича легіонер «Крегул» із кадраю легіонерів організує на північній Львівщині бойовий курінь, який після одномісячного вишколу переводить до УПА на ПЗУЗ. Там «Крегула» покликають до КВШ на пост начальника відділу вишколів. Рівночасно в Карпатах після розгрому Ковпака нацисти повернули усі свої сили проти УНС, яка була тоді змушена продовжувати вишкіл в активній боротьбі з німецькими частинами та залишками ЧП. В тому часі також відбулася особливо важлива політична подія — III-ій Надзвичайний Великий Збір ОУН (21—25 серпня), який зробив зміни в програмі ОУН та формально затвердив Бюро Проводу ОУН під керівництвом Р. Шухевича. Все-таки, ймовірно, найважливішою подією того літа було пере-

формування 15 липня ГВРеф. на ГВШ УПА/УНС під керівництвом «Івана Черноти» (Олекса Гасин). Р. Шухевич як «Тарас Чупринка» став Головним Командиром УПА/УНС. Але цього тоді не розголошували — знали, ймовірно, тільки вищі командири.

Восени 1943 р. боротьба з німецьким окупантом поширилася на всі райони Західної України, а УПА на ПЗУЗ систематично висилала рейдуючі сотні та курені на схід — в центральні області. У вересні Служба Безпеки ОУН організує успішну втечу з ув'язнення членів Проводу ОУН Дмитра Грицяца та Ярослава Старуха. УНС на ЗУЗ настільки налякав окупанта, що 10 жовтня було проголошено винятковий стан в Галичині, і захоплених в боях вояків УНС почали прилюдно вішати на шибеницях. Приблизно в тому часі УПА на ПЗУЗ поповнюється вояками кавказьких та азійських народів (зокрема, азербайджанці, грузини, татари), які залишали службу у шуцманшафтах і обертали зброю проти німців. Це призвело до організації 21—22 листопада Конференції Поневолених Народів Східної Європи та Азії з участю делегатів 13 народів. Нарада вищих командирів вирішила перейменувати УПА на ПЗУЗ на УПА-Північ, УНС на ЗУЗ назвати УПА-Захід, а для центральних областей організувати УПА-Південь. 5 грудня почала діяти Головна Визвольна Рада як найвищий тимчасовий політичний орган, якому були підпорядковані УПА та ОУН до часу створення УГВР.

Ось так структура стала завершеною, а загальна чисельність УПА з кінцем 1943 р. досягла своєї вершини — приблизно 28000, яка втрималася до початку 1945 року. Таким був початок боротьби 70 років тому.

Життєписи патронів гуртків «Лісової школи» 2013 р.

Гурток ч. 1 — «Сом» — імени підполковника Василя Івахова

Василь Івахів народився 1908 р. на Львівщині. Член Пласту в Рогатині, член ОУН, офіцер польської армії, політв'язень польських тюрем. Викладач на військових курсах ОУН за кордоном, командир підстаршинської школи ОУН (літо 1941 р.), політв'язень німецьких тюрем. Навесні 1942 р. призначений крайовим військовим референтом на Волинь та Полісся. Від лютого 1943 р. — шеф Крайового Військового Штабу УПА, від 11 березня — командир УПА на Волині та Поліссі. Загинув 13 травня у бою з німецьким підрозділом. Посмертно підвищений до підполковника та відзначений найвищим орденом УПА — Золотим Хрестом Бойової Заслуги I класу.

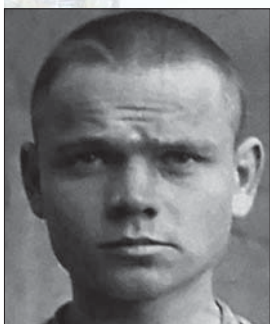
Гурток ч. 2 — «Гарпун» — імени сотника Юліяна Ковальського

Юліян Ковальський народився 1918 р. на Львівщині, син священника. Студент Львівського університету, член ОУН. Від весни 1941 до грудня 1942 р. — командир чоти в Легіоні, поручник. У січні 1943 р. тиждень був ув'язнений у німецькій тюрмі. Старшина для доручень у Головній Військовій Референтурі ОУН. В лютому 1943 р. відходить на Волинь та Полісся, призначений заступником шефа Крайового Військового Штабу УПА, від 11 березня — шеф КВШ. Загинув 13 травня у бою з німецьким підрозділом. Посмертно підвищений до сотника.

Гурток ч. 3 — «Остап» — імени поручника Сергія Качинського

Сергій Качинський народився 1917 р. на Волині. Член Пласту, член ОУН, провідник району, провідник округи Рівне. Відбув однорічну військову службу у польській армії. Влітку 1941 р. — член штабу військового полку у Рівному. Від вересня 1941 р. у підпіллі, крайовий організаційний референт Волині та Полісся. В жовтні 1942 р. починає організувати військові відділи ОУН на Поліссі, які постановою УГВР у 1947 р. визначено формальним початком УПА. Від 1 лютого 1943 р. — командир усіх відділів УПА на Волині та Поліссі. Загинув 11 березня у бою за фабрику, самодин роззброюючи 4-ох німців. Посмертно іменований поручником та відзначений найвищим орденом УПА — Золотим Хрестом Бойової Заслуги I класу.

Гурток ч. 4 — «Коробка» — імени хорунжого Гриця Перегіняка

Гриць Перегіняк народився 1910 р. на Івано-Франківщині. Член ОУН, в 1935 р. засуджений до довічного ув'язнення, звільнився у вересні 1939. В 1939—41 рр. — за кордоном, учасник військових вишколів. Від 1941 р. — у підпіллі на Поліссі, від жовтня 1942 р. — вояк у перших військових відділах ОУН, згодом ройовий, чотовий. Від січня 1943 р. — командир першої сотні УПА, 7 лютого командує першою акцією проти нацистів. Загинув у бою 22 лютого 1943 р. Посмертно іменований хорунжим.

Фото Г. Іванченка

ст. пл. Роман Стебницький, V

Як українські «вовкулаки» на г. Грофу мандрували

Доброю традицією куреня «Вовкулаки» є проведення екстремальних мандрівок, званих у курені «згубами». Свого часу журнал «Пластовий шлях» друкував розповіді «вовкулаків» з Канади, які, власне, й започаткували цю традицію, про їхні пригоди. Як виявилось, старші пластуни в Україні також мають свої «згуби» в Карпатських горах.

Де: Україна, Івано-Франківська обл., поблизу с. Осмолода, полонина Плісце, г. Грофа

Коли: 30–31 березня 2013 р. Б.

Хто: Роман Стебницький — Бльонд, Богдан Бойко — Танго, Микола Музала — Позір, Василь Шипівдич — Фюрер, Іван Мочкодан, Олесь Мікула, Олег Лапковський, Тарас Вітер

Довго листувалися в Інтернеті і все ж вибралися на цьогорічну «згубу». 2013 року вирішили згубитися в напрямку Горган і «збігати» на гору Грофа.

Поки ми на вокзалі в Івано-Франківську чекали на друга Танго, він же «організатор» «згуби», та Івана, дізналися, що електрички в потрібному напрямку немає, тож треба або шукати автобус, або їхати поїздами, з пересадкою. Водій автобуса запропонував Танго, щоб ми «перехопили» його на виїзді з автостанції, але вони не узгодили точ-

но місця «перехоплення», тож довелось нам добре пробігтися-розім'ятися...

Дорогою була ще одна пересадка з автобуса на автобус, було куштування пляцка моєї дружини (перше випробування смаколиків моєї коханої)... І от врешті с. Осмолода, наша точка старту. Веселий гул на кінцевій зупинці-колібі, підбадьорювання, перші фото і поради... Спершу дорога легка, адже ми — повні сил, далі — нудна і мокра, з болотом і снігом. Емоції різні: з одного боку, захоплюєшся красою гір, з другого — сум розбирає, коли бачиш великі вирубки лісу. Ось вже й сніг стає глибшим, ноги провалюються. Ми з Іваном по черзі протоптуємо шлях. Навколишня краса не дає часу думати про важкий шлях і перші ознаки втоми.

Привал. Канапки, джерельна водичка. Танго наминає все, що бачить, Позір дістає свої славнозвісні «бургери». Привал додав сил та наснаги. Ніхто, окрім мене, не знав наступного клаптика, тому всі надіялися, що буде не дуже важко.

Поки всі допаковувалися, я рушив трохи вперед, щоб перевірити, чи все гаразд із переходом через річку (обходити кавалок маршруту не хотілося). Перейшли і рушили далі, вздовж річки. Ось мину-

Фото Р. Стебницького

■ «Вовкулаки» неподалік с. Осмолода в напрямку г. Грофа

ли знак «Лавинонебезпечна ділянка», черговий привал, поділ на дві групи, розподіл рацій. А ось і сам язик лавини, який акуратно переходимо. Йду у першій групі. Друга група, там, де Танго, не змогла пройти лавину, не зробивши декілька фото на пам'ять (вар'яті!). Тому моя група рушає, в другій групі ще буде привал. Наступне місце нашої зустрічі — «мостик та хрест» — перед останнім, найважчим підйомом на полонину Плісце.

Дорогою мали «забавку»: пускали грудку снігу схилом і спостерігали, як вона перетворюється на великий валун. Місцями було нелегко, провалювалися вище колін. Ось і довгоочікуваний мостик, а де ж хрест? Розглядаємося — а він майже весь у снігу! Перегукуємося по раціях і чекаємо на решту. Після короткого відпочинку рушаємо вгору.

Потроху протоптуємо сніг, піднімаємося, доволі сильно розтягнулися, але вирішили не гальмувати, щоб в разі чого допомогти з речима тим, хто відстане. О! На дереві прибита металева стрілка. Вона мене завжди дуже тишила, адже це вже останній ривок, останні 300 м вгору! Вдихнули свіжого повітря. 200, 100, 50 метрів — і от вже видно колибу! На полонині нікого — більше немає таких вар'ятів, як ми. А де ж джерело поділося? Нема: воно під майже двометровим шаром снігу! Ну, нічого. Будемо сніг топити, його тут достатньо.

Доходить ще частина побратимів. Ще двоє відстало. Подалися їм назустріч, щоб допомогти, але ні: Позір йшов не швидко, але впевнено, і відмовився від нашої допомоги. Всі дійшли! Всі живі!

Розпочинаємо пошуки дров, щоб натопити в колибі, збір снігу, щоб чаю заварити, і дискусію щодо сходження на г. Грофу. Сумніви навів туман, який зійшов на полонину і суттєво обмежив видимість. Трохи відпочивши, збираємо групу з шести осіб, яка таки піде на Грофу.

Взяли все необхідне і рушили. Перші метрів 500 було все гаразд: йдемо за мітками, правда, міняючи першопрохідця, адже кожен крок у глибокому снігу дуже втомлює. Мітки визирають над снігом, отож не виключено, що далі ми їх просто не знайдемо. Так і сталося. Загубивши мітки, «взяли напрямок» на хребет (яким зазвичай йдуть на Грофу або в інший бік, на Паренки) або на вершину Грофи (влітку там майже непрохідний чагарник) — як пощастить. Ось прийшла черга Танго бути першопрохідцем — попер вперед і протоптав стежку аж до плато перед вершиною.

Зв'язок з колибою, там залишився Олесь та Олег, у них все гаразд, от лише Олесю акліматизація трохи вдарила в пузо і він «вишивав» на снігу всім, що їв. На плато важко йти в окулярах, туман налипає і одразу замерзає. Без окулярів теж важко — сильний вітер надокучає. Позір, як найстарший, радить вертатися до колиби, бо ми ще не впевнені, що це справді плато перед вершиною Грофи. Та й сутінки, вітер і туман, видимість 5-10 м,

Фото Р. Стебницького

■ Сутінки огортають гору Грофа

не більше. Але наша з Танго впертість і підтримка решти не дала нас розвернути. Далі я вже побачив знайомі «тури» (кам'яні насипи, що вказують дорогою в разі непогоди). Ось вона! Вершина! Правда, якась маленька виглядає через купу снігу... Ми дійшли, ми це зробили!

Нашій радості не було меж. Фото на пам'ять, фото для «аватарки» в соцмережі. Зв'язок з колибою (хоч ледь чутно, та передали, що все гаразд і ми повертаємося). Згуба плавно перетворилася в гарну вар'яцію.

Дорога назад була легкою, адже верталися ми вже по своїх слідах. Сутеніло, але сніг відбивав достатньо світла і не було потреби вмикати ліхтарі.

Ми ввійшли в колибу як герої. Поділилися враженнями і взялися кожен за свою справу: хтось їсти готує, хтось спить, хтось думає, хтось думає, що думає, хтось нічого не робить, а я описую наше сходження на вершину в зошиті для таких самих вар'ятів, як ми.

Довгождана вечерея. Наїлися, домовилися про ранковий підйом і пішли влягтися спати. Танго, як завжди, ще десь волочився, тож йому залишилося місце на самому краєчку (хто пізно приходиться, той сам собі шкодить). Він помучився трішки і пішов спати в іншу кімнату — у нього ж найкрутіший і найтепліший спальник!

Зранку, ледь повставали, поснідали і рушили додому. Ми з Іваном і Тарасом вийшли швидше, щоб в разі чого затримати автобус. Дорога спершу не була важка. Та лиш перейшли мостик, одразу почалися «веселощі». Сніг за ніч став дуже рихлим, ми провалювалися майже до пояса. Лавину перейшли без пригод. Табличка з попередженням про лавинонебезпечну зону вже позаду, а в нас довга та спокійна дорога до Осмолоди.

Прийшли ми таки зарано, до автобуса ще більше ніж півтори години. Перевдягнулися, перекусили і чекали... Дорога додому, прощання, автобус на Львів. Ось і все. Такі от «Вовкулачі» пригоди.

ст. пл. Іванка Герус, КВ А чому б ні?

Кожен пластун знає, скільки є уладів в організації. Але не кожен знає, хто такі новаки і що саме вони роблять в Пласті. Мабуть, тому протягом декількох останніх років ми спостерігаємо зростання кількості дітей, які хочуть стати новаками, однак для них немає виховників. І через це уже 2 роки поспіль 101 курінь УСП «Карпатські вовки» проводить у станиці Львів дошкіл про новацтво «А чому б ні?» Його учасниками можуть стати всі охочі віком від 16 років, які бажають дізнатися більше про новацтво.

Цей дошкіл — це ще один день дитинства, який дарують новацькі виховники всім бажаючим. Вам цікаво знати, що відбувається цього дня?

Офіційне відкриття дошколу. Перші слова братчика бунчужного: «Вишкіл, збірка в колі!», — викликали паніку в рядах учасників... Як в колі? Чому в колі? Але юнацтво швидко пристосувалось до новацьких церемоніялів.

Гра на знайомство, гра від сестрички коменданта, гра від братчика бунчужного... І цілий день ігор...

Перша гутірка «Що таке новацтво». І хто ж краще може про це розповісти, як не крайова булавна УПН ст. пл. гетьм. вірл. Оля Герус? Після перших слів булавної в приміщенні запала тиша... Юнацтво вбирало все, що тільки можна було...

Щоб уявити собі новака, достатньо згадати Пеппі Довгупанчоку. Пеппі — дивовижна дівчинка. Їй дев'ять років. Ця дівчинка вміє сама з усім впоратися. Вона грається, коли хоче, спить, коли хоче, дбає про своїх мавпочку та коня. Ще вона дарує своїм друзям подарунки та вміє бути пошуковцем. І стара бляшана банка, й іржава шпулька, й олівець перетворюються на якісь незвичайні речі, бо Пеппі вміє з усього зробити щось цікаве. Пеппі не переживає, що в неї різні панчохи. А ще вона рада, що носить величезні черевики, бо можна вільно ворушити пальцями. З цією дівчинкою весело навіть тоді, коли вона спить: кладе ноги на подушку, а голову ховає під ковдру...

Такою розповіддю розпочалось знайомство юнацтва з новацтвом на I дошкілі про новацтво.

Знову гра і перша розважальна гутірка: «Чому круто бути новацьким виховником?» Тут теж не було навіть сумніву, хто повинен читати цю гутірку. Тільки братчик, який відчув увесь чар новакування... Братчик, який був новаком, добрим юнаком і наважився стати новацьким виховником. І в якого це дуже класно виходить... Мабуть, ніхто краще не зміг би пояснити, чому варто бути новацьким виховником.

Далі лунали новацькі пісні... І ще не одна гутірка про малих пластових карапузів. А перша новацька теренова гра закінчилась справжньою несподіван-

Учасники дошколу Зоряна Яремко, Ігор Боженко, Дарина Свищ, Таня Василишин

кою: вони зустріли Пеппі! Гостя залишилася з нами на вогнику і розповідала учасникам небиліці.

Як сказало юнацтво, ми їх «вибавили»... Думаю, що відгуки учасників вишколів говорять більше, ніж розповіді комендантів. Тож дамо їх слово.

Ростик Вербовецький: Вишкіл на правду крутезний. Було дуже цікаво послухати гутірки, особливо про табір. Тепер з подвійним бажанням хочу на новацький табір. Дуже кльово, коли атмосферу гутірок розбавляли кумедні історії про новацькі табори. Дитячі ігри і сміх в колі на закритті чи на закінченні вогника давали мені нагоду відчутти себе молодшим на пару років і знову потрапити в ту дитячу атмосферу.

Уляна Вашкурак: Мені дуже сподобалося. Йдучи на дошкіл, мала деякі сумніви щодо того, чи хочу я займатися з новацтвом, швидше я навіть трохи боялася. То все-таки малі діти. Але тепер зрозуміла, що не все так страшно, а навпаки, дуже весело і море задоволення. Я ще точно не знаю, чи буду набирати своїх дітей, але з новацтвом дуже хочу працювати. Мені сподобалася обстановка, все було в такому дружньому колі. Особливо сподобалися розповіді з таборів і мандрівок. Дуже гарна ідея робити такі дошколи. Дякую вам!

Михайло Гордич: Днями мав нагоду потрапити на II станичний дошкіл про новацтво «А чому

б і ні?» І мушу сказати — я задоволений! Задоволений, в першу чергу, прекрасним настроєм і чудовою атмосферою, неймовірними життєвими історіями про новаків і веселими забавами. Багато нового, багато корисного і цікавого. Рекомендую всім, хто хоче дізнатися більше про новацтво або просто спробувати себе в ролі новацького братчика чи сестрички. Вам обов'язково сподобається.

Олена Микитюк: Дякую «Карпатським вовкам» за можливість побувати «у шкірі» новачки. Купа різних забавок, пісні, тепла дружня атмосфера, веселий сміх і пустощі — учасники дошколу таки справді мало чим відрізнялися від малих дітей. Але між тим всім ще й мали змогу дізнатися багато цікавого, корисного і нового, здійснити невеличкий екскурс в історію УПН та почути безліч чудових історій із життя новацьких виховників, які прийшли поділитися з нами своїм досвідом. Надіюся, що вже не за горами третій дошкіл, а за ним і четвертий, і п'ятий — щоб дедалі більше людей дізналося по те, що новацтво — це дуже і дуже круто.

**Зразок програми
Дошколу про новацтво**

- 9:00—9:30 — реєстрація
- 9:30—9:45 — відкриття
- 9:45—10:00 — гра на розподіл на команди + лист від Пеппі
- 10:00—11:00 — гутірка «Що таке новацтво, історія, структура новацтва»
- 11:00—11:15 — гра на знайомство «Повторення руху»
- 11:15—12:00 — гутірка «Програма УПН»
- 12:00—12:15 — спів «Кольорова пісенька»
- 12:15—13:30 — гутірка «Види занять з новацтвом» + тереновий змаг

- 13:30—14:30 — обід
- 14:30—15:30 — гутірка «Табір»
- 15:30—16:00 — гра + підготовка представлення на вогник
- 16:00—16:30 — гутірка «Перехід в юнацтво»
- 16:30—16:45 — гра «Зоопарк»
- 16:45—17:45 — гутірка «Чар новакування»
- 17:45—18:00 — спів «Зоопарк»
- 18:00—18:15 — перекуска
- 18:15—19:00 — гутірка «Вишколи»
- 19:00—19:15 — підготовка до вогника
- 19:15—19:45 — гутірка «Чому круто бути новацьким виховником?»
- 19:45—20:45 — вогник
- 20:45—21:00 — закриття

А також трішки статистики:

Учасники	I дошкіл	II дошкіл
Разом учасників	13	9
Стали виховниками	3	0
Стали помічниками виховників	1	1
Долучаються до діяльності і планують набрати рій	2	2
Долучаються, але не планують набрати рій	3	2
Не долучаються	4	4

Сподіваюсь, такі дошколи стануть гарною традицією не тільки у станиці Львів. Можливо, не всі учасників підуть на РОВ та стануть згодом новацькими виховниками, але вони зможуть допомогти запалити своїх друзів, які вирішать провести 5 років свого життя в новацькій казці.

■ Учасники та провід дошколу у Львові, 2013

■ Прапор піднімає учасник ВШ — 2013
пл. уч. Роман Керелюс

ст. пл. вірл. Ярина Вдовичин, Од 12 днів пригод і позитивних емоцій у середовищі справжніх друзів

7–18 серпня на території Державного історико-культурного заповідника «Тустань», що на Сколівщині, вже традиційно відбувався Крайовий апробаційний екологічно-вишкільний табір «Вовча школа». 12 днів позитивних емоцій, жартів, пригод, сонця, 12 днів серед карпатських лісів і скель. Сказати, що «Вовча школа» — крутий табір, — це нічого не сказати... Саме так жартували учасники.

«Вовча школа» — легенда, що оживає щоразу по-новому, щоразу в інших лицах, проте з незмінною атмосферою, в якій кожен відчуває себе частинкою великого дружнього кола. Заняття на скелях, астрономія, змаги та ночівля в шелестах, співи, ватри, іменування — це все калейдоскоп подій, який може й забути з часом, але жодним чином

не забудуться ті емоції, які ці події викликали.

Описати «Вовчу школу» кількома словами — надто мало, описати на кількох сторінках — це затушувати за словами всі емоції. Найкраще передати атмосферу можуть ті, хто це все пережив, у кого слова йдуть від самого серця — просто так, не для рядків у газеті чи журналі, не для етеру і не тому, що треба, а тому, що хочеться писати, ділитися і розповідати.

Тому, мабуть, найкраще про табір розкажуть у своїх відгуках його учасники.

Даринка Сало:

От скажіть, де іще на таборі ви побачите душ з гарячою водою, сонячну батарею, телескоп, барометр, польову лазню і такий крутий провід? А чого варте скелелазіння на Тустані, радість від

іменування гостровухами, куцохвостими, вовками, ватри з музичним супроводом гурту «Кудлатий Спринь», зграйові вогники, веселе будівництво шелесту та ніч, проведена у ньому з такою рідною зграєю, гутірки та імпрезки кожного дня, які розвинули мою уяву настільки, що тепер, здається, до кожного іменника зможу скласти пісеньку, наші таборові ігри (такі як чіпання «кліща», гра з присіданнями, коли тебе хтось покличе...), вічні розходи за браму, Тарасові моралі після закриття дня (бунчужним табору був ст. пл. скоб Тарас Щепаняк, СМ. — авт.) і шелестіння фантиків від цукерок і шоколаду після нічної тиші...

Марта Борташевська:

Якщо в моєму житті було щось по-справжньому незабутнє, то це, мабуть, саме цей табір. Очікувала багато, а приїхала зі ще

Відзнака табору «Вовча школа»

більшими враженнями. Те, що відбувалося там, — справжній-сінька легенда, яка знову, вже вкотре, оживає. Тут зародилось щось таке, на що ще не придумали слів, але воно надовго закарбується у наших серцях. Вдячна всім, хто був і творив ту атмосферу. Дякую, що розпалили з іскорки велике багаття!

Руслана Романюк:

...Ну, і, звичайно, останній алярм та іменування... Чесно: почала плакати, коли мене іменували на ступінь «вовчиці» і коли на нічній скелі Тустані нам продемонстрували ролик «Вовчої школи». А потім в моєму серці діялось щось дивовижне! Проголошують першунів і зачитують моє ім'я... Сльози лилися градом, а на шиї гордо красувалася (і красується й зараз) відзнака Срібного вовка. От вона — нагорода за старання!

Було надзвичайно багато хороших, веселих і ліричних моментів, що назавжди залишать-

Фото П. Лабінського

Світлина на згадку. Учасники ВШ — 2013

ся у моїй пам'яті. Дякую всім, хто запалив іскорку любови до ВШ у моєму серці.

***

Для тих, хто зацікавлений стати членом проводу чи рекомендувати юнацтву з України та інших країв взяти участь у цьому екологічно-вишкільному таборі, додаю лише таке. Мета «Вовчої школи» — розвиток екологічного пластування, а саме сприяння накопиченню юнацтвом екологічних знань, виховання любови до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства, здобуття практичних навиків таборування і діяльності в приро-

ді без завдання шкоди довкіллю. Ця мета досягається шляхом проведення теренових ігор та змагів, серії тематичних інструктажів та гутірок. Серед наголосів — організація низки занять з практичного пластування (скелелазіння, самозарядність, табірництво та мандрівництво), забезпечення умов для виконання вимог вмілостей екологічного спрямування. Вік учасників ВШ — 15-17 років (перевага для тих, хто здобув ступінь учасника чи учасниці).

Під час КЕВТ «Вовча школа» кожен учасник отримує змогу краще пізнати природу рідних Карпат на прикладі життя вовчих зграй. Здобуваючи таборіві ступені, учасники ВШ вчаться бути по-справжньому вірними приятелями, а розмаїття неповторних ватр, інтелектуальних, творчих та спортових змагів дозволить відчувати незабутній смак пластового таборування.

Від редакції. Провід табору в особі його коменданта ст. пл. скоба Павла Лабінського, СМ, висловлює подяку адміністрації Державного історико-культурного заповідника «Тустань» та його директору Василеві Рожку за сприяння та надану можливість таборування серед таких чудових краєвидів, а також усім, хто долучився до підготовки та проведення «Вовчої школи» — 2013».

Фото Т. Щепаняка

Іменування на ступінь «вовка» проводить комендант ст. пл. скоб Павло Лабінський, СМ

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ

СМУГА ПЕРЕШКОД

Історія Івано-Франківського Пласту

Режисери та автори сценарію ДАНА АНДРУХІВ І ТАРАС ЗЕНЬ, головний оператор ІГОР ГУРСЬКИЙ,
оповідач ВІКТОР КУКУРУЗА, в головній ролі ДЕНИС ЖАРКОВ

ART VISION
production studio
PROFESSIONAL CINEMATOGRAPHY

ст. пл. Тарас Зень, Чок

«Смуга перешкод». Фільм про історію Івано-Франківського Пласту

Коли в Івано-Франківській станиці формувалась група охочих для створення оргкомітету з відзначення у місті століття Пласту, до неї зголосилось лише 6 осіб. Ми одразу накинули план майбутніх ініціатив, які були б цікавими для реалізації в такий ювілей. Одним з таких амбітних планів було створення фільму про історію та життя івано-франківського Пласту.

Ми підозрювали, що подібні фільми про історію організації будуть знімати й інші пластові осередки. Тому наша ідея мала сенс лише в тому випадку, якщо робота буде присвячена виключно місцевому Пласту.

На першій збірці ми накинули структуру сценарію майбутнього творіння. За головну організаційну та режисерську роботу взяли ст. пл. вірл. Дана Андрухів, яка навчається, власне, на режисурі, та ст. пл. Тарас Зень, Чок, що має художню освіту. Одразу визначили для себе, що фільм має базуватись на чотирьох основах: інтерв'ю сучасних пластунів, художнє відео, архівні та документальні кадри. Прикладом для нас стали фільми формату «Discovery». Також ми усвідомлювали, що чи не найбільше глядачів буде в Інтернеті, тому стрічка не має бути задовгою. Оскільки фільм має служити і для презентації Пласту в школах, його тривалість мала б вкласитись в один шкільний урок.

Наступним нашим кроком став пошук оператора чи навіть операторської групи, яка б правильно зрозуміла наш сценарій і взялась за це зважаючи на те, що коштів ми ще не мали, а проєкт бюджету, який ми подали до державних установ, був надто скромний. Пошуки зайняли трохи часу. Після кількох невдалих спроб нам таки вдалось знайти оператора Ігоря Гурського. Під час знайомства довідались, що він теж колись був причетний до Пласту у Калуші, тому ця тема йому була не зовсім чужою.

Тож від березня 2012 року закипіла робота над фільмом. Ми запланували завершити її вже восени, а презентувати фільм збирались на традиційній Всеукраїнській пластовій «Спартакіаді».

Проте все було не так просто. Хотілося, поміж іншого, показати і традиційні лещетарські табори Пласту, тому прийняли рішення відзняти потрібні кадри взимку.

Довго радились, хто б міг претендувати на головного героя — юнака, що гратиме основну роль

Одразу визначили для себе, що фільм має базуватись на чотирьох основах: інтерв'ю сучасних пластунів, художнє відео, архівні та документальні кадри.

в усіх художніх епізодах. Наш вибір впав на Дениса Жаркова, розвідувача 49 куреня ім. І. Миколайчука, зовнішні дані та пластова постава якого підходили для нашої ідеї. Ми принципово відмовились від зйомки сторонніх людей у фільмі, вважаючи, що пластунів мають грати самі пластуни, хай навіть без акторського досвіду.

Найбільше часу зайняла зйомка таборового життя. Спеціально для цього наша група виїхала на окружний табір, що відбувався у липні в урочищі Остодір, біля с. Гриньків Рожнятівського району. Там ми витратили на знімальний процес повноцінних два дні, відзнявши епізоди таборового побуту в мандрівці та на пластовій оселі «Сокіл».

Знімав Ігор і основні святкування 100-ліття Пласту протягом року. Зокрема, відвідував відкриття першого у світі пам'ятника пластунам, що не зламали своїх присяг, великий ювілейний концерт в драмтеатрі, реконструкцію бою УПА з НКВД, Свято Героїв та інше.

Ми захотіли використати у фільмі й аерозйомку, показати Карпати з висоти пташиного польоту. І тут наші пластові ресурси стали нам в пригоді: до роботи залучили пілотів з летунського куреня «Чота Крилатих». Пластун Сашко Красілич, який добре вправляється у польотах на парашані, три рази спеціально піднімався у небо та пролітав над Луквицькими лісами і горами, де відзняв неймовірні краєвиди. Ще була застосована зйомка зимових гір з гелікоптера. При монтажі долучили до фінального варіанту стрічки невеликі фрагменти відео інших пластових операторів.

Наступною нашою знахідкою була кінохроніка з Закарпаття. Матеріал висвітлює молодіжне свято у Закарпатській області, ймовірно, в Хусті 1936 року.

Для мене ж найцікавішою була праця з архівними матеріалами. Для використання у фільмі вдалось відшукати унікальні ретрокадри, про які мало хто знав. Завдяки допомозі ст. пл. Дмитра Яреми, який на той час працював прес-секретарем у Крайовій Пластовій Старшині, в Центральному державному кінофотофоноархіві України імені Г. С. Пшеничного нам вдалось відшукати раритетні зйомки міжвоєнного Пласту, зокрема, фрагмент фільму «Свято молоді» (1930 р.), що знімався у Львові вихованцем Станіславівського Пласту Юліаном Дорошем. На 16-міліметровій плівці, яку вдалось відцифрувати, є запис, як митрополит Андрей Шептицький поволі їде на своєму авто у супроводі пластунів, що йдуть

поруч. Що цікаво, це чи не єдині відомі відеокадри, де зафіксований живий Шептицький. Цей відеоряд є найстарішим, на якому зафіксовані українські пластуни. Згодом про віднайдений матеріал широко розголосили журналісти.

Наступною нашою знахідкою була кінохроніка з Закарпаття. Матеріал висвітлює молодіжне свято у Закарпатській області, ймовірно, в Хусті 1936 року. На ньому добре видно, як старим містом крокують лави пластунів та пластунок, а згодом вони демонструють гостям імпрези вправи з палицями.

Іншою, не менш важливою знахідкою стала кінохроніка під назвою «Город Станіслав». У роботі нам потрібно було документальними фрагментами проілюструвати вулиці старого Івано-Франківська, бажано міжвоєнного періоду або часів Другої світової війни. Про існування таких фільмів ніхто з місцевих істориків та документалістів не чув і не знав, тому довелось шукати власними силами. Найстаріше відео, де фігурував Івано-Франківськ, вдалось знайти аж у кіноархівах Москви. Воно датувалось 1944 роком. Про існування цього запису розповів краєзнавець Іван Боднарєв. Як повідомили працівники московського архіву, на плівці фіксувався другий прихід радянської влади у Станіслав. За це відео з нас запросили 4 тис. грн. Тож ми звернулись через соціальні мережі в Інтернеті до всіх франківців, щоб знайти тих, хто готовий скласти пожертву на цю ціль. Це було важливим не тільки для пластового проекту, а й для історичної справедливості — щоб запис був на своїй малій Батьківщині. Охочих долучитись до історії виявилось дванадцятьоро, серед них і ті франківці, хто зараз живе в Америці, Києві та Харкові.

Разом з тим, нам стало відомо, що копії цих плівок були колись в івано-франківському краєзнавчому музеї. На всяк випадок вирішили перестраховатись і перепитали в музею. Там цю інформацію нам підтвердили, але сказали, що плівки потрібно ще пошукати, невідомо, чи вони знайдуться. Протягом двох місяців ми телефонували до музею двічі на тиждень і запитували, чи знайшлось «наше кіно», але паралельно продовжували збирати кошти. Врешті нам повідомили, що фільму у фондах музею немає. Саме в той час про нашу ініціативу щодо викупу відео з Москви написав у місцевій газеті «Репортер» краєзнавець Іван Бод-

нарев. Після цієї публікації керівники краєзнавчого музею одразу сконтактувалися зі мною і повідомили, що плівки знайшлися, а інформацію про те, що «найстаріше відео Станіслава загубилось у ратуші», треба спростувати, що ми і зробили в наступному числі видання. Це 11-хвилинне відео перевели в цифровий формат на кіностудії ім. Довженка у Києві, а всі зібрані кошти ми повернули жертводавцям. Оскільки ці події здобули широкий розголос у ЗМІ, спеціально для громади міста ми зробили презентацію кінохроніки, на яку прийшло більше сотні жителів міста. Це дало нам можливість прорекламувати майбутній фільм про історію місцевого Пласту.

Усю дикторську начитку для «Смуги перешкод» (саме так після палких і тривалих дискусій ми вирішили назвати стрічку) здійснив барабанщик рок-гурту «Кораллі», музичний редактор радіо «Західний полюс» Віктор Кукуруза. Додаткові фрагменти начитав відомий український письменник Тарас Прохасько. Його цитату і голос ми використали як епілог до фільму. Також у студії своїм потужним голосом слова Пластової Присяги начитав один з найвідоміших дикторів України, лідер рок-гурту «Кому Вниз» Андрій Середа. Цими тривожними та вже культовими словами під звук биття серця завершується стрічка.

Спеціально для «Смуги перешкод» франківський пластун Андрій Винницький спільно з друзями-музикантами записав пісню «Дух Пласту», яка стала саундтреком для нашої стрічки. Композиція лунає під час трансляції титрів. Згодом ця пісня увійшла до окремого альбому «Давня Ватага», який створив Андрій зі своїм музичним гуртом.

«Смуга перешкод» складається з десяти розділів, які висвітлюють пластове життя. Тут є історія, табори, екстрим, дружба, кохання, діти, музика, патріотизм, духовність та ідея. Усі ці частинки з відео перетворюються в малюнки, які вручну створювались спеціально під відеокадри стрічки.

Монтаж фільму трохи затягнувся, тож прем'єру роботи було вирішено провести у квітні 2013 року, на святкуванні 101-ї річниці Пласту в Івано-Франківську. Перша презентація — для пластового товариства — відбулася в театрі-кіно «Люм'єр», а друга — в мистецькому центрі «Є» для громади міста.

Також було вирішено видати фільм на DVD накладом 500 примірників. Київська мистецька агенція «Наш формат» випустила у світ фірмові диски з нашим творінням у спеціальних подарункових коробочках. Цей диск на згадку отримав кожен пластун, який прийшов на прем'єру до театру-кіно.

Презентація фільму викликала інтерес у ЗМІ. Перед показом автори провели прес-конференцію, де розповіли про довготривалу працю над стріч-

«Смуга перешкод» складається з десяти розділів, які висвітлюють пластове життя. Тут є історія, табори, екстрим, дружба, кохання, діти, музика, патріотизм, духовність та ідея.

кою. Цю подію висвітлили чи не всі місцеві телеканали та видання. Схвальні відгуки «Смуга перешкод» отримала і в Інтернеті. Також стрічку у свою ротацию взяли не тільки всі місцеві телеканали, а й канал «ЗІК». Там, у програмі Вахтанга Кіпіані «Історична правда», фільм продемонстровано набагато ширшій аудиторії. А обласний телеканал «РАІ» провів з режисерами велике студійне інтерв'ю про роботу над фільмом.

Праця над проектом дала нам багато нового досвіду і ще більше приємних клопотів. Адже до цього часу ми не мали жодної практики у створенні фільмів. Нам вдалось записати інтерв'ю різних пластунів — від новачки Софійки Стецик та її брата юнака Юрка до таких непересічних вихованців організації як Кир Любомир Гузар.

Ми зовсім не шкодуємо, що витратили зусилля, енергію та рік нашого часу. Один рік, якого одразу й не помітиш, переглядаючи 38-хвилинну роботу під назвою «Смуга перешкод. Історія Івано-Франківського Пласту».

Фото Ю. Гладкого

пл. сен. Юрко Гладкий, ВБ Рік почався!

Як у Львові 8 вересня 2013 р. відзначали початок пластового року

Промайнуло пластове літо, насичене гуртковими, курінними, окружними, крайовими та між-крайовими таборами. На початку вересня Львівська станиця за традицією відзначила початок нового пластового року, засвідчивши, водночас, «хто у місті господар» серед дитячих і молодіжних організацій. Традиційний захід, що зазвичай складався з молебню-подяки за успішне таборове літо і збірки з відзначеннями та нагородами, організатори перетворили на цілу виставу під відкритим небом.

Спочатку в церкві Пресвятої Євхаристії відбулась Божественна Літургія. Вийшовши з церкви, велика організована маса пластунів заповонила площу Ринок, і на очах мешканців, туристів і гостей міста розпочалися пластові церемоніали. Рівні лави юнацтва, розмай курінних прапорів, комен-

дант, бунчужний, писар, іменування, нагородження, відзначення. Настрій чудовий, і до всього гарна погода, яскраве сонце — літо на початку осені.

Після завершення церемоніалів всіх перебувають на вимарш. Колона пластунів чисельністю понад дві сотні, по чотири в лаві, крокує з площі Ринок, по вулиці Руській, у парк «На валах». Традиційно під час вимаршу автоінспекція зупиняє весь транспорт у місті, а пластуни гордо крокують, як його справжні господарі, під цікаві і захоплені погляди мешканців. Короткий вимарш завершується прибуттям у Пластове містечко. На невеличкій території парку за одну добу було зведено всі необхідні споруди для успішного функціонування пластового містечка: воно має свою браму, діловий центр, творчі майстерні, кінотеатр та концертну сцену, виставкові зали, а

Фото В. Стебницького

Фото В. Стебницького

Фото Ю. Гладкого

Фото Ю. Гладкого

також тир, підвісну канатну дорогу і навіть циркову студію. Постарались у цьому будівництві небайдужі старші пластуни і старше юнацтво Львівської станиці.

І ось юні мешканці заповнили своє містечко, бурхливе життя завирувало на його вуличках.

Одні переглядали цікаві світлини з таборового життя, інші пробували по підступній лінві подолати умовну переправу, хтось виготовляв різноманітні мистецькі прикраси, любителі азарту захоплено грали у настільний футбол, а шанувальники адреналіну вправлялись у жонглюванні вогненними кулями на ланцюгах. Вишикувалась черга з охочих постріляти з арбалета. Бажаючі могли спробувати себе у ролі гончарів, зі сцени лунали співи. Найбільше по всіх цих «атракціях» бігало новацтво під проводом братчиків і сестричок. Для них все було цікавим!

У діловому центрі юнацтво організувало збирання добродійних пожертв на розвиток станиці. На знак поваги до добродійців пластуни дарували їм різні цікаві відзнаки і сувеніри з пластовою символікою (наліпки, ручки, записники, книжечки і навіть — особливо щедрим — горнятка).

Забави для юнацтва і новацтва у пластовому містечку не були основною метою організаторів, бо цих забав і веселощів достатньо організовується на різноманітних таборах, вишколах та сходинах. Перш за все, стояло завдання інформувати громаду Львова про Пласт, показати ефективність і якість методичної виховної системи Пласту і, що найважливіше, — викликати зацікавлення дітлахів та їхніх батьків ідеєю пластування, спонукати зацікавлених осіб записати дітей до Пласту.

І це спрацювало. Десятки людей, які наочно побачили чар пластування, звертались до рекрутської команди і вносили прізвища своїх дітей у списки бажаючих вступити в Пласт. Ба більше, були діти, які самі виявляли бажання записатися в Пласт і вимагали від своїх батьків, щоб ті їх записали.

Отже, пластовий рік у Львові почався гарно і весело. Хто хотів, мав можливість чудово провести час і представити себе, пластуна, і Пласт як організацію перед міською громадою.

СКОБ! Мандруй! До наступних цікавих пластових акцій!

Фото В. Стебницького

Фото В. Стебницького

Теренівка «Листопадовий Зрив» у Козовій

Вже традиційно на початку листопада пластуни проводять заходи до річниці Листопадового Зриву — повстання в ніч на 1 листопада 1918 року у Львові, внаслідок чого влада у місті перейшла до сил Української Національної Ради і було створено Західно-Українську Народну Республіку. Цим військовим здвигом командував пластун, полковник УСС Дмитро Вітовський, брали участь у ньому й інші пластуни. Тому кожен член пластової спільноти з гордістю ставиться до пам'яті героїв, які боролися за рідну землю. Мабуть, чи не найкращий спосіб пережити минуле — стати його учасником. Історично-рольові ігри є одним із способів залучення пластової (та й не тільки) молоді до

вшанування пам'яті героїв, які боролися за краще майбутнє.

У ніч з 2 на 3 листопада 2013 року у містечку Козова, що на Тернопіллі, на честь 95-ї річниці подій, що відбулися у Львові 1918 року, пластуни провели теренову гру «Листопадовий Зрив».

Історія цієї акції з нетиповим для сучасного Пласту форматом проведення (вночі) почалася у 2007 році. Відтоді щороку старший пластун Борис Явір Іскра (курнінь УСП ч. 47 «Передові») з однодумцями організують у Козовій захід, присвячений річниці Листопадового Зриву. У містечку з року в рік розгортається історія україно-польсько-австрійського протистояння в міні-ятурі. Вже кілька років гаслом акції є «Хочеш змінити історію — прийди і зміни!» У заході традиційно беруть участь місцеві пластуни та гості з Бережан, Бучача, Зборова, Лапшина, Тернополя, Підгаєць, Чорткова, а від недавнього часу — з Кам'янця-Подільського, Львова, Хмельницького та інших міст і містечок. Приїжджають також гості з Польщі. Переважно учасниками відзначення є пластуни, але також долучаються представники громадськості, учні шкіл, студенти вищих навчальних закладів, члени інших патріотичних організацій. Загалом на захід прибуває 110-130 осіб.

Акція ділиться на дві частини: так звана «культурна програма» та, власне, «родзинка» заходу — нічна теренівка.

В рамках культурної програми учасники мають змогу подивитися фільми про Листопадовий Зрив, про історичні події в Галичині та в Україні на початку ХХ століття, художні фільми про національно-визвольні змагання в різних країнах Європи. Також учасники беруть участь у дискусії (проводить Борис Явір) на тему «Що було б, якби перемогла...?», під час якої представники команд «українців», «австріяків» та «поляків» аргументують переваги перемоги їхньої сторони у подіях 1918 року, а їхні опоненти вказують «мінуси» запропонованого ходу подій. В культурній програмі є також тематична ватра з елементами караоке (в останні роки проводить Богдана Бідюк), яка починається гімном УСС «Ой, у лузі червона калина».

Нагородження команди переможців

Відзнака члена української команди

Із настанням ночі відбувається урочисте відкриття свята, підготовка до «бойових дій» та розхід на вихідні позиції. У місті визначається сім стратегічних пунктів («двірець», «пошта», «гімназія», «будинок адміністрації» та інші), які мають «захопити» члени протиборчих сторін. Як символ контролю над пунктом, кожна команда встановлює свій прапорець. Також учасники гри «вбивають» ворогів, знімаючи з них пов'язки, які означають «життя». Члени проводу є «жандармами», які відводять в «карцер» впійманих порушників спокою.

У теренівці 2013 року «австрійські» частини намагалися відновити контроль над містечком (на початку гри прапорці Австрії стоять на ключових пунктах, що історично зумовлено, адже спочатку владу мала Австрія). В ході боротьби «поляки» втратили значну частину «стрільців», суттєво більше, ніж «австріяки» та «українці», але змогли доволі довго контролювати містечко. Тим не менше, саме «українські» сили стали переможцями, виборовши перемогу в останні хвилини гри і втративши найменше «стрільців». Це було неочікувано, адже їхня команда виглядала доволі слабкою. Тим не менше, вони змогли використати ефективну тактику та стратегію і досягли мети.

Після боїв учасники довго обговорювали події ночі, ділилися враженнями, оцінювали особливості стратегії кожної з команд.

Зранку відбулося урочисте закриття, на якому проведено іменування на ступінь пластунів розвідувачів, нагородження переможців, вітання проводу. Повні вражень, учасники «Листопадового Зриву» поїхали до рідних домівок.

Учасники та провід теренової гри згадують

Сергій Микичак, станиця Козова, учасник:

Я в команді виступав в якості стратега, оскільки я — місцевий; мені потрібно було розробити чіткий хронологічний план захоплення різних куточків міста. Моя команда перемогла, тож я вважаю, що впорався із завданням. Саме тому мене переполюють лише позитивні емоції від цього заходу. «Змінювати історію» дуже цікаво, весело і відповідально.

Сашко Тильний, станиця Тернопіль, учасник:

На «Листопадовому Зриві» я вдруге, але кожного року є «родзинка» у нічній програмі. На подібних пластових акціях можна зустріти багато нових друзів та отримати враження, які надовго відкладуться у твоїй пам'яті. На такому заході можна пережити події тих часів, коли Галичина була у складі Австро-Угорської імперії, усвідомити, що ти можеш змінити хід історії та принести своїй країні перемогу.

Ангеліна Шидлівська, станиця Тернопіль, членкиня проводу:

Можу сказати, що «Листопадовий Зрив» відбувся вдало, адже по закінченні учасники радісно

Фото Б. Явора Іскри

■ Під час вечірньої програми — підсумкова ватра

обговорювали теренівку. В автобусі, яким я їхала додому, люди запитували пластунів про перебіг подій на заході та цікавились результатом гри. Варто додати, що цьогорічний «Зрив» був чи не найтеплішим за всю історію. Хочу подякувати проводу за їхню працю, а також іншим пластунам за участь.

Марічка Дільна, станиця Зборів, членкиня проводу:

Учасникам не вистачало досвіду. Як на мене, їм потрібно бути трохи сміливішими, займати більше контрольних точок.

Борис Явір Іскра, станиця Козова, організатор:

Пригадую, йду темним містом, лиш де-не-де свіяться ліхтарі. Стукіт каблуків розливається луною далеко-далеко. Раптом у темряві помітив якісь поstattі, вирушив туди. Члени команди розбіглися при моїй появі, бо ж я — жандарм. Наступного разу пощастило більше — встиг застати зненацька й зловити групу, яка несла прапор. Жартуючи про різне, доходимо до пластової домівки, яка цієї ночі виконує роль «в'язниці». І хоч я «заарештував» тільки одного, його друзі йдуть поруч — у товаристві жандарма безпечніше, адже представники іншої команди не будуть чіпати. А боротьба триває чи не цілу ніч... Хтось «вмирає», хтось залишається, аби до кінця ночі захопити місто і перемогти... Я б з радістю був учасником! Вдячний усім, хто долучився до організації та проведення.

Прес-служба станиці Козова

Станиця Самбір: світлина на згадку. 2012

пл. сен. Юрій Леськів, СМ
ст. пл. скоб Тарас Щепаняк, СМ

ПЛАСТ У САМБОРІ: 100 РОКІВ СЛУЖІННЯ ГРОМАДІ

До історичних джерел

Пластовий осередок у місті Самборі, що на Львівщині, — ровесник найстарших станиць краю. Як засвідчує у книзі «Українська організована молодь» Володимир Леник¹, активістом Пласту у місті був учень місцевої вчительської семінарії Степан Пеленський. До речі, пластову ідею у Стрию теж поширив саме він. У згаданій вище книзі читаємо: «До Стрия пластову ідею приніс Степан Пеленський. Як розповідає Дем'ян Пеленський, Степан Пеленський накреслив йому такі програмові цілі Пласту: влаштовувати прогульки, пізнавати природу, вчитися теренознавства, поборювати куреня та пиття алкоголів, шукати можливості зробити кожного дня бодай одне добре діло». Степан Пеленський був кошовим у Самборі. Пласт в Самборі організаційно належав до «Січового Союзу». Як зазначено у цьому ж розділі книги, перші пластові сходини в Стрию відбулися у вересні 1912 року. Таким чином, початком організації у Самборі є весна-літо того ж року.

Перед початком Першої світової війни у Самборі до стрілецького вишколу місцевого Пласту належало 120 гімназистів. Вишкіл провадив полковник піхоти Володимир Коберський². Чимало архівного матеріалу розповідає і про міжвоєнну активність організації у місті. Пластуни об'єднувалися в 37 курінь ім. Дмитра Вітовського. Про це пише у своїх споминах самбірський пластун, а згодом сотник на псевдо «Хрін» Степан Стебельський³. Відомо й про дівочі частини, наприклад, пластовий гурток «Скала», створений 1927 року. Його вихованки Оля Волошин, Ганна Качмар, Юлія Чайківська, Тетяна Піцнера, Юлія Кот, Дарія Менцінська та Ярослава Турчан своєму пластовому вишколу і подальшій активності завдячували своїй впорядниці, самбірчанці, на той час студентці диригентського відділу Львівської консерваторії Марії Чиж з куреня «Ті, що греблі рвуть». Вона була активною виховницею юначок ще у час навчання в учительській семінарії, де теж створила не один дівочий гурток.

¹ Леник Володимир. Українська організована молодь (молодечі організації від початків до 1914 р.). — Мюнхен — Львів, 1994. — УВУ. Серія: Магістерські праці УВУ, 1994/1. — Львів: Фенікс Лтд. — С. 124.

² Там само. — С. 18.

³ Степан Хрін, командир відтинку УПА. — Зимою в бункрі. Спогади-хроніка 1947/48. — В-во «До Зброї», 1950. — С. 104.

Вихованка гуртка «Скала», згодом теж «Гребля» Ярослава Турчан стала тією носителькою пластової ідеї, яка 21 вересня 1994 року в приміщенні місцевої гімназії (під час Другої світової війни — відомий осідок Пласту) урочисто передала Пластову булаву як символ невмирущості й безперервності пластової традиції у місті.

Окремо заслуговує на увагу пластова праця, ведена під час німецької окупації. Найвідомішими провідниками Виховних Спільнот Української Молоді (саме таку назву в той час мав Пласт) були о. Володимир Івашко, проф. Олесь Бережницький, курінний

Самбірські пластуни вважають, що історія осередку є неперервною. Адже коли організація не могла діяти на теренах Радянської України легально, поодинокі члени довоєнного і воєнного Пласту намагалися плекати пластовий дух, спосіб життя, передавати його дітям, онукам, учням. У США і Канаді в той час активно розвивали організацію ті активісти Пласту зі Самбора, які вимушено полишили Батьківщину, рятуючись від большевицького терору.

Коли наприкінці 1989 року пластова ватра на самбірських теренах почала розгорятися з новою

■ До учасників свята звертається член Крайового провуду ст. пл. скоб Іван Спринь, СМ

■ Учасників свята вітають юнаки 61-го куреня ім. О. Тисовського

■ Старші пластунки вірлиці зі Старого Самбора Юлія Катинська та Ярина Лінинська в юнацтві пластували у Самборі

Степан Сулик (тепер митрополит-емерит), які і в повоєнний час доклали чимало зусиль, щоби зберегти вогонь Пластової ідеї, але вже в країнах діаспори. Курінним куреня ім. князя Льва в той час обрано найактивнішого серед юнацтва Антона Кухту.

Це був час численних мандрівок, таборування, а найпомітнішою стала Зустріч у Самборі куренів ВСУМ зі Львова, Дрогобича, Коломиї і, звичайно, Самбора. Відбулася вона 6 червня 1943 року⁴.

силою, снаги додавала думка і згадка про тих, хто у різний час і в різних умовах докладав зусиль, аби прищеплювати дітям і молоді міцні національно-патріотичні почування.

Визнання і сприяння під час незалежності

З часу здобуття Україною незалежності розвиватися місцевому пластовому осередку допомагають приятелі Пласту, члени інших громадських ор-

⁴Про цю зустріч йдеться у книзі «Минуло п'ятдесят літ», виданій редакційним комітетом, до якого увійшло восьмеро довоєнних та воєнних пластунів у 1997 році у львівському видавництві «Арсенал» (С. 60).

■ Промовляє мати пластунки, представниця міської влади Оксана Хула

■ Імпреза від юначок 32-го куреня ім. О. Кульчицької

ганізацій, Церква, ЗМІ, а в останні роки підтримку надає і влада.

Ось лише декілька прикладів. На XVII сесії Самбірської міської ради, яка відбулася 14 лютого 2012 року, депутати одностайно прийняли рішення оголосити в місті поточний рік роком відзначення 100-ліття пластового руху. Водночас затверджено нову Програму розвитку пластового руху в Самборі на 2012—2015 рр. Попередньо на рівні міста Пласт визнано соціально значущою дитячо-юнацькою організацією, що створило кращі умови для розвитку осередку. Це, серед іншого, дозволило депутатам у 2013 році надати осередкові в оренду нове приміщення в центральній частині міста на пільгових умовах (за символічну платню 1 грн. на рік).

Без сумніву, саме таким і має бути ставлення влади на місцях, в обласних центрах, зрештою, і на рівні країни до організації, яка так багато зробила для справи утвердження України. Може, в теперішню пору державні мужі і представники влади у різних куточках країни врешті це зрозуміють.

Відсвяткували на славу

Основні урочистості з відзначення 100-ліття Пласту в Самборі відбулися 25 листопада 2012 р.

Святкування розпочалося зі Служби Божої в церкві Різдва Пресвятої Богородиці, покладання кошиків квітів до погруддя сотника УПА Степана Стебельського-«Хрона» та меморіальної дошки о. Володимиру Івашкові.

Опісля в актовому залі місцевої гімназії (у воєнний час там була вчительська семінарія і активно діяв Пласт) відбулася урочиста академія. Подяками станичної старшини було відзначено людей, які у різний час долучилися до розвитку осередку. Це перша станична Люба Топорович, багаторічні станичні Світлана Баранецька, Микола Шийко, Олексій Микитко, Юрій Леськів; багаторічні голови Пластприятю Яромир Микитко, Омелян Лесь-

ків, а також теперішній головний пластприятівець Анатолій Білінський; активні багаторічні виховники Ксенія Рондяк, Наталія Дмитришин, симпатик Пласту і перший міський голова під час незалежності Зорян Попадюк, капелан станиці о. Тарас Рисей, а також найстарший пластун Іван Бучківський.

У гості на святкування завітали виховники і члени проводу станиць Рудки та Старий Самбір, які свого часу юнакували саме у самбірському Пласті.

Вітали з ювілеєм мати пластунки і представниця місцевої влади Оксана Хула, голова місцевого осередку «Просвіти» Олександра Сумарук, дідусь пластунів і станичний Самбірської станиці Всеукраїнського братства ОУН-УПА Микола Петрущак, член Крайової ревізійної комісії Іван Спринь, СМ, голови СПС станиць Рудки та Старий Самбір ст. пл. Ярослав Масяк, СМ, і ст. пл. вірл. Юлія Катинська.

Серед почесних гостей був присутнім народний депутат України Ярослав Дубневич, який теж привітав станицю з ювілеєм. В рамках тривалої підтримки Пласту на Самбірщині він вручив рудківчанам 9 туристичних наметів, які, звісно, стануть у пригоді всім — і самбірському, і старосамбірському юнацтву.

При такій святковій нагоді були презентовані видання, що побачили світ з нагоди 100-ліття Пласту. Першим серед них став ювілейний Альманах. Голова Пластприятю зробив подарунок від себе та своєї сім'ї — передав осередку кошти для придбання «Альманаху 100-ліття Пласту», який залишиться у книжковому фонді станиці. Учасники академії щиро подякували і за намети, і за офіру на придбання книги.

Дорослі по завершенні свята розійшлися по домівках. Для юначок і юнаків свято продовжилось. Цікаві ігри, жваві дискусії, спів ще довго лунали у стінах, які, здавалося, так і дихають пластовою історією нашого міста.

Фото Т. Щепаняка

Заява проводу Пласту — НСОУ щодо ситуації в Криму

Пластовий рух від часів заснування і до сьогодні одним зі своїх завдань ставить виховання дітей та молоді на свідомих та активних громадян місцевої, національної та світової спільноти. Одним з основних навиків, які розвиває пластова методика, є здатність почути і зрозуміти думку іншого. Але коли ця думка насаджується ззовні та ще й за допомогою збройної інтервенції — ми не можемо стояти осторонь.

Тому ми засуджуємо дії влади і військ Російської Федерації та проросійських сил у Криму і закликаємо владу України та міжнародну спільноту віднайти всі можливі механізми для стримування збройної агресії та зазіхання на територію суверенної держави.

Ми закликаємо всі скавтські організації світу, включно з російськими скавтами, звернутися до керівництва своїх країн з вимогою вжити заходи для недопущення кровопролиття та відстоянням недоторканості кордонів України. Жодна політична ціль не виправдовує завдання шкоди здоров'ю чи смерті людей. Жодна дитина не має стати сиротою через чиюсь нездорові геополітичні амбіції.

Звертаємося до української діаспори у світі з проханням використати всі можливі методи впливу як на власних співгромадян, з тим, щоб вони висловили підтримку Україні, так і на уряди країн проживання з вимогою активно протидіяти збройній інтервенції. Закликаємо активно пікетувати російські посольства та представництва в усьому світі — Росія має відчувати, що агресія буде покарана.

Пропонуємо нашому членству максимально долучитися до заходів підтримки кримчан, зокрема зголошуватися на прийом сімей з дітьми та літніми людьми, які, за потреби, будуть евакуйовані з півострова. Також бути готовими для надання матеріальної та фінансової підтримки Криму та всім потребуючим його мешканцям. Якщо у вас є друзі в Криму — телефонуйте, висловлюйте їм підтримку — вони зараз на передовій боротьби за нашу з вами незалежність.

Зі свого боку висловлюємо свою підтримку всім жителям Кримського півострова, які, як жителі Балаклави, виходять на вулиці і намагаються стримати озброєних завойовників від силових дій. Ми пишаємося тим, що ви наші співгромадяни. Якою б мовою ви не говорили, якому би Богу не молилися — ми з вами у єдиній суверенній Україні.

**Голова Крайової Пластової Ради
ст. пл. Ярослав Юрчишин**

■ Фото на згадку про перше записання відновленого в Дрогобичі Пласту. Подвір'я будинку школяра, 12 травня 1991 р.

пл. сен. Святослав Сурма, КВ Пластуни — завжди пластуни, або нотатки після «Дрогобицького Джемборі — 2013»

Фото У. Осередчук

■ Автор статті — комендант «Дрогобицького Джемборі — 2013»

На початку дев'яностих років минулого століття у Дрогобичі знову з'явилися пластуни. Знову — бо славному передвоєнну дрогобицьку пластову історію на п'ять десятиліть перервало радянське панування. Про відновлення організації багато написано, але пропоную, хто ще не чув про дрогобицькі витоки Пласту в Україні, познайомитися з авторським емоційним поглядом на ті події на одній зі сторінок Пластового порталу (<http://www.plast.org.ua/news?newsid=6980>).

Спогади характерні для старших осіб, молоді притаманне творення дійсності, а дітям властиві мрії про пригоди. Пласт цікавим способом поєднує такі вікові особливості та дає можливість бути корисним для інших впродовж всього життя. Підтвердженням цьому є реальний шлях тривалістю у понад два десятиліття — зародження, розвитку та накопичення власної історії пластового середовища Дрогобича.

Згадуючи минуле, частенько грішимо акцентуванням на успіхах, але їх ми ніколи б не досягнули, якби не «набили гулі» на власних помилках. А їх було

чимало. Перший гурток, завдяки активістам дрогибицької «Просвіти», був організований дуже швидко. Моє нерозуміння тоді того, що пластова Велика гра — це не окремі точки сходин, а вся (!) діяльність, було для мене катастрофічним. Як виховник від перших сходин почав розповідати про різні події з історії України, інформація про які з'являлася у самвидавних газетах. Мене це дуже захоплювало. Але мої юнаки, що вже чули про Пласт від батьків, бабусь та дідусів, отримали від мене серію лекцій... Вони хотіли пластовати! Вогник в очах дітей швидко згасав, у них почали з'являтися інші справи під час проведення сходин. Одне слово, через декілька місяців я зрозумів один з основних виховних принципів. Юнацтво має самостійно організувати все: від діловодства та окремих точок сходин до акцій гуртка, куреня і навіть станиці. Це і є їхня Велика гра. У скорому часі мені вдалося реорганізувати гурток на цих засадах, моя роль звелася до особи, готової ділитися з юнацтвом своїм життєвим досвідом. Я тоді зрозумів, що слід стати помічником у самозростанні юнаків. Тому наступні мої два гуртки, 17-й курінь УПЮ і, найголовніше, табір «Золота булава» вже уклалися легко. З лав дрогибицького юнацтва вийшли десятки особистостей, які впевнено крокують життєвими дорогами, будуючи майбутнє своєї та своєї країни.

Хочу тут таки згадати роль виховників, завдяки яким творився феномен дрогибицького Пласту. Спершу це були студенти місцевого педінституту, відкриті до змін, які інтуїтивно відчували, що саме пластова атмосфера дає почуття свободи. Згодом десятки виховників, що діяли у Дрогобичі, зуміли передати дітям іскру гідності та потребу жити для інших.

Фото У. Осередчук

■ Комендант С. Сурма з бунчужним В. Кондратиком

Метою мого звернення є продемонструвати енергетичну відновлюваність пластового способу життя. Проявляється це в різний спосіб — чи в багатодітності пластових родин, в атмосфері довіри, яка панує між колишніми пластприятівцями, виховниками чи юнацтвом, які сьогодні, зустрічаючись, дарують одне одному посмішки, готові бути корисними, які

Фото У. Осередчук

■ Учасники таборової зустрічі. Серпень 2013

Фото У. Осередчук

тісно спілкуються у соціальних мережах на актуальні теми життя... Тому коли Василь Масний, Олег Фрайт та Василь Кондратик — юнаки різних гуртків 90-х — запропонували багатьом діючим пластунам, а також пластунам «у відставці» провести зустріч, це було сприйнято з піднесенням. На першому ж зібранні, у лютому 2013 року, було домовлено наповнювати віртуальну сторінку на фейсбуці «Дрогобицький Пласт 90—93 рр.» фотографіями нашого двадцятиліття та коментарями до них. Ось тут, шановний читачу, можна ознайомитися з результатами нашої праці: <https://www.facebook.com/groups/136578529845638/>.

Одноголосно вирішили провести Дрогобицьке Джемборі влітку 2013 року. Тут же був сформований організаційний комітет з підготовки зустрічі, розподілені обов'язки. І почалося... Перші пластуни згадували «як це було», а теперішні зі здивуванням побачили в очах поважних людей юнацькі вогники та відкрили в них таких самих юнаків, як і вони.

Сучасні пластуни вже навесні організували декілька зустрічей із пластунами попередніх років, щоб ті докладніше розповіли, як пластували, де побували і що бачили. «Поважні» пластові побратими

теж не залишилися в боргу: попросили провести спільну зустріч із пластунами сьогодення, щоб почути розповіді про їхні успіхи і досягнення.

Апогеєм стала пластова зустріч «Дрогобицьке Джемборі — 2013», що відбулася в серпні. На зустріч ми з'їхалися цілими родинами. До речі, дітей виявилось більше, ніж дорослих. Організатори потурбувалися, щоб діти мали можливість розважитися, облаштували справжню пластову кухню та інші таборові споруди. На терені перших станичних пластових таборів, що відбулися двадцять років тому, було розгорнуто майже 50 наметів.

Дуже цікавою була загальна збірка, під час якої ми продемонстрували, що не забули ні пластових пісень, ні пластового впорядку, а багато очей поважних пластунів стали вологими від хвилювання. На великій вечірній ватрі кожен поділився з друзями та подругами власними життєвими відкриттями, розповів про родини, про найяскравіші спогади пластування. Час промайнув так швидко, що тільки найменші учасники ватри, засинаючи на руках розпашілих спогадами та гарною атмосферою ватри батьків, нагадували про пізню годину та необхідність поспати, оскільки ранкова Служба Божа мала відбутися вчасно.

Виявилось, що вчорашні пластуни стали професійними людьми і змогли повністю забезпечити організацію зустрічі. Хтось був водієм, хтось відповідав за медичну частину, хтось навчав стрільби, хтось володів навиками альпінізму, хтось вправно будував. Мали навіть свого духівника та помічника для Служби Божої.

Час пролетів непомітно. Прощаючись, ми щиро обіймали одне одного і домовлялися про зустріч на наступний рік на цьому ж місці. Ми відчували, що в наших серцях залишається пластовий вогник, тепло якого відродилося навколо ватри, коли ми змогли знову стати молодшими на 20 буремних років.

Йдучи життєвими стежками, людина завжди звіряє свій компас: чи не збиваємося на безплідні шляхи, чи наша любов ще здатна викликати посмішку або ж осушити дитячу сльозу. Були в нас промахи, та серце хоче спиратися на нашу готовність змінюватися до кращого, вміти бути люблячим до свого ближнього, відрізняти егоїзм від спільної користі. Такі зустрічі надихають, бо дають багато відповідей, дарують взаємну підтримку та справжнє щастя почуття причетності до реальної пластової спільноти.

Запрошуємо на «Дрогобицьке Джемборі — 2014». Не сумнівайтеся: буде гарно!

Фото У. Осередчук

■ Таборова площа

пл. сен. Юрій Леськів, СМ

ІВАНОВІ БУЧКІВСЬКОМУ І В ПОВАЖНИХ 90 МОЛОДЕЧОГО ЗАПАЛУ НЕ ПОЗИЧАТИ

Одним з найстарших пластунів на Львівщині є Іван Бучківський, який 4 листопада 2013 р. відсвяткував своє 90-ліття. Склавши Пластову Присягу у Виховних Спільнотах Української Молоді в Самборі у далекому 1942-му, він крізь усе життя проніс вогник вірності Пластовому Закону, не зломив даної колись перед товариством обітниці.

Інакше й не могло бути. Адже характер вихованця організації різьбили такі знані виховники як о. Володимир Івашко та проф. Олесь Бережницький, а пластовими побратимами були перший курінний куреня ВСУМ ім. князя Льва Стефан Сулик, його наступник Антін Кухта, багато-багато інших друзів та подруг, які Пластову Ідею прийняли як взірєць життя.

Про нелегкий життєвий шлях ювіляра вже йшлося в одній з публікацій «Пластового шляху» (ч. 2 за 2009 рік, с. 44). Отож переповідати, мабуть, не слід. Але деякі штрихи з біографії друга «Купновиченка» (народився у с. Купновичі, звідси й пластова псевдо) згадати таки варто.

У воєнні роки він був писарем у курені ім. князя Льва. Після закінчення війни діяльність ВСУМу була заборонена, але в пам'яті пластунів учительської семінарії в Самборі надовго після закінчення навчального закладу Іван так і залишився «писарем». Після проголошення незалежності вихованці куреня вирішили відсвяткувати 55-ліття від часу його створення, і саме «Купновиченко» став одним з найактивніших членів оргкомітету, що ставив собі за мету видати історію самбірського ВСУМу. Щобільше, Іван Бучківський зважився на вчинок, який зробив би, мабуть, далеко не кожен. Львівське видавництво попросило передоплату за книгу (у кризовому 1997-му були побоювання, що замовники не розрахуються за виконану роботу). Тоді «Купновиченко» віддав у заставу власну оселю. Довелося піти навіть на конфлікт з родиною, але книга вийшла на час, а добрі люди пожертвували кошти, щоб відшкодувати витрати друку.

Іван Бучківський належить до тих членів нашої організації, які під час радянської окупації, коли пластова діяльність була неможливою, власним прикладом демонстрував молоді кращі риси пластуна, передовсім здоровий спосіб життя.

Талановитий вчитель української словесности мав усі задатки для того, щоб стати директором

фото О. Сторож

Одну з найвищих нагород міста Іванові Бучківському вручає Самбірський міський голова Тарас Копиляк

школи. Бракувало членства в комуністичній партії, в яку не вступив. За це його постійно «попереджали», цькували, переслідували... Але намагався, наскільки міг, не зважати на це. Мандрував з учнями Україною, часто приїздив до Канева. У рідному селі і в с. Градівка, де мешкає нині, встановив погруддя Кобзареві.

Іван Бучківський поновив своє членство в Пласті і зараз належить до його найстарших дійсних членів. Та не «гріється на печі», хоча давно заслужив на розмірене життя вчителя-пенсіонера. Він бере активну участь в житті організації, зокрема, самбірського осередку. Для розв'язання давньої проблеми — відсутності пластової домівки — «Купновиченко» сам оббивав пороги міськради і переконував можновладців розв'язати питання позитивно. Напевно, саме це було вирішальним у прийнятті рішення. Що й казати, моральний авторитет цього пластуна є високим.

Знає про це громада. Отож 12 листопада, під час XXXV сесії міської ради, Івана Бучківського відзначено однією з найвищих нагород — медаллю «За вагомий внесок у розвиток Самбора».

Під час її вручення про Івана Бучківського говорили не лише як про багатолітнього члена Пласту, а й як про активного просвітянина. Ювіляр, з властивою йому скромністю, подякував за пошанування і зі справжнім молодечим запалом, який вийшов десь із глибини душі, привітав присутніх гаслом «СКОБ!».

Любомир Романків: «Перші диски, які ми створили, купив Стів Возняк. Згодом він зробив перший комп'ютер... І лише потім Стів Джобс розвинув технологію»

«Коли ви вмикаєте комп'ютер, починає працювати сім моїх патентів. Друкуєте букву — теж», — так пояснює свій внесок в еволюцію комп'ютерного світу Начальний Пластун Любомир Романків. Українець, який 44 роки тому винайшов спосіб запису інформації на магнетну голівку жорсткого диска, і досі працює в IBM.

Власного комп'ютера вдома він не має: каже, машина забрала б увесь вільний час. Але багаторічна наукова діяльність та робота в IBM привели його до Зали національної слави США, де портрет українця Любомира Романкова висить поряд з портретами інших винахідників, зокрема Стіва Джобса. Щоправда, порівнянням з останнім трохи незадоволені колеги Романкова. Мовляв, якби не пан Любомир, у Джобса не було б шансів стати відомим Джобсом.

— Наша розмова відбувається напередодні Дня вчителя. Сьогодні Ви самі ділитеся своїми знаннями та досвідом із молодим поколінням науковців. А кого Ви вважаєте своїм вчителем, людиною, яка вклала у Вас ті знання, які змінили, передусім, Ваше життя, і, звичайно, визначили траєкторію світового наукового прогресу?

— У мене вклало свої знання багато людей. Передусім, мої батьки. Вони дуже дбали, щоб я закінчив гімназію. Навіть якщо це було приватно. В часи війни офіційно школи не було, і вони давали мені приватні уроки, вкладали в це свій час.

У сфері науки моїм найбільшим світочем був мій декан в Альбертському університеті. Йому зараз 96 років. Він переконував нас: якщо ви робите якусь технічну роботу, то важливо, щоб вона приносила користь вам не лише в можливості опублікувати тези в науковому збірнику, а щоб результат вашої праці був настільки вагомим, щоб ви, принаймні, змогли отримувати зарплату до кінця вашого життя, а ще краще — щоб вона була у 100 і 1000 людей. Це було частковою мотивацією для мене, коли я працював над створенням магнетних головок. Я знав, що цю технологію використовуватиме багато людей. Можливо, я не ставив собі за мету аж такого запитання: який вплив це матиме на людство? Для мене стояло завдання записувати інформацію, яка створювалася на комп'ютері, щоб вона не пропадала. То було єдине завдання. Але, як показав час, цифровий запис став основою комунікації світу.

— Скільки часу минуло від того моменту, коли поставили собі завдання, до того, коли вигукнули «евріка»?

— Це не сталося впродовж 24 годин. Завдання було знайти спосіб замінити головки, які тоді робилися у вигляді магнетної підкови, яка вручну обмотувалася дротиками, і тому коштувала дуже дорого. До того ж, їх неможливо було робити меншими. Тому потрібно було знайти спосіб, який би давав можливість перейти на серійне і дешеве виробництво.

В той же час, коли працював я, аналогічну технологію розробляло дев'ять інших фірм, розв'язуючи таке саме завдання. Вони мали різні підходи й теорії. А я мав знання хемічної інженерії й електрохемії в поєднанні з металургією. Саме ці знання дали мені можливість поєднати питання магнетизму з електрохемією, що для більшості моїх конкурентів було неможливо.

Люди, які працювали на наших конкурентів, були фізиками, для них зрозуміти електрохемію було дуже важко. Вони сприймали її як чорну магію. Електрохемія «жила» тоді лише десь в університетах у вигляді теоретичних робіт. Або ж на фабриках, де виготовляли біжутерію чи щось подібне. Але там не потрібно було мати певних властивостей металу, треба було лише, щоб продукт мав гарний вигляд: щось було посріблене чи позолочене. Натомість для головок я мусив знайти матеріал, який би мав різні «магічні» властивості.

— Власне, за це Ви й отримали капелюх чарівника від свого колеги...

— Так. Він сказав мені, що я перетворив чорну магію на технологію. Він сам — електротехнік, і не розумівся в електрохімії зовсім. Для нього те, що робив я, було чорною магією. Та й навіть електрохіміки, які працювали в університетах, здебільшого сприймали мою роботу як чорну магію. Я пояснював дію верстатів, на яких вони працювали, але не розуміли, як і що вони роблять. Це можна порівняти з тим, як печуть хліб. Ніхто не ставить собі завдання розібратися, які хемічні процеси відбуваються в печі. Хліб виходить — то й добре. Так само чинили мої колеги, які мали справу з електрохімічними процесами. Я ж старався повною мірою зрозуміти усі методи й науково розкрити, які процеси там відбуваються... Потрібно було працювати над дуже тонесеньким шаром на відстані одної сотої міліметра від катода. Це — електрод, на який я складав цей метал.

«... У ТЕМІ МАГНЕТНОГО ЗАПИСУ ТА ПЕРЕДАВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НАЙБІЛЬШЕ НАС, УКРАЇНЦІВ»

У мене була певна інтерпретація того, як це відбувається. Але ще був ангел-охоронець, який сидів на плечі. Якщо я про щось думав і вважав, що так має бути, він мені говорив «так», отже — тепер вірно, або — «ні». Ангел підшпитував мені. Дуже часто інтуїція відіграє велику роль.

— Першим користувачем Вашої технології був Стів Возняк. Він придбав перший маленький жорсткий диск, який IBM випустила на ринок. Це було ще до того, як Ваша компанія почала створювати власні настільні комп'ютери. А Стіву Возняку та Стіву Джобсу тоді вже вдалося створити свій Apple-1. «Команда Стівів» не пропонувала вам тоді перейти до них?

— Ні. Й не могли мені пропонувати. Вони отримали можливість зробити свій перший ПК, щойно ми виготовили перший малий диск. До цього моменту в них нічого не виходило й не вийшло б. Вони почали випускати свої перші ПК, закупивши у нас партію перших дисків.

Тоді, коли наші імена зі Стівом Джобсом внесли до Зали національної слави у Вашингтоні, мене вітали буквально так: «Ти досягнув такої ж слави, як і Джобс». А мої колеги, які працювали зі мною, говорили мені: «Ти їм поясни, що якби ти не винайшов того диска, то Стів Джобс не мав би чим похвалитися і не увійшов би до Зали слави». Справді, так і є. Перші диски, які ми створили, купив Возняк, а згодом він збудував перший комп'ютер. І лише пізніше Стів Джобс розвинув технологію далі.

— У матеріалі, розміщеному на сайті Альбертського університету, Ви розповідаєте журналістові, що в ніч перед внесенням вашого імени до Зали національної слави США Ви мали розмови з іншими номінантами. Про що говорили?

— Це надзвичайно цікаві люди. Їх багато. І вони — експерти у різних сферах. Я мав нагоду говорити з чоловіком, який винайшов процесор. Без його технології не було б ПК — так само, як без моїх магнетних головок.

Було багато й інших людей, роботи яких пов'язані з передачею інформації. До речі, я хотів би відзначити такого всесвітньо відомого науковця — Чаровського. Він, на жаль, уже помер. Чаровський — українець, пластун, який колись працював у АТР. Він винайшов спосіб передачі даних на дуже далеку відстань по волокнах.

— У листопаді цього року виповнюється 51 рік, як Ви працюєте в компанії IBM. Знаю, що Ви дуже пишаєтеся цим. Але мушу запитати: Ви за цей час не думали змінити місце роботи? Компанія пережила багато трансформацій. І сьогодні далеко не найкращий стан справ у IBM...

— Я мав дуже багато пропозицій зміни місця роботи. Якби я пристав на котрись, то був би сьогодні, наприклад, директором дослідного центру фірми «Сігель». Мені пропонували таку посаду свого часу. Я відмовився. Якби пішов туди, я б працював виключно у сфері магнетного запису, й усе. А мені цікаво багато інших речей. Коли я залишився в IBM, в мене відкрилися нові горизонти й можливості. Я почав працювати над рентген-літографією, над використанням електрохімії для упакування чіпів... Сьогодні працюю над сонячними батареями, наразі — над індикаторами зміни струму, який доходить до чіпа. Я працюю в різних сферах, а якби я змінив роботу, то був би обмежений єдиною ділянкою. Мої зацікавлення є набагато ширшими, аніж магнетне записування. Це було лише кроком, який відкрив мені дорогу до багатьох дверей.

— Я дивилася Ваш ефір на «5 каналі». Відповідаючи на запитання пана Цеголка про те, що треба зробити Україні, щоб у нас з'явилися такі ж компанії, як IBM, Ви відповіли, що потрібно створювати умови. Що Ви мали на увазі?

— Україна може брати приклад із Китаю чи Південної Кореї. Зокрема, в останній країні діє 25-річна програма, в рамках якої найкращі студенти з Південної Кореї їдуть навчатися в Західну Європу, США. Вони отримують хорошу стипендію і мають можливість принаймні два роки попрацювати в тій країні, де вчилися. Потім їх майже викупувають рідні країни: пропонують дуже хороші умови договорів. Я знаю корейців, які п'ять років провчилися, два — працювали в США й отримали від фірми безкоштовно автомобіль як аванс, щоб вони погодилися приїхати в Південну Корею працювати.

■ Любомир Романків нагороджує пластуна з Луцька ст. пл. Вадима Петрука, ЛЧ, пластовою нагородою за врятування життя

Китайський уряд теж відправляє своїх студентів на навчання за кордон. Кожного року ця держава дає тисячі своїм студентам, які здобули певну освіту в США, можливість претендувати на працевлаштування професором у китайському університеті.

Такого Україна ніколи не пробувала. Хоча я пропонував це зробити в 90-х роках. Уряд або не мав коштів, або не розумів потреби в тому.

Єдині підприємства, які, на мою думку, Україна зберегла в 90-х, — це Южмаш і ДП «Антонов». Але це сталося тільки тому, що в тодішньому керівництві держави були ті, хто працював на цих підприємствах і розумів їхню важливість. Але ж Україна

«ВИБИРАТИ ПРЕЗИДЕНТА БЕЗ КОМАНДИ — НЕРОЗУМНО»

мала набагато більше цікавих проектів. І вони не збереглися, бо не було в міністерствах людей, які відстоювали потребу підтримки державою технології чи галузі в цілому.

— **1997 року Вас обрали Начальним Пластуном, і до сьогодні Ви є головним в організації, яка має розвинену структуру в 9 країнах світу. Неодноразово в коментарях та інтерв'ю Ви казали, що завдячуєте тим, чого досягли, саме українському Пласту. Те ж казали Богдан Гаврилишин, Ераст Гуцуляк... Що такого особливого дає Пласт? До того ж, у своєму відеоблозі Ви говорите, що з-понад 50 народів, у яких після II світової війни постав скавтінг, 40 мають у державному керівництві скавтів, і Україні потрібні кандидати в Президенти — скавти...**

— Процес виховання Президента дуже тривалий. За 20 років функціонування Пласту в незалеж-

ній Україні ми створили дуже багато «провідників», які є і в міських, обласних радах, є навіть у Верховній Раді. Але мені здається, що потрібно ще 15-20 років, щоб люди, виховані у Пласті, могли бути готовими стати кандидатами в Президенти. Я сподіваюся, що так станеться.

Процес виховання людини, яка була б віддана своєму народові, своїй державі і одночасно мала здібності управління, є дуже повільним. І головне ще одне: та людина не може бути самотня. Потрібна група людей, які будуть одне одного підтримувати. Вибирати Президента без команди нерозумно.

— **Готуючись до інтерв'ю, я натрапила на Вашу цитату про події в Україні 2004 року: «Думаю, що Помаранчева революція дуже багато зробила для відродження цих заробітчанин». Що Ви мали на увазі?**

— Ми сподівалися, що буде команда людей, які готові розуміти, що перше і найважливіше — це згода і співпраця в роботі уряду. Але, на жаль, українська еліта ще не настільки усвідомлена, щоб незалежно від того, хто є Президентом (їхній представник чи інших), спільна справа — добробут країни — була вищою над особистою. Ми в Пласті намагаємося вчити саме цього. Ми співаємо: «Росте новий люд», так-от цей «новий люд» — люди, які ставлять на перше місце добробут свого народу, а вже тоді свої думки й бажання. І різницю в наших думках ми використовуємо для того, щоб покращити систему. Не повинно бути так, що або по-моєму, або ніяк.

Демократія в тому, що є різні шляхи, але не кожен може бути добрим. Треба розглядати всі і вибирати найкращий, а можливо, й об'єднувати якісь в один, що є найкращим у момент певної політичної ситуації.

— **Ви вперше відвідали Україну 1972 року. Від першого дня її незалежності і до сьогодні приїждите фактично щороку. Що можете сказати про зміни на вулицях, в людях, які відбулися за цей час?**

— Київ модернізується. Він перетворюється на світове місто. Львів теж перебудовується і стає, певною мірою, малим Віднем. Все це — позитивні зміни. І якщо Україна стане частиною ЄС, трансформації відбуватимуться швидшими темпами.

Єдине, що мені не подобається, то це те, як змінилися українські дороги. Я собі думаю, можливо, влада не вкладає в них гроші, щоб українці, які люблять швидко їздити, не гасали ними.

— **З яких джерел черпаєте інформацію про Україну?**

— Я читаю майже всю українську пресу, яка є в Інтернеті. Маю визначений час — від півночі до третьої-четвертої години ранку, коли я читаю найновіші новини з України. Після цього йду спати. Мені вистачає приблизно п'ять годин на сон.

— **А Ви є в соціальних мережах? У «Фейсбуці»?**

— Ні. Маю лише один акаунт у професійній соціальній мережі і там вписав дуже мало інформації про себе. Я стільки часу витрачаю на роботу в Інтернеті, що якби я ще мав акаунт у «Фейсбуці», то не відходив би від комп'ютера.

Щобільше, вдома не маю комп'ютера, я не маю особистого ноутбука, бо інакше ніколи б не спав. А так настає той час, коли я починаю дрімати, закриваю свій робочий ноутбук і йду додому. А потім приходжу рано-вранці й починаю читати пошту. Я — людина, що цікавиться всім і вся. Я часом не можу себе втримати, щоб не почитати чогось нового.

«ЧЕКАЮ ТОГО ЧАСУ, КОЛИ БУДЕ ТАКИЙ КОМП'ЮТЕР, ЯКИЙ МОЖНА ПІД'ЄДНАТИ ДО МОЗКУ»

Можливо, комусь то видасться чудасією — працює в IBM, винайшов магнетні головки для жорсткого диска, а не має власного ПК. А я насправді чекаю того часу, коли буде такий комп'ютер, який можна під'єднати до мозку, і ти спиш, а нова інформація сама вкладається у твоїй голові. От я буду брати той гудзик, встромлятиму собі у вухо... (Сміється).

— **І як довго треба чекати на це?**

— Не знаю. Може, дуже скоро. 1965 року я подав пропозицію на патент комп'ютера, який буде сполучено з людським мозком. Принцип роботи його простий: людина має в кишені пристрій, який,

■ Л. Романків з посвідченням почесного громадянина Жовкви

коли вона хоче щось запам'ятати, отримує сигнали з мозку і записує інформацію. Мій шеф, який мав завізувати цю пропозицію, тоді сказав мені, що ідея є настільки фантастичною, що він соромиться підписати таку пропозицію. От я ніколи той патент і не склав. А вже 1995 року у світі почали експериментувати з комп'ютерами, приєднаними до мавп'ячих мізків.

Тож моя ідея з комп'ютером-гудзиком у вусі цілком життєздатна. І хтозна, може, ще через 20 років ми побачимо її реалізованою. Просто я з цією ідеєю трохи випередив час. Всього на 50 років раніше її заявив.

Довідка газети «День»

Фото В. Гурника, LUPA

■ Любомир Романків на церемонії закриття ЮМПЗ у Львові

Любомир Романків (нар. 17.04.1931, м. Жовква, Львівська обл.) — вчений у галузі електроніки, провідний науковець компанії IBM у галузі комп'ютерних технологій. Навчався в Альбертському університеті (Канада, 1957), Массачусетському технологічному інституті (США, 1962). Директор відділу електрохімічної технології й магнетизму Дослідного центру корпорації IBM. Член НТШ, Академії інженерних наук IBM та Академії інженерних наук України. Нагороджений високими відзнаками американських наукових товариств. Інженер хемії (1955). Доктор металургії і матеріалів (1962). Голова Центру електрохімічної технології і мікроструктур у дослідному інституті Т. Дж. Ватсона фірми IBM. Винахідник процесів будови індуктивних і магнетно-опірних мікроголовок для записування інформації, що уможливили появу «твердих дисків» та комп'ютерів. Автор і співавтор 60 винаходів, понад 150 наукових статей, редактор 10 томів матеріалів технічних симпозіумів США. Член Академії наук IBM та Академії інженерних наук України. Одержав золоті медалі Електрохімічного товариства США, медаль В. Перкіна (найвища відзнака в хемічній індустрії США). Лавреат медалі В. де Нора Товариства електрохімічної промисловості США (1994), пам'ятної медалі М. Лібмана, двічі визнаний «Винахідником року» (Нью-Йорк; 2000, 2001).

Діяч українських студентських і громадських організацій діяспори, член президії Світового конгресу вільних українців. Активний діяч Пласту, був головою Головної Пластової Булави і Головної Пластової Ради; тепер як Начальний Пластун всебічно сприяє розбудові Пласту в Україні. Член 29-го куреня УПС «Сіроманці». Нагороджений вищими пластовими відзнаками.

Алла Дубровик, «День». Фото Артема Жукова, «День»
Газета «День», 2013, № 182 (подається з редакційними виправленнями)

■ Жовківський міський голова Петро Вихопень (посередині) представляє депутатам міської ради д-ра Любомира Романкова. Зліва секретар міської ради Андрій Підсисний. Сесійна зала міської ради, 29 вересня 2013

пл. сен. Юрій Леськів, СМ

Начального Пластуна пошанувала рідна Жовква

■ Начальний Пластун після вручення відзнаки почесного громадянина Жовкви

29 вересня 2013 року мальовниче містечко Львівщини Жовква святкувало День міста — 416-ліття від часу заснування. Відбулося чимало цікавих подій, мистецьких заходів. Центром святкування стала урочиста 22-а сесія міської ради VI демократичного скликання, під час якої Начального Пластуна, науковця зі світовим іменем, уродженця Жовкви д-ра Любомира Романкова іменовано почесним громадянином рідного міста.

Рішення про це зачитав міський голова Петро Вихопень, а депутати одноставно підтримали. Перед голосуванням слово про славного жовківчанина виголосив пл. сен. Олександр Криський, ЧМ. Присутня у залі численна група «сіроманців» привітала свого побратима по куреню грімким пластовим «СКОБ!» і «Слава!».

Промовляв і сам відзначений цим високим титулом. Начальний Пластун пригадав свої дитячі і юнацькі роки, проведені у Жовкві, окреслив свій науковий шлях, який пройшов уже за океаном, подякував міському голові та громаді за виявлену пошану.

Учасники урочистости перейшли до родинного будинку Романкових, що у центральній частині міста. За раз у ньому районний Центр творчості дітей та юнацтва. Тут відбулось урочисте відкриття меморіальної

■ Меморіяльна таблиця славному жовківчанину — д-ру Л. Романкову

таблиці. На ній зображений друг Любомир в пластовому однострої, а напис повідомляє: «У цьому будинку народився й проживав у 1931—39 рр. д-р Любомир Романків — Начальний Пластун, науковець світової слави в ділянках комп'ютерного магнітного запису й електрохімії». В присутності міської та районної влади, родини друга Любомира, побратимів-«сіроманців» і багатьох зацікавлених жовківчан меморіяльну таблицю освятив отець-василянин Артемій. Автори ідеї — Олександр Криськів та архітектор зі Снятина Максим Швець (саме він зробив креслення та оформив проєкт). Барельєф відлив скульптор зі Львова Володимир Цісарик.

Після відкриття меморіяльної таблиці директорка Центру творчості дітей та юнацтва Ірина Чурій провела цікаву екскурсію, а Любомир Романків поділився спогадами про передвоєнні роки.

■ Посвідчення і відзнаку почесного громадянина Жовкви Начальному Пластунові вручає міський голова Петро Вихопень

Того ж дня пл. сен. О. Криськів, ЧМ, провів для Начального Пластуна і «сіроманців» Львівщини екскурсію до села Зашків, де має постати Центр патріотичного виховання молоді ім. Є. Коновальця. Масштаби ідеї вразили, однак важливо, щоб ця добра справа не залишилася на рівні теорії, а отримала якісне практичне втілення.

Завершилися урочистості ввечері на головній площі міста. Жовківський міський голова запросив д-ра Л. Романкова на сцену і вручив йому відзнаку та посвідчення почесного громадянина Жовкви. Друг Любомир був зворушеним і в подячному слові, зокрема, сказав: «Всюди і завжди з гордістю згадую про Жовкву. Адже це — моє рідне місто!»

Фото Т. Щепаняка

■ Друзі-«сіроманці» з Начальним Пластуном: Іван Спринь, Євген Матвіїв, Назар Домбровецький, Юрій Леськів, Володимир Процюк, друг Любко, Назар Кудлик, Віталій Харук, позаду архітектор Максим Швець зі Снятина, Павло Лабінський, Олесь Терлецький

■ *Іван Боберський
в Канаді, 1928*

Андрій Сова

Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні

(з нагоди 140-ліття від дня народження)

Молодіж се будучність народу. Ліпша
молодіж — красша будучність.

Іван Боберський

2013 рік було відзначено на Львівщині як рік видатного діяча української національної фізичної культури Івана Боберського. Педагог, журналіст, організатор, громадський, військовий та державний діяч, теоретик, практик та фундатор у ділянці фізичного виховання і спорту, розробник української спортивної та військової термінології — так можна схарактеризувати різносторонню діяльність Івана Боберського.

Він народився 14 серпня 1873 р. у селі Доброгостів на Дрогобиччині у багатодітній священничій родині. Зростав і виховувався в селі Ваньовичі на Самбірщині, на парохії батька. Ще в дитячі роки на все життя засвоїв настанову батька о. Миколи: «Думай по-українськи!»

Освіту Іван Боберський здобував у школі с. Ваньовичі, в Самбірській гімназії, університетах Львова, Відня і Граца. У Львівському університеті набув фах вчителя німецької мови. У Граці в українському товаристві «Русь» захопився ідеєю фізичної культури, вправляв руханку, закінчив державний однорічний курс руханки та склав іспит на вчителя руханки середніх шкіл. Крім того, побувавши в Німеччині, Швеції, Чехії, Франції, він познайомився з досвідом різних національних гімнастичних систем. Згодом він відвідував ці країни для участі у різноманітних семінарах, конференціях, симпозіумах, конгресах (зокрема, Міжнародний конгрес з фізичного виховання в Парижі 1910 р., Всесокольський злет у Празі 1912 р. та інші).

У 1901—1918 рр. Іван Боберський — професор Академічної гімназії у Львові. У цьому закладі він викладав німецьку мову і руханку та завідував бібліотекою німецької літератури, для якої придбав модерні книги, яких не мала жодна українська гімназія в Галичині. Паралельно працював у гімназії сестер Василянок, де також викладав німецьку мову та руханку.

Іван Боберський як вчитель був строгим і вимогливим. Від учнів вимагав солідності, точности, совісности, пильности в праці. Всі, хто в нього навчався, отримували належні знання з німецької мови та літератури. Він вчив галичан правильно фонетично передавати німецькою мовою українські прізвища. Його високо цінували гімназисти, зокрема Степан

Гайдучок, Євген Коновалець, Роман Сушко, Олена Степанів, Олександр Тисовський, Петро Франко, Степан Шах. Як людина Іван Боберський притягував до себе оточуючих, по-батьківськи піклувався своїми підопічними. Один промовистий факт. Професори Академічної гімназії, за словами Степана Шаха, переважно відповідали на привітання гімназистів, мовчки знімаючи капелюх, а ті, що були в циліндрі чи взимку в шапці, — кивком голови або прикладанням двох пальців до шапки. Лише професор Іван Боберський відповідав на уклін гімназистів словом «здоров!».

Бувши одним з перших у Львові фахівців у ділянці фізичного виховання, Іван Боберський розвивав та популяризував різні види спорту. Як теоретик, зробив чимало такого, що викликало водночас подив, зацікавлення і захоплення. Зокрема, написав та видав перші українські посібники з теорії фізичного виховання і спорту: «Забави й гри рухові», «Копаний м'яч», «Ситківка», «Впоряд», «Лавчина і щеблівка», «Нові шляхи до тілесного виховання», «Український впоряд», «Українське сокольство», «Вільноручні вправи» (співавтори Михайло Тріль та Дарія Навроцька) та інші. У своїх посібниках Іван Боберський запроваджував українську спортивну термінологію. У словнику українця того часу з'явилися слова та вирази «копаний м'яч» (футбол), «ситківка» (теніс), «гаківка» (гокей), «кошиківка» (баскетбол), «дужання» (боротьба), «лещетарство» (лижний спорт), «наколесництво» (велосипедний спорт), «стріляння до влучі» (стрільба), «санкарство» (санний спорт), «совгарство» (ковзанярський спорт), «відбиванка» (волейбол) та інші. На практиці Іван Боберський особистим прикладом спонукав до занять різними видами спорту. Неодноразово можна було побачити, як він на уроках руханки бігав з гімназистами, грав з ними футбол, волейбол, гокей, часто проводив з учнями мандрівки околицями Львова, виїжджав з ними у Карпати. Іван Боберський займався багатьма видами спорту, а також проводив пропагандивні заходи. Так, у лютому 1909 р. він перший в історії Львова об'їхав місто на лижах. Організував інструкторський гурток з фізичного виховання (руханки) для випускників учительських семінарій Галичини. У 1906 р. на базі Академічної гімназії заснував «Український спортивний кружок». Невдовзі УСК став провідним осередком

розвитку і популяризації спорту в навчальних закладах українців Львова, а згодом і Галичини. Іван Боберський вишколював та об'єднував навколо себе учнів Академічної гімназії, які стали знайомими фахівцями в ділянці фізичного виховання і спорту. Серед них — брати Тарас і Петро Франки, Степан Гайдучок, Олександр Тисовський, Олена Степанів та інші.

Від 1901 р. Іван Боберський — член українського спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл» у Львові (від 1909 р. — «Сокіл-Батько»). В цій організації він пройшов усі щаблі — від рядового члена до керівника. Від 1908 до 1918 р. був головою товариства «Сокіл-Батько». За його провладу сокільська організація стрімко розвивалася, набуваючи особливої популярності серед українців Галичини та за її межами. Свідченням цього було те, що у 1913 р. «Сокіл» налічував 32777 членів. Іван Бобер-

ський 1911—1938 рр. Іван Боберський також дав поштовх до запровадження національних комплексних спортивних змагань українців Галичини — «Запорозьких ігрищ».

У 1911 р. Іван Боберський ініціював створення першого спортивного товариства студентів вищих шкіл «Україна». Став натхненником створення і меценатом Пласту, зокрема, надав кошти своєму учневі і колезі по Академічній гімназії Олександру Тисовському на видання його основних праць: «Пласт» і «Життя в Пласті».

Загалом заслуги Івана Боберського у сфері фізичного виховання та спорту були величезними. Все, здійснене ним, було гідно оцінене сучасниками. Він став фігурою не тільки всеукраїнського, а й також європейського та світового масштабу. Сучасники прирівнювали його до таких постатей європейської фізичної культури як швед Пер Лінг,

Учасники змагань з дужання і дивгання тягарів, проведених спортивним товариством «Україна» у Львові в рухівні «Сокола-Батька». Перший у другому ряді — професор Іван Боберський. Березень 1912

Плакат-сповіщення про руханковий вечір «Українського Спортивного Кружка»

ський — безпосередній організатор Сокільських Краєвих Здвигів у Львові 1911 та 1914 рр., організатор участі делегації українських «соколів» у Все-сокільському злеті в Празі 1912 р., прихильник ідеї об'єднання сокільських і січових товариств в одну організацію з метою зміцнення українського спортивно-гімнастичного руху.

У 1911 р. Іван Боберський виступив з ініціативою викупу земельної ділянки у Львові для створення стадіону — «Українського городу» (знаходився в районі сучасної дитячої залізниці у Стрийському парку, зі сторони вул. Стрийської). Він організував багаторічний процес викупу цієї земельної ділянки. Стадіон товариства «Сокіл-Батько», «Український город», став традиційним місцем, де відбувалися усі найбільші і значніші спортивні заходи Львова

німець Фрідріх Людвіг Ян, чех Мирослав Тирш, ініціатор відродження олімпійських ігор сучасності барон П'єр де Кубертен. Цілковито заслужено ще за життя Івана Боберського називали «Батьком українського сокільства», «Вчителем», «Провідником», «Апостолом фізичного виховання», «Тіловиховним авторитетом», «Батьком українського тіловиховання» тощо.

В роки Першої світової війни Іван Боберський — член Бойової Управи Українських Січових Стрільців, від 1915 р. — член Головної Української Ради, у 1918—1919 рр. — референт пропаганди «Письменичного Відділу» в Державному Секретаріаті Військових Справ ЗУНР. Завдяки Боберському світ побачили видання «Наші Стрільці в рік по Шевченківським здвизі 28 червня 1914», «Збірник пісень УСС», його

■ Члени спортивного кружка приватної жіночої гімназії сестер Василянок у Львові на совгах у 1912 р. Іван Боберський справа

стараннями зібрано і збережено архів УСС, який нарахував близько 3000 світлин з життя українських добровольців, створено українську військову термінологію, однострій для УГА, топографічні карти тощо. На доручення уряду ЗУНР у 1919 р. виїхав до США, а в листопаді 1920 р. — до Канади. Його завданням було проведення пропагандивної роботи в широких колах у справі незалежності України, збір коштів для ЗУНР. Українським Червоним Хрестом, у співпраці з Українською Народною Радою Канади і Українським Горожанським Комітетом, був створений Центральний комітет (налічував близько 120 членів), який в 1920—1922 рр. зібрав понад 50 тисяч доларів на допомогу ЗУНР. У цей час Іван Боберський організував та провів сотні виступів. Одним із найбільших була протестна маніфестація проти терористичної політики польського уряду на західноукраїнських землях (Вінніпег, 22 квітня 1922 р.), в якій взяло участь близько 10 тисяч осіб. За його допомогою в 1922 р. у Канаді створено представництво ЗОУНР. Після ліквідації представництва Іван Боберський працював у Кунард Лайн. Працював у товаристві опіки над українськими поселенцями ім. св. Рафаїла, став співзасновником

■ Титульна сторінка книги Івана Боберського «Забави і гри рухові» (Львів, 1904 р.)

бібліотеки «Канадіяна», автором «Літопису канадських українців», створив карти Канади з поселеннями українців першої і другої хвиль еміграції. Крім того, був редактором альманахів «Нове Поле», «Прерія», «Кленовий Лист», «Провідник», «Поступ», «Сорок літ», які виходили друком у 1927—1933 рр. У 1932—1947 рр. мешкав у словенському містечку Тржичі. Помер 17 серпня 1947 р. Похований на цвинтарі м. Тржич.

За своє життя Іван Боберський надрукував чимало праць в українській періодиці, журналах, альманахах, календарях, енциклопедіях, зокрема в «Америці», «Ділі», «Народному Слові», «Свободі», «Змагу», «Сокільських Вістях», «Вістях з Запорожжя». Два останні видання, присвячені українському спорту, він сам організував та редагував. Автор репортажів з IV зимових Олімпійських ігор у Гарміш-Партенкірхені та Ігор XI Олімпіади в Берліні (1936 р.). Підтримував контакти з багатьма громадськими, культурними, військовими, політичними, науковими діячами України: Дмитром Вітовським, Степаном Гайдучком, Михайлом Грушевським, Іваном Коссаком, Левом Лепким, В'ячеславом Липинським, Іваном Луценком, Миколою Масюкевичем, Миколою Міхновським, Ольгою Підвисоцькою, Теодором Рожанківським, Оленою Степанів, Володимиром Старосольським, Олександром Тисовським. Дбав про збереження української історичної пам'яті.

■ Іван Боберський у лещетарському спорядженні, Канада

Серед творчої спадщини Батька українського тіловиховання особливу увагу привертають його афоризми. Вони широко використовувалися в публікаціях, на відзнаках, прапорах, листівках, зверненнях та відозвах до українського громадянства: «Байдужі гинуть!», «Виховане тіла — се шлях до вихованя духа», «Все вперед! Всі враз!», «Все йти до мети, коли хочеш зайти», «Ділами, не словами!», «За мало читаємо і за мало пишемо; для того за мало знаємо», «Змаг гартує волю», «Кожде покоління відповідає за прикмети тіла і духа слідуючого покоління», «Лише зорганізована фізична сила запевнює народови свободу і незалежність», «Народна честь, сміле око, сильні груди, мало слів, а діл багато!», «Не лебедіти, але стреміти!», «Не плачем, а мечем!», «Розвивай свої сили, бо як ти слабкий, то світ скрутить тобі карк», «Треба мати знання і треба вміти знанням орудувати. Знання це топір, сприт це топориче» та ін. Афоризми Івана Боберського не втратили своєї актуальності на сучасному етапі державотворення.

Ім'я Івана Боберського золотими літерами вписано в пантеон української звитяги. Про участь Івана Боберського у розбудові Пласту читайте у наступному числі журналу «Пластовий шлях».

Ім'я Івана Боберського золотими літерами вписано в пантеон української звитяги.

Про участь Івана Боберського у розбудові Пласту читайте у наступному числі журналу «Пластовий шлях».

Фото з архіву Степана Гайдучка

Пласт і Всеукраїнський громадський рух «Твереза Україна»: кроки до співпраці

■ Пам'ятний Хрест Тверезости у с. Ясень

Як кажуть пластуни, Пласт — це велика гра. Гра, яку розпочинають з дитинства і грають все життя. В Пласті діти через гру пізнають світ, здобувають лідерські якості, необхідні навички і вміння, стають упевненими у собі. Тут вони глибше пізнають історію, традиції і звичаї свого народу, виховуються на християнських та патріотичних цінностях. Одним із головних завдань організації є виховання майбутніх провідників українського суспільства. Членство в Пласті передбачає утримання від уживання алкоголю і тютюну.

Мабуть, саме тому дедалі частішою стає співпраця між активістами всеукраїнського громадського руху «Твереза Україна» і українськими скавтами. Зокрема, на Рівненщині тверезники як інструктори допомагають виховувати пластове юнацтво на засадах здорового способу життя, утверджуватися у тверезості дорослим пластунам. Пластуни, своєю чергою, підтримують різноманітні ініціативи та заходи «Тверезої України»: збирають підписи за винесення торгівлі алкоголем і тютюном за межі населених пунктів, беруть участь у громадських акціях, спрямованих на підтримку органами місцевого самоврядування тверезницьких законопроектів.

■ Напис на хресті (в перекладі):
«В пам'ять святої тверезости
р. 1874». Внизу: «Господи,
зброю на диявола, хрест Твій,
дав Ти нам»

Учасники окружного но-вацького екологічного табору «Дивокрай» побували біля унікального Хреста Тверезости у с. Ясень Рожнятівського району на Івано-Франківщині. Чавунний хрест було встановлено у далекому 1874 році, як сповіщає місцева легенда, на згадку про неординарну подію: сільські жінки спалили корчму, у якій їхні чоловіки пропи-

вали тяжко зароблені сплавом лісу гроші.

За радянських часів Хрест Тверезости знесено, але завдяки Божій волі і людській небайдужості за часів незалежності його було відновлено та встановлено на попередньому місці.

Півсотні 8-11-річних хлопців і дівчат зі своїми виховниками здійснили пішу мандрівку до Хреста Тверезости, ознайомилися з рідкісною пам'яткою церковно-громадського тверезницького руху України XIX ст. Від власниці подвір'я, де встановлено хрест, старенької бабусі Насті почули розповідь про причини встановлення хреста та його історію.

На хресті написано, що це — зброя проти диявола. Тож усі помолилися за звільнення українців від диявольської пристрасти до алкоголю, отримали благословіння бабусі Насті, пофотографувалися на пам'ять.

P.S. На VIII Всеукраїнському з'їзді тверезницького руху, який закінчив свою роботу 20 липня 2013 року, було прийняте рішення рекомендувати своїм місцевим організаціям розпочати процес налагодження співпраці з місцевими осередками Пласту.

*Заступник голови Всеукраїнського громадського руху «Твереза Україна»
Сергій Одарченко,
станичний станиці Здолбунів
ст. пл. Юрій Шадий*

пл. сен. Сергій Юзик, СМ

2013-Й ДЛЯ «АЛЬМАНАХУ 100-ЛІТТЯ ПЛАСТУ» СТАВ РОКОМ ВИЗНАННЯ

Перші презентації «Альманаху 100-ліття Пласту» відбулися у Львові під час міжнародної конференції 23 серпня 2012 року (в рамках ЮМПЗ), у Нью-Йорку в жовтні 2012 року та в Києві під час Всеукраїнської скавтської конференції 10 листопада 2012 року.

У різноманітних літературних конкурсах ця величезна праця (888 сторінок!) перемагала тричі.

Спершу «Альманах 100-ліття Пласту» став лавреатом літературного конкурсу ім. Івана Филипчика — знаного педагога, журналіста, письменника. Вручення диплома відбулося 28 березня 2013 року в приміщенні педагогічного коледжу ім. І. Филипчика у Самборі.

Згодом у ділянці журналістики та публіцистики книгу визнано кращою у XVII Міжнародному літературно-краєзнавчому конкурсі ім. Мирона Утриска — відомого пластуна, громадського і політичного діяча, довголітнього голови

фото М. Сенейка

Член журі творчого змагу Львівщини, письменник Роман Лубківський з членами редкомісії «Альманаху» Ю. Леськовим та В. Стебницьким після нагородження

ним є той факт, що у XVII конкурсі ім. М. Утриска взяла участь рекордна кількість авторів з різних куточків України та з-за кордону — 146. Вони подали на розсуд журі 214 друкованих праць. Це прозові та поетичні твори, наукові дослідження і краєзнавчі нариси. З них було відзначено 20 найкращих, у числі яких і пластова видання.

Наприкінці 2013 року книга отримала ще одну, наразі найвищу відзнаку. Це перемога у Львівському обласному конкурсі ім. В'ячеслава Чорновола. Вшанування кращих відбулося 27 грудня 2013 року в дзеркальній залі Палацу Потоцьких у Львові. Переможців визначали у дванадцяти різноманітних номінаціях: в галузі культури, літератури, мистецтва, журналістики та архітектури. У ділянці журналістики та публіцистики у 2013-му найкращим визнали Альманах.

Книгу вже подаровано визначним українцям — провідникам Церкви, науковцям, літераторам в Україні та діаспорі, провідникам Пласту. «Альманах 100-ліття

Пласту» зайняв заслужене місце на полицях Конгресової бібліотеки Америки у Вашингтоні, куди його передала голова Редакційної комісії пл. сен. Ярослава Рубель, ПС. Протягом року видання передано до багатьох наукових бібліотек в Україні та пластових домівок на чотирьох континентах світу.

Презентація Альманаху триває, і це сприяє появі щораз більшої кількості відгуків у різних виданнях.

За працю над виданням велике признание належить Редакційній комісії «Альманаху 100-ліття Пласту», а саме: пл. сен. Ярославі Парахоняк-Рубель, ПС, — голові, пл. сен. Юрію Леськову, СМ, — головному редакторові, пл. сен. Богданні Блаженко-Титлі, ПС, — секретарю, пл. сен. Мироніві Баб'юку, СМ, — технічному редактору, ст. пл. Ользі Свідзинській — літературному редактору, ст. пл. Тарасові Зеню, ЧоК, — автору мистецького оформлення книги, Олені Зень — його реалізатору, пл. сен. В'ячеславові Стебницькому, V, членові комісії.

товариства «Бойківщина», редактора журналу «Літопис Бойківщини». Підбиття підсумків і процедура нагородження переможців відбулися у м. Турка на Львівщині 30 серпня 2013 року. Прикмет-

Команда «Дубове Листя»: друг Тризуб, друг Клен, друг Крук, друг Мазепа, друг Гриф

ст. пл. Максим Вікарчук

«Дубове Листя» на «Стежках Героїв»

Все почалося з «Дубової Кори»

65-літня історія куреня «Дубова Кора», напевно, відома багатьом. Хоч і малочисельний, курінь завжди дбав про поширення інформації, наприклад, у вигляді часопису «Шум ДК». Але починаючи цей невеличкий нарис про житомирських пластунів, думаю, таки варто кількома словами нагадати читачам про це пластове з'єднання.

13 курінь УПС «Дубова Кора» організувався в Ганновері, в британській окупаційній зоні Німеччини. 25 квітня 1948 року гуртковий пл. сен. Олександр Матла надіслав листа до Крайової Пластової Старшини, в якому зголосив про постанову підготовчого самостійного гуртка пластунів сеньйорів «Дубова Кора». Цей гурток складався з сімох верифікованих сеньйорів: д-р Василь Плющ, інж. Володимир Шехович, м-р. Олександр Матла, Теодосій Крупа, Антін Шутка, Юрій Левицький і одна сеньйорка Ірина Матла, яка змішалась до гурту, через що гурток став «мішаним». Згодом до гуртка зголосилося десять нових членів. 22 листопада 1948 року Головна Команда УПС затвердила «Дубову Кору» як 13 курінь УПС.

Курінь став не тільки мішаним (мабуть, першим в історії УПС), а й, передусім, соборним. У ньому були сеньйори не тільки з Галичини, а й з Волині,

Буковини, Київщини, Дніпропетровщини; були в ньому греко-католики і православні. Це створився справді перший в історії Пласту соборний курінь. І таким він є понині. Актуальними є слова з курінного правильника — «Книги Законів і Звичаїв "Дубової Кори"»: «Членом гуртка може стати лише той пластовий сеньйор, що буде твердий, як кора дуба в своїх переконаннях про наше право на вільне життя в УССД (Українській Самостійній Соборній Державі)». І далі: «Не буде даватись навіть сокирою відрубати себе від Пластової ідеї, Закону і залишиться вірним Трьом Головним Обов'язкам пластуна».

Перебуваючи в Німеччині, в британській окупаційній зоні, курінь організував та проводив всі крайові зустрічі, усі крайові сеньйорські, юнацькі та новацькі табори, як хлоп'ячі, так і дівочі. Його члени працювали як кошові, зв'язкові, гніздові, юнацькі впорядники та новацькі виховники. Діяльність ДК високо оцінив Начальний Пластун Сірій Лев.

Восени 1949 року до куреня зголосилось четверо старших пластунок і четверо старших пластунів, які мали намір створити курінь УСП «Дубове Листя» як доріст «Дубової Кори». Їх кількість зростала, але з переїздом за океан праця занепала. Щоправда, в 1951—53 роках «Дубове Листя» — дівочий гурток

УСП — створився в Монреалі (Канада), але через виїзд членів в інші місцевості та перехід до УПС гурток перестав існувати.

З виїздом у 1949—1951 роках членів куреня з Німеччини за океани праця ДК як окремої одиниці занепала, незважаючи на дуже активну пластову працю окремих членів. Причиною цього було те, що курінь, члени якого опинилися в різних кінцях світу, практично не міг виступати спільно як цілісна одиниця. Цим пояснюється і відсутність нових членів, які б зголошувалися до лав ДК. На нових місцях поселення курінь надбав тільки кількох членів, а багатьох втратив через відхід багатьох на Вічну Ватру. З первісної «сімки» залишився сьогодні тільки один — Люлька. Інші члени в діаспорі вже є теж пенсійного віку.

У нових обставинах курінь вирішив провадити такі акції, які можна було реалізувати дистанційно. Зокрема, ДК взяла активну й успішну участь в акції допомоги українській молоді в Бразилії та Аргентині. Члени куреня не тільки самі висилали фінансову допомогу, а й за сприяння місцевих організацій, до яких належали, організували збірку та висилку поважної суми грошей, не беручи «слави» для себе.

Ситуація докорінно змінилася у 2004 році, коли до куреня почали зголошуватись пластуни з України — з Вишгорода, Києва, Ірпеня, Житомира. Всі вони — молодші віком і, природно, провід ДК перейшов у їхні руки.

Про гурток «Дубове Листя» і те, що пов'язує нас із «Дубовою Корою»

Перші після тривалої перерви у пластовій діяльності вишколи попередньої пластової підготовки у Житомирі проводили пластуни сеньйори з «Дубової Кори». Єдиний на той час пластун у місті, багаторічний станичний Житомира, друг Лемко, також увійшов до цього куреня. «Дубовокористі» задали дуже високий рівень організації пластових занять. А їхня віра в пластові ідеали не могла не запалити величезне багаття в серцях багатьох учасників вишколів.

Це, напевно, і спонукало нас надалі шукати саме такого прикладу пластування. Так і з'явилась ідея перейняти принципи діяльності та ідейні засади у «дубовокористих». Тож 2009 року в Житомирі група ініціативних старших пластунів-прихильників, захоплених романтикою ДК та ідеєю безупинної праці для добра України, вирішила створити старшопластунський курінь під вже історичною назвою «Дубове Листя».

Зараз нас є семеро, і ми вже подали всі необхідні документи в КБ УСП для реєстрації підготовчого куреня. Як і наші старші брати та сестри з «Дубової Кори», ми є мішаним куренем, але це не шкодить нам діяти згідно з пластовими вимогами. Ми запровадили таку організаційну схему, що, фактично, зводить до мінімуму зв'язки між дівочою та чоловічою Гілками куреня, а зв'язок з

■ Команда «Дубового листя» біля пам'ятника Степанові Бандері в Івано-Франківську

«Дубовою Корою» забезпечує Гайовий, сеньйор з ДК, який нам допомагає.

Ідей на початку нашої роботи було дуже багато, але єдине, що ми чітко розуміли і сприймали як тезу, що її декларувала «Дубова Кора», — «неухильне і беззастережне дотримання Пластового Обов'язку та Закону» не тільки тоді, коли ти в однострої чи на пластових заходах, а і в повсякденному житті. На цьому ми поставили наголос. Ми намагаємося максимально дотримуватись тих засад, що викладені в книзі «Життя в Пласті» О. Тисовського та інших працях, якщо так можна сказати, пластових класиків. Насправді втілювати це дуже важко, але, як доводить практика, — можливо. Можливо взагалі не вживати спиртного, тютюну. Завжди бути вчасним, точно розподіляти свій час, незважаючи на тисячі причин, які могли б тебе виправдати. Тобто, просто неухильно слідувати ідеї.

З такої точки зору деякі сучасні пластові реалії виглядають неправильними. Візьмімо, наприклад, ставлення сучасних пластунів до свого однострою. Він став якоюсь маргінальною річчю і повністю втратив свою практичність. Про пластову палицю забули і використовують її тільки на

■ Короткий відпочинок під час змагу

«парадах», коли потрібно виглядати ефектно. Натомість палиця мала колись дещо інше призначення. Вміння, якими мають володіти всі пластуни «на відмінно», доступні через раз навіть виховникам. Інколи гасло «Завжди готовий!» виглядає радше жартом, аніж пластовою реальністю. Я вже не кажу про дотримання Першого пластового Обов'язку — «бути вірним Богові та Україні»: капелянство на таборах — явний архаїзм, а відвідини храму не обов'язкові. Звичайно, всі ці висновки не можна стосувати до всіх пластунів, адже справді вірних і вмілих людей в організації багато, але далеко не всі, і це прикро.

Далека мета нашого гуртка, наша мрія — це ідеальні табори за програмою О. Тисовського чи П. Франка. А ще — праця над собою, робота з тими, хто може усвідомлено ширити незламні ідеали Пласту серед молоді. Бо тільки сильні та правильні ідеї можуть розпалити багаття в молодих серцях.

На «Стежках Героїв»

2013 року ми вирішили зголоситись до участі у мандрівному змаз «Стежки Героїв». Загалом, нічого не було б дивного, якби ми не вирішили мандрувати у пластових одностроях. Більшість тих, хто чув про цю ідею, говорили, що її реалізувати неможливо, що ми відчайдухи, навіть божевільні. Ми погоджувались і готувались до найгіршого.

Здавалося б, пластун, що мандрує в однострої, не мав би викликати ніякої реакції: здивування, насмішок чи нерозуміння. Однак наша поява на старті у більшості викликала здивування. Хтось підходив і казав, що ми — молодці, хтось досі вважає нас диваками. Але для цього ми, напевно, це й зробили. Люди дивувалися ще більше, коли довідувались, що ми проїхали в цих одностроях вже пів-України і зібрали просто колосальну кількість різних відгуків від спостерігачів, інколи дуже далеких від Пласту. Реакція була різна: неоднозначна, інколи смішна чи образлива. Але найбільше вразило те, що навіть в тих містах, де Пласт знаний і чисельний (їдеться про Івано-Франківськ та Львів), пластуни в одностроях — це просто якась дивина. В кращому разі нас зараховували до «скавтів» чи «піонерів». Тобто, навіть з точки зору якогось зовнішнього позиціонування однострій втратив свою функцію! Більшість пластунів перевдягаються у місцях заходів і дмухають на однострій, як на щось, що навіть забруднити шкода: бачте, однострій має бути красивим... Що й говорити про те, що його крій не анатомічний і виглядає на більшості пластунів непривабливо! А тому, хто ще й трохи розуміється на правильнику одностроїв, навіть дивно бачити багатьох на пластових акціях (керують власними спостереженнями). Ходити в однострої вулицями міст та по горах і лісах має бути, передусім, зручно, і, по змозі, — красиво.

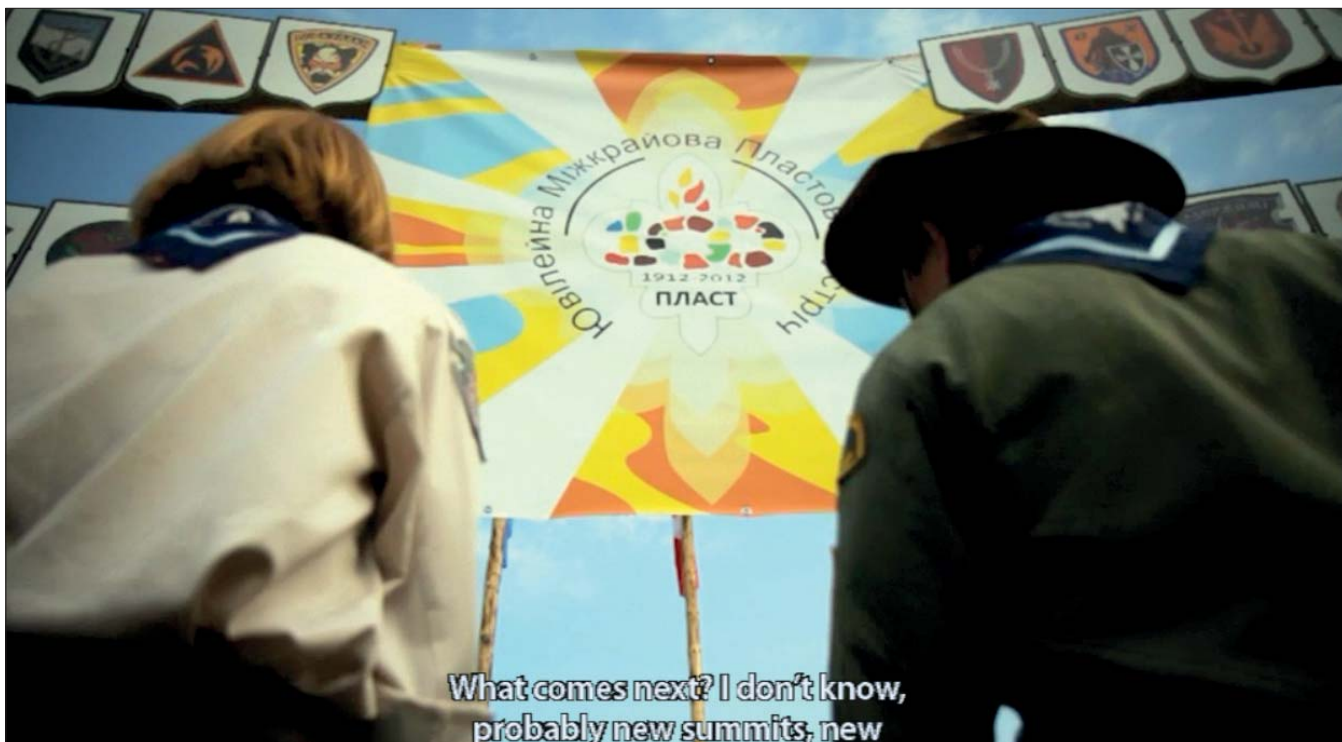
■ Коли перешкода не зупиняє

В горах однострій показав себе не з найкращої сторони — синтетична тканина, з якої він пошитий, змушувала нас пріти і збирала на собі пилку та різне сміття. Крій, не пристосований до рухів тіла під час звичайного підйому чи спуску з гори, заважав пересуватися. З нашого експерименту ми зробили певні висновки, які у формі пропозицій і зауважень сподіваємося подати пластовому проводу.

Ми не ставили собі за мету пройти весь маршрут «Стежок героїв» до кінця, не кажучи вже про якісь перемоги у змаганні. Головна ідея — пройти маршрут його у класичних традиціях пластових заходів, щоб довести, що мандрівка в одностроях — це реально.

Чому ідея Пласту нас захопила

Кожен до Пласту прийшов за різних обставин та з різними міркуваннями. Хтось шукав самовдосконалення, когось захопила національна ідея та патріотизм, когось — ідея виховання нового покоління. Але це все склалося в щось одне: організацію, в якій є однострій, є ті, хто має ті ж бажання, що й ти, та хоче бути ефективним в організації заходів та навчанні. Методика є, принципи й ідеї — високі та правильні. А що ще треба тому, хто захоче реалізуватися як людина? Пласт — саме та організація, яка дає таку можливість.

Олег Яськів: «Те, що я заклав у фільм, працює на непластунів»

Автор 37-хвилинного документального фільму про Пласт «Симфонія радості», присвяченого Ювілейній Міжкрайовій Пластовій Зустрічі, розповідає, як йому вдалося удвох із оператором Мар'яном Боровцем втілити в життя малобюджетну, але якісну стрічку, яка сьогодні привертає до Пласту увагу молоді з усього світу.

— **Розкажи, як виношувалася і народжувалася ідея документального фільму?**

— Мені давно хотілося зняти фільм про Пласт, адже люблю кіно і є пластуном. Тож нагодою ці речі поєднати не можна було не скористатися. Ідея фільму, звісно, була пов'язана зі святкуванням 100-ліття Пласту, хоча задум я виношував вже давно. Метою було зробити якісне кіно. Наскільки це вдалося — не мені судити, але я дуже старався, аби це було щось інше, аби відрізнялося від того, що досі існувало у Пласті, щоб було на серйозному рівні, щоб стрічку можна було продемонструвати не тільки пластунам, а й ширшій громадськості. Хотілося, щоб фільм мав притягальну силу, й ті, хто не був причетним до організації — батьки дітей чи самі діти, — побачивши це кіно, захотіли стати частиною Пласту.

— **А чому такий формат: 5 частин, 37 хвилин?**

— Формат впливає з назви фільму. Я хотів зняти не просто хроніку подій, бо це було б доволі банально. Мені хотілося, аби цей фільм мав своє життя, структуру, завершеність і цінність. Тож музична форма — симфонія — видалася мені доречною. Класична симфонія має 3-4, а у деяких випадках 5 частин. Наш фільм вийшов у 4 частинах з прологом. Зрештою, й інтуїтивно я намагався зробити фільм

таким, щоб він не був і надто коротким, бо неможливо було б розкрити тему, але й не надто довгим, аби не втомити увагу глядача. Середня тривалість симфонії — від 30 до 40 хвилин. Саме у такий час ми вклалися. Мені було важливо, аби ці усі сенси були закодовані у фільмі, щоб люди, які здатні їх прочитати, прочитали. Та й сама музична канва фільму важлива: музика підсилює, а не тільки супроводжує картину. Тому я дуже ретельно підійшов до підбору музики, бо це ще давніша моя любов, аніж кіно: із дитинства цікавився серйозною музикою. Відтак, для мене мало велике значення, щоб вона була саме такою, а не іншою.

— **Не боявся, що у всій цій ЮМПЗівській метушні, різноманітності й багатоплановості стрічка може загубитися і залишитися непоміченою?**

— Великою мірою ні, бо фільм під час ЮМПЗ лише знімався. Прем'єри відбулися за півроку: одна — для пластунів, інша — для пластунів і громадськості. Окрім того, фільм був відкритий в Інтернеті, тепер ще й вийшов на DVD. Було б добре, якби провід Пласту зумів поширити ці диски, бо вони продадуться і на Заході — і в Америці, і в Європі. Зараз я, певно, повернуся до ідеї виставити кіно на деяких файлообмінниках, щоб дати

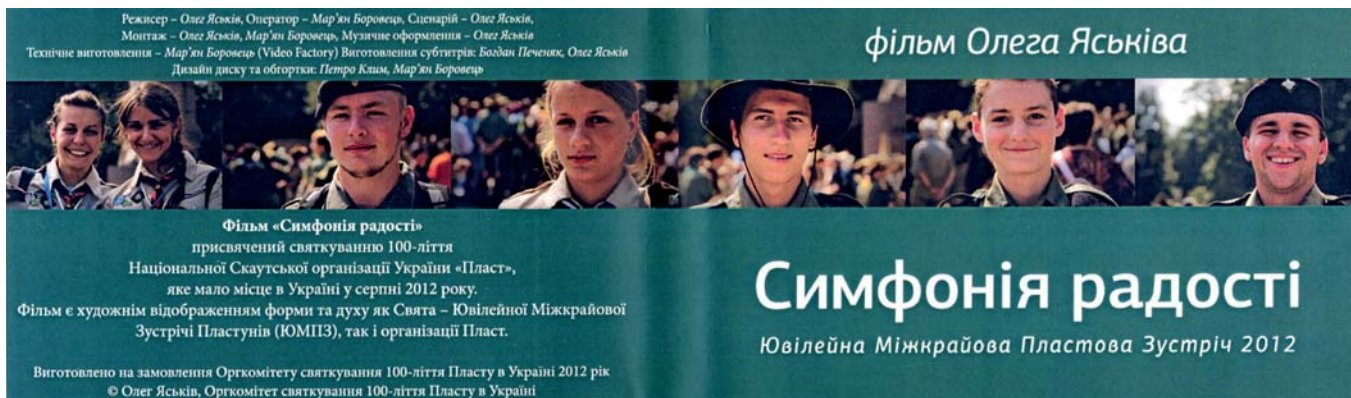
людям можливість переглядати його і завантажувати. Труднощі були скоріше під час самого фільмування. Справді, ЮМПЗ була великою складно впорядкованою подією, і працювати, обираючи щось найважливіше, було нелегко. Тому виробництво стрічки — знімання важливих кадрів, головних героїв — було найважчим. Уже згодом розпочався процес зведення. Безумовно, під час зйомок я уявляв собі фільм дещо іншим. Всі ідеї стосовно структури прийшли до мене уже після зйомок...

— **А якою була ця первісна ідея?**

— Це була б не «Симфонія радості», а щось на кшталт еталонних зразків документалістики Ленні Ріфенштайль (акторка, спортсменка та кінорежисерка доби націонал-соціалізму у Німеччи-

ськомовного середовища — Східної чи Південної України — сама подія може сприйматися трішки неадекватно. Тому, гадаю, основне послання фільму не дійшло до тих, хто брав участь у відборі.

До речі, люди, які допомагали нам накладати субтитри, багато років працюють на фестивалях, надаючи технічну допомогу, бачать доволі багато документальних фільмів. Вони одразу сказали, що стрічка, тим паче дебютна, дуже достойна і може бути представлена на серйозних українських і міжнародних фестивалях. Тому я не полишаю надії, що цей фільм можна показати й на інших фестивалях, єдине — потрібна якась допомога з боку пластунів. Адже процедура подання заявки тривала і нею потрібно займатися. Мені самому доволі складно

ні. — ред.): знімання урочистих подій, комбінація статички й динаміки, драматизм. Але це не відбулося, я пішов іншим шляхом, і зараз не варто говорити, як могло би бути по-іншому. Другий шлях мені сподобався більше.

— **Як критики відгукнулися на «Симфонію радості»?**

— Дуже хотів почути серйозну критику, тому демонстрував фільм не тільки пластунам, а й кіноманам. Мені було важливо, щоб вони сказали свою думку. Бо коли пластуни дивляться фільм про Пласт, то у них дещо занижується планка мистецької оцінки. Вони мають більше емоційний зв'язок — вони були дотичні, присутні на цій події, тому фільм сприймають як документалізацію того, що відбулося, а не з художньої точки зору. З боку непластунів я не чув жодних серйозних зауважень, навпаки, багато хто дякував, що вони відкрили для себе таку організацію, шкодували, що не були її членами, казали, що приведуть до Пласту своїх дітей. Тобто, те, що я заклав у фільм, працювало на непластунів, зокрема, на тих, які тямлять у кіно. Щобільше, коли ми виготовляли фільм на DVD-дисках, його демонстрували на Одеському кінофестивалі у кімнаті для журналістів-продюсерів. Він пройшов певний відбір. Щоправда, до основної програми не потрапив, думаю, скоріше з ідейно-політичних міркувань, бо ніхто не любив інтереси цієї стрічки. А для людей з росій-

усе це робити. В Україні є фестивалі, де такі стрічки можна показувати, зокрема, фестиваль «Молодість», є такі фестивалі й у Європі та Америці. Якщо показувати стрічку на цих фестивалях, збільшувалася б аудиторія, яка дізнається про Пласт, особливо неукраїнська. Тому мене трохи дивує, що провід організації не використовує цей фільм для пропаганди.

— **Яким чином відбувався відбір головних героїв стрічки? Адже на ЮМПЗ з'їхалися тисячі пластунів...**

— Вибір Богдана Рака і Олі Кійковської був зумовлений тим, що вони представляли провід ЮМПЗ. До того ж, вони надавалися до того, аби зіграти цю роль. Інсценізація частин, пов'язаних із ними — дуже незначна. Я попросив їх говорити своїми словами, але саме те, що я хотів почути, тобто, це не мною написаний текст, а їхні думки. Я тільки як лоцман — певними настроями підводив їх до того, що вони мали б сказати. Тому це великою мірою теж документалістика, бо це їхні міркування, художньо вплетені у канву фільму. Щодо інших інтерв'юєрів — безумовно, на декого я «цілювся» і почув більшість тих, кого хотів. Хоча не всіх під час ЮМПЗ мені вдалося залучити до розмови. Хотілося, аби кожен персонаж говорив щось інше і доповнював попереднього. Тому частина, де багато інтерв'ю, не мала б бути занудною, а навпаки — формою розповіді про Пласт з різних точок зору. Ді-

яспора, Україна, історія, жіноцтво, юнацтво — усе, аби глядач не знуджувався патетичними фразами і повторами інших. У цьому й була вся складність: змусити їх говорити те, що потрібно режисерові, водночас не накидаючи їм своєї думки.

— **Є думка, що варто було залучити більше пластунів зі Східної, Центральної, Південної України заради того, аби показати єдність українців. Зрештою, були пластуни з багатьох інших країн. Можливо, їх теж варто було долучити до стрічки?**

— Я чув такі побажання, але їх було важко реалізувати з кількох причин. Передовсім, через хронометраж фільму. Якщо почати представляти різні країни і континенти й давати кожному слово, то це, на мою думку, обтяжило б структуру фільму, він став би нудним. Коментарів і так було багато. Додавання ще когось сповільнило б, а може й зруйнувало б динаміку фільму. Я намагався залучити пластунів з Південної і Північної Америки, з Європи. Стосовно Східної України, можливо, й справді слід було когось залучити. На жаль, організатори ЮМПЗ допомагали мені лише частково, часами ставилися з нерозумінням. Більшість інтерв'юєрів я шукав сам. Якби мені підказали, кого варто записати зі Східної України, безумовно, я б записав. Це, певно, єдине, що можна було б дописати — бодай одне інтерв'ю зі Сходу. Але ніхто з організаторів не порадив зняти конкретну людину, адже потрібно знати, кого писати. Я сьогодні не такий активний пластунок, мені важко було одразу зорієнтуватися. Але у фільмі, зрештою, ми не вказували, хто звідки. Тому фільм, який зібрав стільки представників з різних країн, все одно має об'єднавчу мету.

— **Продовжуючи тему критики, чи дотримувешся Ти думки, що режисер має виховувати глядача, чи, може, глядач і критик — режисера?**

— Ця дискусія точиться від того часу, відколи існує кіно. Одні режисери відхрещуються і кажуть, що їх не цікавить критика, бо вони творчі люди і роблять, що хочуть. Але вони, найімовірніше, лукавлять або не розуміють процесу кіно. Бо воно ж твориться для глядача, а критики — це знаючі і вдумливі глядачі. І якщо вони не упереджені, а прагнуть зробити кіно кращим, то до них і справді слід дослухатися. Але відмовки у стилі «зніміть краще» я не сприймаю. Кожному своє, й не виключено, що якийсь критик зміг би зняти кіно краще. Найважливіше те, які думки висловлює критик і наскільки реально їх врахувати у наступному фільмовиробництві.

Повертаючись до зауваження щодо відсутності коментарів зі Сходу, я не відхрещуюся від нього, а повторюся, що врахував би це побажання, якби мені хтось порадив. Окрім того, у цій роботі були дещо обмежені технічні можливості, бо працювали тільки я і оператор. І якості цього фільму великою мірою потрібно завдячувати саме операторові — Мар'янові Боровцю. Мені було важливо, аби між

режисером і оператором було взаєморозуміння і взаємодовіра, аби я міг довіритися операторові й він зрозумів, чого хоче режисер. Згодом ми уже разом зводили структуру фільму, підбирали музику й монтували так, аби «працював» кожен кадр. Звісно, було б добре, якби ми застосовували й підйомні крани чи інші технічні засоби, але ЮМПЗ тривала дуже коротко, та й нам не усе дали зняти. Тож, ймовірно, фільм міг би бути ще атракційнішим.

— **Відкрий таємницю: який бюджет стрічки?**

— Я не спеціаліст у цьому, але, приміром, дводенна весільна зйомка коштує десь удвічі менше за цей фільм. Це зовсім небагато, при тому, що фільм виготовлявся півроку.

— **Ти вже згадував, що Тобі хотілося б, аби цей фільм вийшов за межі Пласту і став ефективним інструментом поширення ідей організації в Україні і світі. На чому Ти наголошував, щоб цього досягти?**

— На другу презентацію у кав'ярні «Штука» у Львові прийшло багато непластунів, потім фільм показували на каналі ZIK, його можна побачити в Інтернеті. Звісно, сотні людей після цього фільму не пішли в Пласт. Але фільм можна було б показувати і на центральних каналах. Але це вже робота не тільки режисера, цим могла б зайнятися КПС чи КПР у Києві. Бо стрічка — конкурентний продукт, часами кращий від того, що показує наше телебачення. Це, до речі, один із тих моментів, які допоможуть Пласту йти на Схід. Зрештою, на Східній Україні можна було також зробити низку презентацій цього фільму, на які запросити авторів. Ніхто не заважає зібрати прихильників Пласту, їхніх батьків. Просто, потрібно створити певну програму показу й реалізувати її.

— **У планах є ще якісь стрічки про Пласт? Можливо, повнометражний потужний фільм? Якщо так, то спробуй приблизно описати, яким він має бути.**

— Я не полишаю надії, що у Пласту з'являться час і можливість відзняти фільм про історію Пласту за 100 років. Не просто 100-ліття святкування, не традиційний фільм, а такий, що принесе Пластові славу. Можливо, більшого хронометражу, годинний, наприклад, повнометражний фільм. У нас справді велика історія, є що показати, є великі відео- і фотоархіви. Мені б хотілося саме це реалізувати. Але до цього потрібно залучати кошти, за що, зокрема, може взятися ГПБ і діаспора. Бо такий проєкт не вкладеться у той бюджет, що був відведений на «Симфонію радості». Тут потрібно довше і серйозніше працювати. Але такий фільм необхідний, бо Пласт — солідна організація із великою історією. Фільм має бути таким, щоб його можна було показати на будь-якому фестивалі у розділі документалістики (чому б не на Каннському?).

— **Це обов'язково має бути документальний фільм? А як щодо художнього?**

— На художні фільми у Пласті є дуже багато сюжетів, стрічки уже навіть знімають. Але це зовсім інший рівень підготовки, фінансів, зокрема, залучення акторів. І я прихильник того, щоб це було добре кіно, а не таке, що можна між собою подивитися, обговорити, де акторів не вистачило, де костюмів, де коштів. Такі фільми можна робити, і вони будуть з'являтися, але не принесуть великих дивідендів Пласту. Найпростіше зробити якісне документальне кіно: воно не настільки коштовне і трудомістке, як художнє. Якщо говорити про художній фільм, тут потрібен сюжет, дія, без патетики і з такими героями, на яких хлопцям хотілося б рівнятися. Він має бути без надмірної шароварщини, костюмщини, як в Україні часто полюбляють (і в Пласті також, коли привертають велику увагу до одностроїв).

— На Твою думку, режисером, кіномистцем, сценаристом має бути людина з певним досвідом у кінофері, аби вдало реалізувати свої творіння?

— Я прихильник того, що не обов'язково отримувати фахову освіту, аби стати добрим режисером чи оператором. Звісно, такі люди мають бути досвідченими, але цей досвід можна здобувати як при навчанні, так і безпосередньо при роботі з камерою. Я знаю багатьох операторів (зокрема, Мар'ян Боровець), які, не маючи кінематографічної освіти, доволі фахово працюють. Тут важливо любити кіно і розуміти його природу. Стосовно акторів, звісно, краще залучати професійних. В Україні такі є, можливо, здебільшого театральні чи серійні, але вони могли б грати в доброму кіно. Знайдуться люди, які напишуть добру музику і знімуть добре кіно, але виникне проблема у продюсуванні. У нас досі серед тих, хто може вкладати кошти, серед чиновників, які ніби декларують, що підтримують кіно, немає розуміння його потреби. Результати, які ми маємо, не дуже якісні.

— Як тоді Ти ставишся до пластунів-аматорів, які намагаються щось знімати? Адже до кіномистецтва більшості ще далеченько.

— Люди мусять у щось вкладати свою енергію. Зрештою, такі речі зберігають відеоінформацію, а потім із цього матеріалу можна робити щось серйозніше. До того ж, це мобілізує самих пластунів, дає їм відчуття єдиної родини. Це творчий процес, бо ти думаєш, виношуєш концепцію, стараєшся для якоїсь аудиторії. Свого часу мене запрошували в журі на День пластуна, я багато таких фільмів дивився. Зважаючи на те, у яких технічних умовах вони зроблені, мені було цікаво. Йде про-

грес у техніці, люди виявляють ініціативу, й цього не стримаєш. Я б не обмежувався показами таких фільмів на Дні пластуна, а на місці ГПР чи ГПБ оголосив би фестиваль пластових фільмів, навіть зі встановленням грошової премії, аби стимулювати зробити такий фільм, щоб його побачив не тільки курінь. Можна обрати кращих, об'єднати їх в одну команду, надати адміністративну, організаційну й фінансову підтримку, можливо, тоді й з'являться якісні фільми. Є, наприклад, хлопці з Івано-Франківська, у яких є хороші роботи, зокрема, спроба зробити фільм у стилі BBC. Зрештою, не так важливо, щоб фільм створювали виключно пластуни, важливо, щоб ініціатива йшла від Пласту, бажано, щоб Пласт продюсував цей матеріал і режисер був також пластуном.

— Може, Ти б проводив якісь майстер-класи для початківців-пластунів? Чи так просто режисером не стати?

— Наразі таких пропозицій від Пласту не було. Але якби й були, то це мав би бути цілісний вишкіл: від кінознавця і режисера до фахового оператора і монтажера. Я отримував інші запрошення, бо у Львові діють ініціативи зі створення кіношкіл, де люди приходять і слухають лекції про кіно, знімають свої фільми. Там я читав історію кіно.

— Наостанок: що має в першу чергу знати й усвідомлювати режисер, який береться за реалізацію стрічки, чого боятися, чого уникати, з чим боротися?

— Найперше — не боятися знімати. Друге — бути відповідальним за те, що знімаєш. Намагатися орієнтуватися на кращі зразки, тобто цікавитися хорошим кіно, тямити, що хороше, а що погане. Розумітися у хорошій і поганій документалістиці й не обмежуватися тільки специфічними документальними фільмами від BBC, National Geographic чи Discovery. Є інша, більш художня документалістика. Ці люди мають розвивати свій естетичний смак і передовсім виходити не з технічних міркувань — як змонтувати — а саме бути творцями і розвивати свій хист. Бо виробництво фільму — це творчий акт, як і написання доброго вірша, а не римування двох рядків. Естетичний смак потрібно розвивати, аби талант не був занедбаний. У всьому потрібно керуватися своїм смаком. Від фільму до фільму, від спроби до спроби смак удосконалюватиметься, планка внутрішніх критеріїв підніматиметься. Тоді багато нецікавого і неякісного людині просто не захочеться знімати.

*Розмовляла ст. пл. Ірина Вовк,
Степові Відьми*

Довідка

Режисер Олег Яськів; оператор-постановник Мар'ян Боровець; монтаж Мар'ян Боровець, Олег Яськів. Виробництво VideoFactory, 2012. Фільм можна переглянути на Пластовому порталі за адресою <http://www.plast.org.ua/news?newsid=8834> (пароль — UMPZ). Прем'єра в кав'ярні «Штука» у Львові відбулася 9 грудня 2012 р., телепрем'єра — 2 січня 2013 на телеканалі ZIK. З питань придбання дисків звертайтеся в крамничку «СкаутСтиль» у Львові.

пл. сен. Юрій Леськів, СМ

Газета «Свобода»: 120 років невтомної праці для української громади

Фото С. Юзика

Автор статті з головною редакторкою «Свободи» пл. сен. Ромою Гадзевич, Гр.

6 червня в Україні відзначається День журналіста — щорічне професійне свято працівників засобів масової інформації. Зазвичай проводжу цей день в колі колег. 2013 року на початок червня припали 18 Збори КУПО. Отож День журналіста — за океаном.

Так у мене з'явилася чудова нагода відвідати редакцію найстарішої газети діаспори «Свобода», та ще й у рік її 120-літнього ювілею. Від кінця 1990-х трохи дописував до «Свободи», а порогу редакції так ніколи й не переступав. Оскільки Збори КУПО відбувалися порівняно недалеко від редакції часопису, давня мрія набула реальних обрисів.

Діловод видань ГПБ Мирон Баб'юк познайомив мене з головною редакторкою «Свободи» Ромою Гадзевич, пластункою з куреня «Ті, що греблі рвуть», і подруга Рома запропонувала екскурсію в редакцію. До нас долучився учасник Зборів КУПО Сергій Юзик з Тернополя, якого така мандрівка теж зацікавила, адже віддавна працює у видавничій сфері.

ПОГЛЯД КРИЗЬ СТОЛІТТЯ

Перше, на що подруга Рома звернула увагу у своєму робочому кабінеті, — це портрет засновника «Свободи» о. Григорія Грушки, який 120 років тому зробив перший нелегкий крок (газета вперше вийшла у світ 15 вересня 1893 р. в Джерзі-Ситі). Зображений на полотні великий душпастир та українець ніби закликає приглянутися до витоків найпо-

пулярнішої сьогодні газети діаспори і не забувати про те, якими були початки організованого життя нашої громади на американському континенті.

Ось що про початки «Свободи» розповідав у споміні з нагоди 20-ї річниці її заснування о. Григорій: «Якась туга, якийсь сум стискав серце, коли українець з браку своєї газети довідувався про самого себе чи то з польських, чи словацьких газет, де наші справи не раз дуже брехливо представлено. Отже, в тих обставинах зродилась у мене мрія видавати власний часопис, писаний українським серцем, українською мовою, нав'яний українським духом. Незважаючи на всякі труднощі й перешкоди, постановив я видавати українську газету, називаючи її «Свобода», бо український народ від віків бажає свободи. Врадуваний, що маю вже назву газети¹, замовив я у фабриці за 25 дол. заголовок «Свобода»... Але що далі почати?.. Нова розпука, що зачата робота скінчиться нічим, що ослабі мої сили довершити задуману ціль. Але тоді прийшов мені

несподівано з поміччю Дионісії Салай, котрий, як знавець, завів мене до торгівлі друкарських причандалів, де за 100 дол. за його вказівкою справив я все потрібне для друкування газети...»².

Про те, якими були перші роки цієї газети, довідуємося з такого допису до «Свободи» за 1901 р.: «Початки були трудні. Трохи черенок, замовлених за грубі гроші в Нью-Йорку, та нікому було знати, скільки їх треба, щоб зложити маленьку газету. Складачів не було. Охочі хлопці вчилися і складали, як уміли. До друкарні вожено форми на тачці. Бувало так, що злбний вуличник перевернув тачку, та й бувай здоров з газетою...»

¹ Як твердить дослідник історії української преси Аркадій Животко, автором цієї назви був Денис Пирч — співробітник московського угорського «Американсько-Руського Вестника», а потім «Свободи».

² Аркадій Животко. Історія української преси. / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 1999. — 368 с.

Почав виходити цей часопис як двотижневик. Поступово переріс у тижневик, згодом почав з'являтися тричі на тиждень, а від 1921 року став щоденником³.

Як зазначає у книзі «Історія української преси» А. Животко, хоч в 1894 р. перша Конвенція Українського Народного Союзу визнала цей часопис за свій орган (так є понині. — Ю.Л.), власниками його аж до 1908 р. залишилися о. Григорій Грушка, о. Нестор Дмитрів та о. Іван Ардан. Серед співробітників були в перші роки: І. Ардан, Л. Пирч, А. Цурковський, Н. Дмитрів та інші. З українських земель — М. Павлик, М. Лозинський, Ю. Бачинський, а з 1905 р. дописував з-під Росії Д. Дорошенко. Напряму часопису було визначено як український радикально-національний. Він став на захист економічних інтересів української робітничої еміграції, боровся з москвофільством, ведучи полеміку з його органами. Редакція «Свободи» підтримувала зв'язок з українською еміграцією в інших країнах за океаном, зокрема в Бразилії та Канаді. До появи місцевої преси в Канаді була вона на

тих теренах органом, що ніс національно-освідомлюючу думку та зв'язував канадійських українців з українською еміграцією у США. Подавала газета інформацію і про життя на Батьківщині. Значну увагу звертала на культурно-національний рух на українських землях під Росією.

З 1989 року часопис виходить у світ раз на тиждень накладом у понад 10 тис. примірників і

продовжує сповняти свій обов'язок перед українською громадою.

«ВІЛЬНЕ СЛОВО АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ»

Від 1990 року в редакції «Свобода» працює наш землянин, відомий журналіст із Закарпаття Петро Часто. Він вимушено виїхав до США з родиною: наймолодша дочка потребувала негайного лікування. В Америці П. Часто і його дружина Любов Дмитришин присвятили себе журналістиці. Саме Петро Часто став автором 800-сторінкового дослідження з історії «Свободи». Це солідне видання з назвою «Вільне слово американської України», присвячене 120-літтю з часу заснування газети, вийшло 2012 року в ужгородському видавництві «Тімпані». Для

його створення автор уважно проглянув тисячі сторінок часопису «Свобода» різного часу, що дозволило йому створити картину безперервного життя газети в історичному контексті.

Петро Часто показав читачеві, яким потужним джерелом пам'яті може стати газетна підшивка і якими високоартістичними з історичного погляду можуть бути публікації періодичного видання. А вже у різний час дописувачами часопису були такі велети державотворення, науки, літератури як Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Іван Франко, Михайло Коцюбинський, В'ячеслав Липинський... «Отож, — сказав автор книги під час однієї з презентацій, — були підстави зацікавитись історією газети глибоше. Вирішив, якщо я не сяду за написання, то вже ніхто не напише...»

«СВОБОДА» ЯК ПЛАСТОВИЙ ЛІТОПИС

Для пластунів діяльність редакції «Свободи» важлива ще й тим, що газета була справжнім пластовим літописом. Сторінки часопису рясніють пластовими публікаціями. Вони розповідають не лише про наші табори, змаги, імпрези... Це зафіксована на довгі роки діяльність вихованців Пласту для української громади за кордоном: у церковному, науковому, громадському, спортивному та багатьох інших напрямках. Не оминула увагою «Свобода» й тему розвитку Пласту на рідних землях. Про Пласт в Україні від початків і понині на сторінках часопису можна віднайти багато цікавого.

Викликає захоплення й те, що пластуни самі творили історію «Свободи». Це не лише численні дописувачі, а й фахівці-журналісти, найвизначнішою серед яких була пл. сен. Ольга Кузьмович, яка, на жаль, 7 березня 2012 року відійшла на Вічну Ватру. На сторінках «Свободи» різних років доволі часто зустрічаємо публікації за її підписом, а також з творчими псевдонімами «О-КА» чи «Олька». Саме Ольга Кузьмович була членом редакції «Пластової ватри» (пластової сторінки у «Свободі») у 1951—1968 рр., а від 1981 до 2007 року працювала співредакторкою «Свободи». Також у редакції тривалий час працювала пл. сен. Христина Волицька Ференцевич.

Приємно, що сьогодні пластовий внесок в діяльність «Свободи» триває, адже головною редакторкою часопису є пластунка Рома Гадзевич.

Наша коротка редакційна екскурсія наближалася до завершення. Поза сумнівом, День журналіста в редакції «Свободи» з приємністю згадуватимуть не раз. А цьому славному українському часопису і всьому редакційному колективу побажаємо гострого пера, змістовних та оперативних публікацій. Достойно продовжуйте славу історію нашої улюбленої газети ще довгі-довгі роки!

³ Аркадій Животко. Історія української преси. / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М. С. Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 1999. — 368 с.

Фото
В. Стебницького

ст. пл. Катерина Танчак

Мій # євромайдан

Записки революціонера

У мене є друг Микита, він естонець, вільний художник, що в батьківській квартирі організував хостел, де ми й гостюємо. Він каже: «У вас там завжди якісь революції, а ще — ви не любите свого президента», — і позирає на мене поверх свого келиха. Я йому заперечую. Намагаюся пояснити, що «цього разу все не так», що тепер ми точно знаємо, з ким і за що боротися і свого не попустимо. Він уважно слухає мою запальну мову, пробує перейнятися усім тим революційним настроєм. До його дитячих спогадів належить іще революційний Таллінн, з лабіринтом барикад і танками, — чи не єдиний насправді гострий волевияв його доволі флегматичного народу у 90-х роках (бо більше й не було потрібно). Микита хоче зрозуміти, чому для нас так важливо саме зараз себе відстояти. І перед ким. Але, здається, не розуміє.

Подібна розмова відбулася у мене з мамою напередодні мого другого від'їзду до Києва. Ми розмовляли телефоном (вживу мене б просто закрили в хаті), і я чула, як з того боку трубки мені у вухо дихає тривога. «Я не боюся, що ти повернешся з поламаною рукою, а боюся, що поламаною будеш ти сама». Моя мама дуже розумна жінка, і вона знає, що найгіршим результатом для мене буде розчарування, вона не хоче мені дати вигоріти дотла. Але не горіти теж не має змоги заборонити.

Отож, пообіцявши триматись купки і «не надто бити "Беркут"», потай від більшості друзів та родичів я вирушила до столиці. Нічним потягом. З єдиною метою: змінити світ.

Про роботу

Їдучи в Київ, я поставила сама перед собою умову: залучатися до активної діяльності. «Прапорцем може махати будь-хто», — думала, ще тільки сідаючи в потяг, і, ясна річ, помилялася. Люди, які стояли там, і стояли довго, — гідні поваги, їм варто віддати належне, але я, як і кожен юний максималіст, хотіла відчувати свою значущість, бачити результати своєї присутності, мати можливість внести свою посильну лепту.

Знайти роботу на Майдані зовсім нескладно, адже земля горить усюди, а вільних і охочих рук насправді катма. Перший поділ доволі умовний, потрапила під нього і я: хлопчики — в охорону, дівчатка — на кухню. Потім, коли за день-другий уже стаєш «своїм» у колі майданівських волонтерів, приходить бажання підшукати щось ближче до душі і за фахом. У прес-центрі Євромайдану, де я тільки приступила до виконання своїх «прямих обов'язків», і застав мене несподіваний дзвінок товариша. «Давай-давай, там журналістів багато, а нам ти потрібна», — прокоментував він мої слабкі заперечення. Пообіцяла прийти, щойно звільнюся.

Що таке «майданівські служби»? Кухня, медпункт, пункт роздачі теплого одягу, служба поселення, служба охорони... Це ті слова, ті приміщення і люди, без яких великий шумний локомотив на ім'я «Євромайдан» якби не зупинився, то принаймні добряче сповільнив би хід. Точки опори і опору, життєдайний тил, невидимий фронт. Четверо молодих

людей, енергійна команда з рідного Івано-Франківська, що не захотіли сидіти склавши руки, чи то пак стояти, знайшли спосіб діяти, і їм не терпілось розпочати. Я стала п'ятою.

Нашим завданням було організувати роботу медичної служби, яка в кінцевому варіанті отримала назву «Швидка медична допомога Майдану» і діяла за принципом швидкої допомоги. Ми збирали базу лікарів, формували з них мобільні бригади, оснащували медикаментами і відправляли в «гарячі точки», керуючи їхньою роботою по телефону (згодом — по рації). Спочатку було доволі складно, бо шмат роботи такий, що не знаєш навіть, з якого боку за нього братися. Свою надзвичайну силу показала мережа, зокрема «фейсбук», через яку проходило більшість поширюваної нами інформації. Завдяки цьому на третій день в нас з'явився офіс на вул. Михайлівській. Нам приносили ліки, одяг, навіть їжу і взуття. Щокілька годин оновлювався список потрібних речей, оскільки реакція людей була миттєвою, і якимось чином за лічені години у нас з'являлося все необхідне, і то з лишком. Особлива вдячність Ользі Богомолець, яка він перших днів взяла нас під свою опіку і підтримувала то словом, то ділом.

Надзвичайно вражало й те, з яким щирим бажанням і захопленням люди кидалися нам допомагати. Я сказала, що ми організували медичну службу? Ні, це вона організувала нас! Потрібні люди й речі завжди з'являються в потрібних місцях, вкотре в цьому переконуюсь. Радість допомоги, радість безкорисливого вкладу, аполітичної підтримки була нестримною. Нашою основною метою було збереження життя і здоров'я людей. Двічі за час мого чергування наші медики надавали допомогу беркутівцю. І ми були горді своєю місією.

Про людей

Основним ресурсом всіх революцій, найнадійнішим і, разом з тим, найнепередбачуванішим, були і залишаються люди. До цього часу я думала, що боюся натовпів, що загублюся, десь застрягну, мене затопчуть. «Скільки вас там?» — кричить в трубку товариш з іншого боку країни. — «Мільйон!». Тепер навіть важко повірити, що у ту неділю, коли був проголошений «Марш мільйону», я була сама серед цієї всієї маси. Ну, тобто як сама — там крім мене був ще цілий Майдан люду і холодні слизькі перекладни барвистої центральної «ялинки». Ти дивишся, як воно все бурлить, вирує, ділиться на течії, чіпляєшся однієї з них за плече, і вона виносить тебе на інший бік, де інші обличчя, де мимоволі знаходяться земляки, оборонці, провідники. Майдан звів мене з багатьма різними людьми, частину з яких я б ніколи інакше не зустріла, але всі вони виразно діляться на декілька різношерстих груп зі своєю мотивацією, своїм набором інструментів і подібними історіями.

Перші мої «люди майдану» були ще в дорозі до Києва. Як дівчина, я їхала поїздом (усі пам'ятають ту виразну дискримінацію, за якою слабку стать не брав

жоден автобус). Помітивши прапорець на моєму наплічнику, сусід розпливається в доброзичливій посмішці: «Ви, як бачу, такі ж, як і ми?». Отже, тип перший: «такі ж», це група людей, яких відправили з дому подивитися, спробувати і переповісти. Зі мною їхала компанія молодих чоловіків «30+» з повними торбами голубців та відбивних, яких дружини з благословенням відправили «будувати державу», перш за все вручивши до рук фотокамери. Такі люди приїжджають зазвичай на вихідні, роблять пристойну кількість світлин, а потім надовго стають «революційними експертами» в тісному колі сім'ї та друзів. Вони і є тією парочкою з рота Майдану, яку він видихає у морозне киянське небо: без них не було б маси, не було б видимости сили, вони — найперший важіль боротьби.

Другий тип плавно впливає з першого: близькі. Це ті, хто не зміг чи не наважився покинути свої домівки і в наш гарячий час засинає і прокидається під шум прямих трасляцій. До них також можна зарахувати киян, що в куці години обідніх перерв завозили нам їжу і одяг, які приймали на ніч у власних помешканнях і давали гроші на квиток додому.

■ Катруся Танчак реєструє лікарів-добровольців в Будинку Профспілок

Вони ставали нам близькими так далеко від рідних місць. «Жінки повинні чекати чоловіків вдома», — лунала теза, і, признаюся, вона ідеально регулюється з моїм внутрішнім баченням сім'ї та дому. Але ж, якщо потрібні всі, значить — всі, якщо вже стояти, то до кінця.

Третій тип називається просто: борці. Але було б нам складніше там, в Києві, якби не постійні дзвінки і турбота, якби не пам'ять про всіх тих, хто чекав нас

■ Поштова листівка «Швидка медична допомога Майдану». Козацька пошта, 2014

вдома і наказував «бути обачними». Думаю, саме думка про залишених жінок і дітей дає нашим чоловікам таку впевненість на барикадах, думка, що вони там в безпеці і теплі, поки тут всі пости цілі. Скільки разів ми згадували про слабкості сильних, про відсутність «сильного чоловічого плеча»? Так ось же воно! Великий інстинкт чи природня реакція (обійдемося без Фрейда), але нашому суспільству з цього боку справді не вистачало подібного поштовху. У такі моменти — найглибші тіні, найяскравіше світло. І я чудово розумію неоціненну роль людей, які свідомо залишилися берегти сімейне вогнище і молитися за нас.

У цьому велика правда Майдану: люди приїжджають на нього або як на війну, або як на виставу. І перші, і другі потрібні, і перші, й другі стають мільйоном. І тут з'являється четвертий тип людей: волонтери, той, до якого я маю сміливість зараховувати й себе. Добре пам'ятаю вечір, коли вперше відправила на нічне чергування дев'ять бригад — п'ятдесят медиків, тепло вдягнених, оснащених касками й раціями, усіх в однакових футболках з уже впізнаваним лого на грудях (щойно з друку). Порівняно з тими трьома відданими лікарями, які витягали людей з-під беркутівських щитів у ніч, коли зачищали урядовий квартал, це була благородна перемога. Мужні люди з палаючими очима, які готові були до всього. Ми тішились ними, як дітьми, і піклувалися про них, як про батьків. З не меншою відданістю працювали люди й на кухні, і на пунктах роздачі, і в місцях розселення, ми чудово розуміли і підтримували одні одних. Я сама цілий тиждень мала двадцятигодинні зміни як диспетчер в Будинку Профспілок, і кожного дня до мене приходив Віктор, хлопець з Житомира, приносив мені їжу з кухні на першому поверсі. І то нічого, що переважно я навіть не мала часу простягнути руку за виделкою. То нічого, що ми перекинулися лише декількома словами за весь час. Одного разу, ще працюючи на роздачі чаю, я допомогла йому нама-

лювати плакат, і ось тепер він щодня слідкує, щоб у мене на робочому столі не переводились апельсини.

Тому що всі ми потребуємо підтримки, тому що всі ми стомлюємося. Як це не сумно, але п'ятий і заключний тип є стомлені. Політиками, холодом, вічною невизначеністю. Рано чи пізно на цей тип перетворюються усі попередні, просто кожен у свій час і в свій спосіб. Спочатку я довго в це не вірила, дивилася, як живуть люди в КМДА, як приходять до нас, хворі й тихі, і думала: «Ну навіщо ж вони приїжджали, якщо знали, що їм буде тут складно?». Але через два тижні, вибігаючи о шостій ранку на зміну, раптом наткнулася у себе в дзеркалі на їхній погляд. І мені стало страшно. Страшно, що насправді людина не всесильна, страшно, що ми не дочекаємося того часу, коли станемо всесильними і все зміниться. І навіть я, що половину свого життя чекала цієї революції, я, що приїхала «до переможного кінця» і меншого не визнавала, раптом змучилась. Тому що найгірша зброя проти нас — не розгін, не переслідування, а ігнорування. Ніхто не може вічно стояти, ніякої ідеї, навіть найгорючішої, не вистачить, щоб горіти нею безрезультатно.

І тут нам потрібне, нам просто необхідне те, про що говорив Петриненко, — «хорове дихання». Потрібно, щоб нові й нові люди їхали на зміну старим, щоб віра була чимось таким, що передається з рук у руки. Нам потрібно, щоб повітря з наших легенів потрапляло в чиюсь інші, допоки ми знаходимо сили для наступного вдиху. Бо інакше усе просто зупиниться і вигорить. І всі ті люди, вся та маса народу не матиме ні сили, ні значення. І тоді нам не пробачать. Ми самі собі не пробачимо, що не вберегли, не зберегли і не вижили.

Про єдність

Уже вдень ми знали, що цієї ночі щось буде відбуватися. Це було логічно. Небо висіло велике й наелектризоване, люди на Майдані міцніше тулилися, щільніше стояли, поривчастіше лопотіли стяги над головами. Сьогодні вранці, 10 грудня, ми прокинулися без аванпостів урядового кварталу.

Нашій команді саме був тиждень від народження, і ми готувалися об'єднатися із загальною медичною службою Майдану в Будинку Профспілок. На вул. Михайлівській мав залишитись тільки диспетчер. «Можливо, не варто поспішати» — питалася я в себе, нашвидкуруч запаковуючи коробки з медикаментами, поки хлопці-волонтери носили їх до нашого нового штабу. Але наказ є наказ. Уже потім, коли оборонці Профспілок облили сходи олією й водою, усі нараз зрозуміли помилковість поспішної централізації, але було вже запізно.

Повернувшись зі зміни й оновивши повідомлення в соціальних мережах (окрім всього, моїм обов'язком як єдиного журналіста в команді було інформування громадськості про нашу діяльність

через «фейсбук» та «вконтакте»), близько першої години ночі пішла спати. Як виявилось, година сну — це неймовірна розкіш у такий час. Уже о другій з криками «Всі до комп'ютерів!» нас розбудив хлопець з нічної варти, що, не тямлячи себе, весь розчервонений від бігу, влетів до кімнати. За мить всі були на ногах, клавіші просто горіли під пальцями, а стрічка повідомлень змінювалася зі швидкістю світла.

Кажуть, на війні за таке карають на горло. Тож як добре, все-таки, що у нас не дійшло до війни. Після півгодинного сидіння перед екраном, усе ще дещо дезорієнтована зі сну, я побігла надвір, роздратовано відмахнувшись від єдиної людини, яка помітила мою диверсію. А на вулиці було темно і світло водночас, повітря стояло морозне, аж іскрило, аж зливалось в один великий передзвін Михайлівського собору. «Я — фотографувати», — кинув через плече хлопець, що вибіг за мною, і кулею помчав униз, до Майдану. Я — за ним. Уже в тісних переходах лабіринтових барикад я трохи прийшла до тями і зрозуміла, що відбувається. Істерично-радісні люди, суворі обличчя афганців і обшук на кожному блокпості (за посвідченням медичної служби пропускають всюди). Перш за все подзвонила подрузі в Івано-Франківськ і «передала привіт з Майдану». Згадалися пропалі безвісти і стурбована материна мова: важливо, щоб хтось знав місце мого перебування. Подруга ледь не оніміла від страху (здаєть ся, що здалека все виглядає зовсім інакше), але пообіцяла не лягати спати, поки не переконається, що я повернулася цілою. Наступним моїм кроком було знайти «своїх» — розсіяні по периметру бригади медиків (тоді їх було ще не дуже багато) — і, якщо потрібно, долучитися до них волонтером.

Лікарів я знайшла біля головної пошти, всі живі та цілі, але страшенно замерзлі. «Порятуй, принеси щось гарячого». Не буду розказувати, як складно при забарикадованих кухні та медпункті допомогти в цьому випадку, але я знайшла намет, здається, стріан, де дівчата без зайвих розмов маленьким електрочайничком нагріли мені нівроку води і зробили тацю канапок на додачу. Все це було настільки злагоджено і дружно, що відчуття «всі свої, всі рідні» переслідувало мене іще довго опісля.

Що це була за ніч? Не знаю досі. Люди навколо ходили ніби в якомусь ейфорійному напівсні, кожен щось кричав, лунали дзвони, чорніли густі ряди «беркуту» і внутрішніх військ. Всі з'їжджалися до центру сім'ями, кияни піднімали серед ночі своїх недорослих дітей, загортали в прапори і везли на Майдан, щоб показати, що нас не зламає ніщо, нам нічого боятися. Хрещатиком прогулювались старші пари. Акуратно заправляючи сиве волосся під помаранч каски, жінки сильним грудним голосом підхоплювали мелодію козацького маршу. Де я була тієї ночі? У безіменному наметі недалеко від «Глобуса» роздавала чай. Але тоді це був центр всесвіту, а чай прирівнювався до порятунку життя. Праворуч від мене стояв білорус (у нього була кава) і весело

пережартовувався з нашими нічними відвідувачами. Тільки інколи повіє з тривогою: «Як ви там?» — «Північна барикада, щойно повалили ще три намети» — «Бог з вами». Це була його єдина відповідь. Чистою українською. «Бог з вами».

Насправді тієї ночі ніхто нікого не бив. Чорні лави просто певний час стояли, а потім почали сунутися, як танк, змітаючи усе, топчучись по усьому, що потрапляло під ноги. Мовчки, методично. Їхнім завданням було зрівняти Майдан із землею, щоб тим, хто повернеться зранку, не було куди повертатися. Але їм не вдалося виконати цього завдання. Бо коли о шостій ранку відкрилося метро, настала наша перемога — велика перемога кожного. Я не пам'ятаю жодного імені, жодного обличчя з тієї ночі, не знаю, ким саме були ті люди, що хапали за руки, заглядали в очі, розуміли з півслова. Але я пам'ятаю, як кожного разу, коли наша віра похитувалася, хтось поруч твердо говорив: «Бог з вами», — і це тримало. Ми трималися. Бо з нами був Бог, і він варив каву на Майдані.

Висновки

«В народі великої України захована давня верва, розмах. Це — народ колосальної енергії, народ індивідуальностей і контрастів. Він здоровий, як дуб, і гнилий, як порохно. Твердий, як мур, і гнучкий, як дамасценське залізо. Народ мрійників і романтиків. Уміє на кожному кроці ризикувати життям і майном. Він має забагато людей ініціативи, і це закопує його. Кожний має свою думку й після неї все робить, бо переконаний, що вона найкраща. В цьому випадку треба нового генія — колективу, що зберіг би в тому народі непропащу силу енергії і звернув би на належний шлях, дав йому всебічну освіту, а тоді стане він зразковим народом, другою Німеччиною на Сході». Мирослав Ірчан, 20-ті роки минулого століття.

Сивочолий таллінський професор, чий предметом було «Життя батьків-засновників Евросоюзу», казав нам так, просив нас: «Увійдіть в ЕС, навчіть нас знову бути європейцями! Ви повинні стати частиною нашої спільноти, але не так, як це роблять зараз ваші політики, не просячись, а з високо піднятою головою. Бо ви зараз більші європейці, ніж ми. Хоч і з гіршими дорогами. Будь ласка, не змінюйтесь під нас, дайте нам стати схожими на вас!»

Повернувшись до Львова, дуже складно втягнувшись в «нормальне» життя. І проблема навіть не у відсутності голосу чи хворобливому блиску очей, не в бажанні спати ціле століття і їсти все, що бачиш. Ти ж пам'ятаєш, що поки тут ти готуєшся до сесії, там хтось не спить до ранку, харчується однією канапкою на день і роздає перехожим оксолінову мазь. Там хтось береже спокій барикад, турбуючись і про тебе також, а ти тут — готуєшся до сесії. Можливо, в цьому і є першопричинний потяг журналіста? Бути завжди там, де «гаряче», поближче до народу, стояти поруч зі звичайним людом, вихоплюючи з натовпу його надзвичайну силу й мудрість.

Кажете, на українську в Росії немає попиту? Мушу вас розчарувати...

Фото А. Гусака

■ Андрій Зав'ялов, заступник голови ради Іркутської міської громадської організації Український культурний центр «Дніпро» з молодіжних питань

Цього року вже вшосте відкрилися суботні курси української мови в Іркутську. 2 листопада 2013 року в офісі Іркутської міської громадської організації Український культурний центр «Дніпро» відбувся перший урок української мови, який відвідало 56 осіб.

Курси української мови влаштовуємо вже шостий рік поспіль, починаючи від 2008 року. У 2008—2009 навчальному році в нас було 5 учнів, в 2009—2010 — 7, 2010—2011 — 6, в 2011—2012 — 6, у 2012—2013 — 0. Так, це нуль.

Курс розрахований до кінця травня, але, як правило, він закінчувався вже в березні, бо всі «розбігалися». Хтось ще від початку розуміє, що це «не його», у когось з'являються інші заняття або просто набридає, але таким чином ми принаймні «волочилися» цілих п'ять років. Минулого року ми не знайшли жодного охочого. А цього року у нас аншлаг.

Трішки статистики. На курси записалося 83 особи, з яких 8 ще не вирішили, ходитимуть вони чи ні, і 19 тих, хто не зміг з особистих причин відвідати перший урок, але наполегливо просив попередити

про другий, бо «хочуть вчити». З 83 на перше заняття прийшло 56 осіб. $83-56=27$. $19+8$ якраз дорівнює 27. Тобто прийшли всі, хто справді бажав.

Рекламна кампанія про курси розпочалася наприкінці вересня. Було створено сторінку в соціальній мережі «ВКонтакте» (<http://vk.com/event59047829>), куди було запрошено всіх учасників групи «Іркутські українці» (<http://vk.com/club5678799>). Також я запросив туди всіх своїх друзів «ВКонтакте». Але на цьому вирішив не зупинятися. Я почав підключати всі можливі та неможливі зв'язки, які тільки маю. Завдяки моїм друзям та добрим знайомим з Іркутського наукового клубу «Пантеон» було розміщено безліч оголошень на різноманітних іркутських сайтах (ось лише три з них: <http://afirk.ru/?doc=609>, <http://newsbabr.com/?IDE=119200>, <http://www.yourplus.ru/news/2007-kursi-of-the-ukrainian-movi.html> — тут є помилки, бо редактор сам забажав розписати все ще й українською, що було для нас дуже приємною несподіванкою). Сам я розмістив оголошення у близько ста групах «В контакті», що мають відношення до Іркутська, а також дав кілька оголошень на сайтах «Однокласники» в групі іркутських українців та на сайті наших партнерів «Прибайкалля» (<http://pribaiikal.ru/ukrainian-item/article/19354.html>).

І тут почалося. Надходила купа електронних і телефонних повідомлень від бажаючих відвідувати курси. Розуміючи, що всі просто не помістяться в офісі в 25 м², вирішили розбити цілу групу на дві поменше. Тож 2 листопада на 13 годину прийшло 23 особи, на 16 — 33. А посадкових місць ми мали лише 23, тому на 16 годину довелося просити стільці у наших сусідів білорусів.

Перший урок у поточному навчальному році було присвячено вивченню абетки, слів знайомства, написанню прізвищ та імен учнів українською мовою. Звичайно, я спитав кожного, чому вони вирішили йти вивчати українську. Серед стандартних «я маю родичів в Україні» та «хочу подорожувати» також були відповіді: «хочу поїхати вчитися в Укра-

Фото А. Гусак

Учасники курсів з вивчення української мови

їну», «хочу повернутися на Батьківщину» та найнесподіваніша: «бо Україна йде в Європу».

Треба зазначити, що люди в цих двох групах — на диво небайдужі. Вони здебільшого справді налаштовані вчити українську. І на заняття прийшли не тільки українці та ті, хто має українське походження. Було багато росіян, були люди з польським корінням, дві бурятки, одна татарка та одна в'єтнамка. На першому занятті ми одразу ж вирішили, що наступної суботи, 9 листопада, у нас буде вже три групи: о 12, 14 та 16 годині. Також 9 листопада буде сформовано групу тих, хто бажає вчити українську не раз на тиждень, як було раніше, а два рази. І поки що, за моїми міркуваннями, планується три групи: дві по разу на тиждень та одна по два рази на тиждень. Знаю, що поступово нас ставатиме дедалі менше, бо хтось знову зрозуміє, що це не його, що часу нема і т.д. Минулих років ми мали такі самі тенденції, і це абсолютно нормальне явище. Оскільки ми проводимо

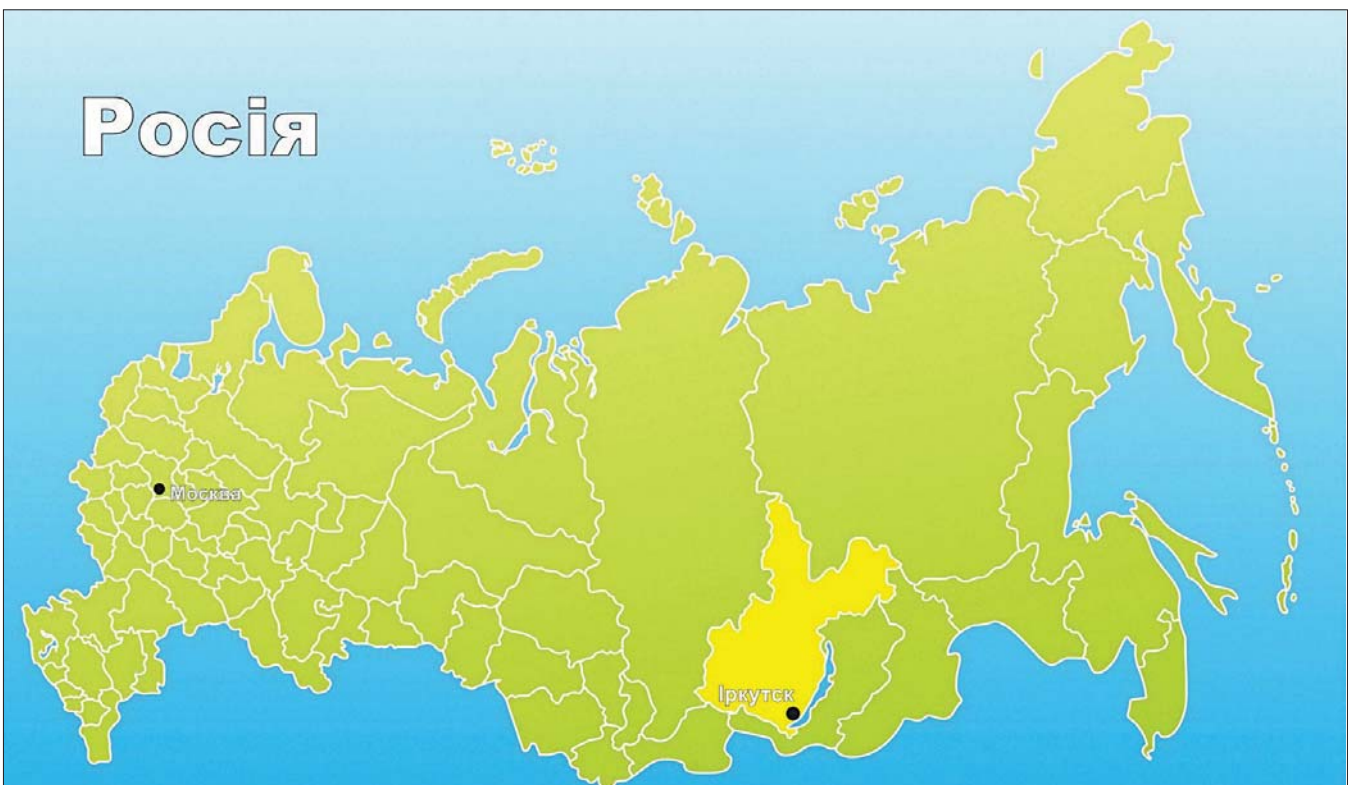
курси на безоплатній основі (хіба що за копії беремо гроші, але час покаже, як буде далі), то наше основне завдання — сформувати якісну групу людей, що справді хочуть вчити українську. В подальшому плануємо долучати їх до заходів, які продовжуватимемо влаштовувати.

В цей же час в сусідніх офісах білоруси проводили осіннє обрядове свято «Дзяды», а татари — курси татарської. Після занять вони обступили мене й питали: як же так? Як вдалося зібрати таку купу людей? Бо у білорусів бажаючих вчити білоруську немає, а в татарів набралось лише 10 осіб. Я їм розповів все, що розписав у цій статті.

Мушу сказати: будь ласка, займіться рекламою. Безкоштовною рекламою. Я не сплатив за рекламу ані рубля, тільки трохи більше, ніж попередніх років, витратив часу. Витратьте і ви побільше часу, аби мати такий самий результат. Бажаючих вдосталь! Просто вони про нас не знають. Одна дівчина мені сказала: «Я вас шукала вже кілька років і нарешті знайшла! Це була моя мрія — почати вчити українську!»

Долучайте всі можливі ресурси, долучайте молодь, долучайте зв'язки, давайте оголошення де тільки можна — і буде добрий результат. Я для себе зрозумів, що попередніх років я не дуже добре займався рекламною частиною, тому і вирішив підключити все, що маю. Сподіваюся, що наш результат надихне вас, бо не все так погано, як здається. Українці в Росії є, але вони сплять. Поштурхайте їх тришки. Успіхів вам!

Андрій Зав'ялов, заступник голови ради з молодіжних питань Іркутської міської громадської організації Український культурний центр «Дніпро»
<http://ukrros.info/analitika/detail.php?ID=4066>

Ольга Лук'янова

Українські вечорниці у Воронежі

28 грудня 2013 року в студії іноземних мов «CitySpeaks» у Воронежі відбувся український вечір.

На костюмовану вечірку, присвячену гоголівським «Вечорам на хуторі біля Диканьки», міг зайти кожен охочий. Однак, як на будь-якому заході подібного характеру, діяла вимога до форми одягу: гості мали прийти в українських народних строях і принести з собою частування національної кухні. Так за півгодини фуршетний стіл заповнився домашньою ковбаскою за українським рецептом, салом, варениками, дерунами. Страви прикрашали стіл не просто так. Протягом всього вечора будь-хто міг скуштувати всі страви і вибрати те, що засмакувало найбільше.

— Моє коріння походить з Бутурлинівки, де мій дід був сотником. Тобто фактично командував козацьким відділом. Однак основним поштовхом до

проведення вечорниць в українському стилі послужили події на Майдані. Мало хто знає, що дороги Росії та України розійшлися ще у XVII столітті. А люди мають знати своє коріння. Тим більше, що етнічні українці живуть й у Воронежі, і в Росії в цілому, — розповідає організатор вечорниць Андрій Сердюков.

Розважали гостей і піснями, і танцями, і конкурсами, звісно, на тему історії та культури України. Так, наприклад, гостям було запропоновано конкурс пісні-зворотки. І дорослі, і підлітки з запалом і вигадливістю намагалися розібрати в потоці переставлених навпаки слів відомі пісні різних часів і країн. Потім, підхопивши запал учасників, організатори почали співати імпровізовані коломийки під віртуозний акомпанемент баяніста.

— Захід дуже цікавий, а головне — корисний. Шкода, що у Воронежі такі події рідкість, — ділиться думками голова української діаспори «Перевесло» в Воронежі Олексій Кривцов. — В українців та росіян — спільне коріння, але культура, так чи інакше, відрізняється. У Воронежі жодним рухом не представлена білоруська діаспора, але ж у них також цікаві традиції. Завдяки CitySpeaks хтось відкриє для себе Україну з іншого боку, а хтось довідається щось нове, та й просто гарно проведе вечір. Нам приємно, що є люди, які цікавляться іншими мовами і народами.

На завершення вечора гостей запросили до запускання небесних ліхтариків. Так організатори вечора з учасниками символічно провели рік, що минає, і загадали найзаповітніші бажання на рік прийдешній.

За словами директора студії іноземних мов CitySpeaks Олени Соколової, у найближчому майбутньому плануються відкриті лекції, присвячені групі слов'янських мов. Педагоги школи мають

намір провести серію майстер-класів на тему народної культури і зробити їх не лише корисними, а й цікавими.

За матеріалами сайту «Майдан»
<http://maidanua.org/2013/12/ukrajinski-vechornytsi-u-voronezhi/>

«100 і 1 причина любити Україну»

Візуалізація даних, перетворення великої кількості тексту на одне зображення називається інфографікою. На такому зображенні важливе все: колір, форма, розташування об'єктів. Це свого роду схема, яку легко зрозуміти та цікаво розглядати. В основі її — логіка, структура і красиве оформлення. Інфографіка сьогодні — потужний інструмент для ЗМІ.

Насправді цьому «новому медіа» вже тисячі років. Історія інфографіки почалась, коли наш предок, підраховуючи кількість вбитих мамонтів, малював їх на стінах печери. Сюди ж можна віднести і карти місцевості або схеми станцій метро, бо це і є графічне відображення інформації. Спробуйте всі дані, що вміщені на карті світу, описати словами — ви йде товста книжка, та й не для всіх цікава. За останніми дослідженнями, більшість людей швидше сприймає візуальну інформацію, адже вона на довші лишається в пам'яті, краще засвоюється. Тому, замість того, щоб змушувати молодь читати важливі, але важкозрозумілі тексти, можна використати інфографіку.

Саме такий спосіб донесення інформації обрала Ярина Михайлишин, авторка проекту «100 і 1 причина любити Україну», для газети «День». Як зазначає Ярина, увага читача — це ресурс, за який треба боротися щодня, оскільки в сучасному інформаційному просторі шалені осяги даних. Інфографіка, на її думку, допомагає ефективно використовувати час і глибше розуміти процеси.

У своєму проекті Ярина нагадує, чим унікальна наша країна, що вона дала світові. Це 101 історія про наші культурні надбання. Сайт складається з чотирьох розділів: «Артефакти», «Традиції», «Місця» та «Постаті». Всі матеріали публікуються українською та англійською мовами.

— Ярино, як народилась ідея проекту?

— Ідея виникла майже рік тому. Тоді за плечима було два проекти інфографіки для «Україна Incognita». Перший — «Наукова країна» — про видатних українських науковців. Другий — «Мандрівна країна» — про найцікавіші та найбільш мальовничі місця України.

Я багато подорожую, мала досвід навчання за кордоном, і мені часто доводилося розповідати людям, що таке Україна, чим вона цікава, хто такі українці. Згодом прийшло розуміння, що насправді про нас нічого не знають, бо ми просто нічого про себе не розповіли. З іншого боку, ми мало розказу-

ємо про себе, бо самі мало що знаємо. Багато хто з моїх співвітчизників просто не володіє інформацією, щоб, відповідаючи на запитання: звідки ти і що це за країна, вийти за межі кліше про вареники та борщ. Однак це не означає, що нам нічого сказати. Тоді спільно з веб-редактором Артемом Жуковим я вирішила почати проект «101 причина любити Україну».

— Як добираєш теми про Україну?

— Над темами ми працювали доволі довго та клопітливо. Складали списки, потім обговорювали з експертами, радились, просили про критику. В журналістиці також потрібно враховувати короткострокові тенденції, навіть якщо ти пишеш про вічне. Після побиття студентів на Майдані ми вирішили дещо змінити графік подачі тем. Підготували інфографіки про студентські рухи в Україні, традиції громадянського суспільства. Теми дуже актуальні на той момент. Успіх їм було забезпечено.

Коли працювала над добром тем, хтось із друзів жартома прокоментував: «Справді 101? Якщо тобі вдасться знайти стільки тем, тобі можна буде поставити пам'ятник!» Тоді я ледь не образилась, а потім прийшло розуміння. Якщо хтось вважає, що для такого проекту мені не вистачить матеріалів, значить, це необхідний проект. Значить, я на правильному шляху. Ми справді мало про себе знаємо, але нам є що про себе розповісти.

— Які відгуки отримуєш?

— Приємні та дуже теплі. За це я дякую всім читачам. Я добре пам'ятаю роботу про Анну Ярославну і дискусію, яку вона спровокувала. Тоді до рук мені потрапила дуже цікава монографія про життя королеви. Вдалося прослідкувати її генеалогічний зв'язок не лише з усіма наступними французькими королями, а й з шотландським престолом.

Очевидно, що коли працюєш над такими темами, як, до прикладу, українські діалекти і говірки, навряд чи вдасться помістити весь матеріал на одному аркуші А4. Будуть люди, які почнуть коментувати роботу, писати про діалектизми своїх регіонів. Я не вважаю це недоліком, радше навпаки — перевагою. Ми нарешті починаємо діалог про нашу культуру, про те, що варто знати і поважати.

— Які плани, перспективи проекту?

— Наразі проект ще не завершений. Попереду ще майже півтора роки кропіткої роботи. Можливо, колись побачить світ книга-альбом «101 причина любити Україну», але це залежатиме від наявності коштів.

Розмовляла Юлія Марушевська

Отримати хороші враження та знайти додаткові причини любити Україну можна на сторінці проекту: <http://incognita.day.kiev.ua/101-prychyna-liubyty-ukrainu/>

пл. сен. Ярослав Макарушка, ЛЧ Курінь ім. Битви під Крутами (4-ий курінь УСП)

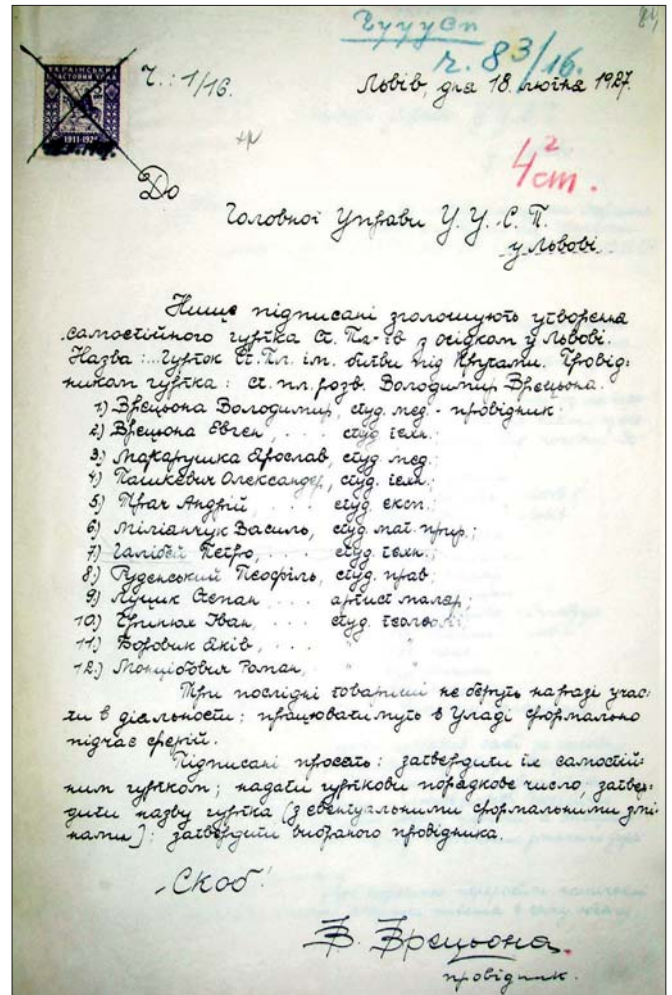
В червні 1926 року гімназійні абітурієнти-пластуни I пластового юнацького куреня імени гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного в академічній гімназії у Львові та 7-го юнацького куреня імени князя Льва на філії академічної гімназії, теж у Львові, по зложенні матуральних іспитів зійшлися в пластовій домівці на вул. Бляхарській 11, щоби обговорити справу створення нового куреня старших пластунів. Приявні на сходинах, хоч з двох гімназій, знали себе добре взаємно, а деякі були вже на спільній юнацькій прогульці в Карпатах (цілий місяць під час вакацій 1925 року) та закінчили цю прогульку в Бубнищі, де була стріча усіх пластунів Західноукраїнських земель.

Цей гурток юнаків прийняв собі був під час прогульки назву «Люфтарів», яку надав їм стрічний гуцул на полонині біля Говерлі. Стрінувши їх на стежці, запитав: «А хто б ви такі були?» На це дістав відповідь, що ми ідемо оглядати наші Карпати. Тоді він, подумавши хвилину, сказав: «А, то ви Люфтарі!» Так ця назва причепилася до нас на цілу прогульку, а навіть Л.Ч. Козіцький, що був обозним на Бубнищі, зареєстрував нас як «Люфтарів», киваючи головою з невдоволенням. Ми співали пісеньку:

Ми Люфтарі, ми швендярі,
Ми діти мряки і болота.
Усюди, де лиш підемо,
За нами вештається слота...

Наша прогулька почалася була в долині Прута, де ми вийшли на Чорногорець, а тоді самою долиною Прута пішли на Говерлу, обійшли Великі і Малі Кізли, вихопились на Шпиці, вилізли на верх Піп Іван і зійшли до Шибеного Озера, звідсіля долиною Черемоша минули Жаб'є Ільчу та Слупейку, Криворівню, перейшли Космач і знову на Лишнів та до Татарова у тій же долині Прута. Там почалася наша прогулька через Горгани. Попри Хом'яка ми перейшли на Синяк, Добошанку, Сивулю, Ігровище, Високу, а тоді відвідали юнацький табір в Підлютім і попри Мшану зійшли в долину ріки Свічі. Під Мшаною ми стрінули великого оленя, завбільшки з кавалерійського коня. Ми вийшли нагло і тихо, зачаровані красою долини, з-за закруту дороги. Олень стояв кілька секунд, дивлячись на нас здивовано, а тоді потряс рогами і скочив в гущавник. Ця частина дороги коло Мшани була найбільш дикою і осамітненою з усіх наших плаїв по Карпатах, щохвилини перелазили дорогу гадюки-поганки, а в однім місці готур могутньо вилетів з поблизьких кущів.

Такі то мандрівники зійшлися починати новий курінь. Не тямлю вже, кого ми вибрали курінним, мабуть, Владка Врецьону. Наскільки пам'ятаю, то

■ Зголошення гуртка ім. Битви під Крутами до Головної управи УСП

приявними на цих сходинах були: Володимир Врецьона, Євген Врецьона, Борис Дурбак, можливо, Іван Гриньох, Степан Луцик, Ярослав Макарушка, Олександр Пашкевич і, здається, Володимир Савицький.

Прийшла справа патрона. Якраз перед тим Пузон (його так назвав ще в гімназії Пашкевич, коли вони обидва читали оголошення про програму навчання в музичнім інституті ім. Лисенка, а Пузон зупинився на назві «пузон», не знаючи докладно, яка це труба) прочитав довгий опис битви під Крутами в календарі «Червоної Калини» і захопився героїзмом студентів, членів військової юнацької школи, і гімназистів, які там ставили чоло наїзникам армії Муравйова в обороні молоді ще української держави. А дата битви була 29 січня 1918 року.

Ми були на порозі українського студентського життя в Галичині, тому Пузон уважав, що, приймаючи цю битву як патрона, ми причинимось до поша-

нування поляглих там героїв, а також започаткуємо поширення пам'яті про цей геройський змаг молодих українських ідеалістів 1918-го року. А були вони всі студентами або учнями найвищих гімназійних клас та юнацької школи старшин.

Спершу дивним було, що на патрона куреня приймаємо ім'я битви, і над тим тривала дещо дискусія, але тоді ми одногосно прийняли цю назву.

До нашого куреня вступив ще пізніше С. Р., якого теперішньої долі не знаю, тому не можу наводити його прізвища. Степан Луцик намалював на вершку нашого аркуша оголошень битву під Крутами, і цей гарний абстракт пригадував усякому, що входив до пластової домівки на Бляхарській, про цю битву. Пузон виголосив реферат про битву в пластовій домівці, запрошуючи усіх прийти. Було яких 70 пластунів і пластунок, здебільшого юначок і юнаків.

Через те, що наш курінь був чисельно малий, ми не могли розвинути ширших збірних програм та акцій в Пласті. Проте наші члени працювали індивідуально на ширшій площині пластування. Володимир Врецьона був кошовим львівського коша в УПУ. Євген Врецьона був зв'язковим куреня у Винниках та ініціатором пластової кооперативи там само, а Пузон був т. зв. комендантом пластового уряду юнацтва на ЗУЗ аж до 1 листопада 1928 р. і через те членом Верховної Пластової Команди та зорганізував був, мабуть, в 1927 р. інформативний з'їзд усіх пластунів-абітурієнтів з цілого краю чи їх делегатів у пластовій домівці на Бляхарській, щоби уможливити їм вибір старшопластунського куреня по бажанні їхнього серця. Представники старшопластунських куренів були на цьому з'їзді та інформували про свої курені юначок і юнаків абітурієнтів.

Поволі назва «Крути» ставала більш знаною в Галичині.

Восени 1928 року стало зрозумілим, що ідеї «Лісових Чортів» і членів куреня ім. Битви під Крутами є ідентичні. Курінь «Лісових Чортів» рішив перейняти наше щорічне святкування дати битви під Крутами як своє курінне свято, і курінь ім. Битви під Крутами самоліквідувався та вступив майже вповні до куреня Лісових Чортів. С. Р. перейшов, мабуть, до Чорноморців, а Борис Дурбак і Савицький, мабуть, до Залізної Остроги. Володимир Янів, який був тоді головою або комендантом Українського Уладу Старших Пластунів та провідником студентської організації, поширив свято Крутів на ціле українське студентство на З.У.Землях. Поволі Крути ставали національним святом. Володимир Янів написав був також поему про Крути, яка була дуже популярна по селах Галичини, а часто деклямована також у келіях українських політичних в'язнів у Бригідках.

Члени бувшого куреня імени Битви під Крутами, які при вступленні до Племени «Лісових Чортів» були лише Чортенятами, стали Чортами на ВПлемінній Раді на Кам'янці в 1929 році.

Автор називає свою частину куренем, хоча насправді вона була зареєстрована як 4-й гурток УУСП у Львові; згодом, коли відбулася реформа структури, гурток увійшов до 3 куреня УУСП «Лісові Чорти». «Пузон» — це псевдонім автора Ярослава Макарушки. Він член УВО та ОУН, в 1932—1934 рр. член Крайової Екзекутиви ОУН, арештований поляками у 1934 р., засуджений на 6 років тюрми. Під час німецької окупації як доктор медицини він мав зв'язок зі збройним підпіллям, опікувався раненими, зокрема важко раненим членом Проводу ОУН Дмитром Маївським. Спогад написаний у 1974 р. і від того часу дотепер зберігався в архіві «Лісових Чортів». Надав пл. сен. Петро Содоль, ЛЧ.

■ Картина О. Климка «Бій під Крутами»

Так формувався Пласт

(документи, факти, події, особистості)

Українці на світовім пластовім з'їзді (1933 р.)

Українці на світовім з'їзді пласту-нів в Геделе були заступлені числен-ною групою пластунів і пластунок з Підкарпаття (57 осіб) та групою пластунів із Ржевниць, Ч.С.Р. (7 осіб). СУПЕ (Союз українських пла-стунів емігрантів) участі не взяв. Уже по дорозі до місця утаборення на-ших пластунів щиро вітали, як тільки вони переїхали мадярську границю. Величезний і зразково зорганізо-ваний табір знаходився в Королів-ськім Парку в Геделе, близько Буда-пешту. Там наші підкарпатські брати мали свій окремий табір, в яким ма-ли жовто-блакитні прапори.

Відкриття з'їзду відбулося 2.VIII. промовами реґента Горті та на-чального скавта льорда Р. Баден-Повля, після Служби Божої, в часі якої поміж іншими державними прапорами, винесеними на освя-чення, був і наш жовто-блакитний стяг. Від полудня тогож дня відбу-валася дефіляда перед членами уряду, дипломатичним збором і головною командою пластунів; підкарпатські пластуни йшли під українським прапором. Таку саму дефіляду відбували ще на другий день на арені та наприкінці з'їзду 6. VIII.

Українці відзначилися у висту-пах вокально-музичних, що дали

їм заслужене признання. Були це дуже вдало виконані з різних при-год (чи то при таборовім огні, чи на стадіоні, чи при окремих відвід-инах) танки, як: «Запорожець», «Га-ївка», «Катерина», «Гопак колом» — 12 або 16 пар, «Чумак» і т. п. та ви-ступи хору. Наші пластуни співали теж і до радія.

Радіо передало ще український привіт зі світового «джемборі» «усім братам по широкому світі», що його виголосив 5. VIII. М. Григоріїв, а 6. VIII. промову анґлійською мовою К. Подільського такого змісту: «Ми, укра-їнські скавти з чехословацького кон-тингенту, посилаємо свої привітання з IV. світового джемборі в Геделе на-чальному скавтові льордові Баден-Повльові і всім нашим братам-скав-там цілого світу. Ми дуже щасливі, що можемо репрезентувати перший раз на світовому джемборі нашу на-ціональну молодь, приєднати при-ятелів серед братів скавтів цілого сві-ту, які беруть участь в цьому зібранні найвищої людської любови. Чірію! (оклик анґлійських скавтів). Скоб! Нехай живе Україна!» Цю саму про-мову ще раз оголошено через радіо по французьки 8. VIII.

Під час з'їзду в українському та-борі відкрили виставу ручних вироб-ків: вишивок, подушок, кераміки і т. п.

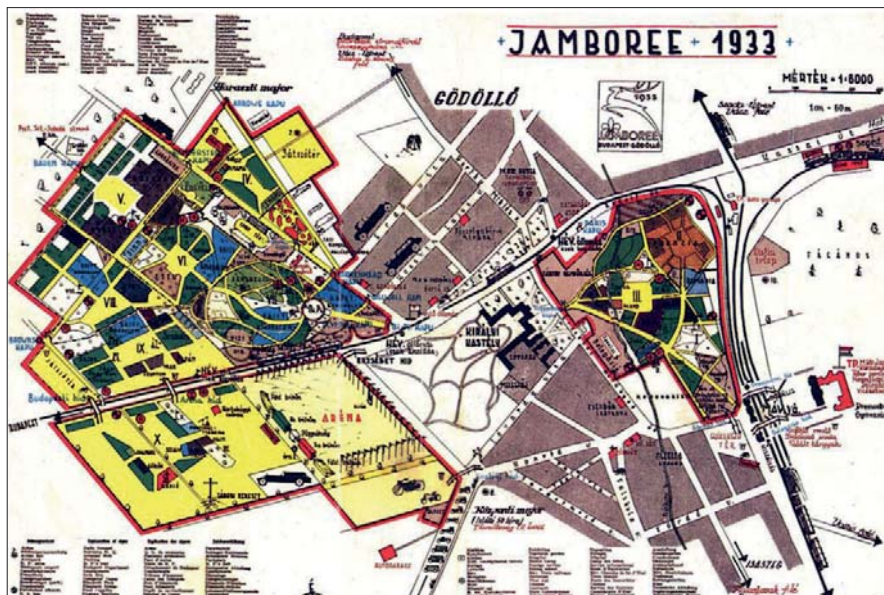

Українці поширювали листівки з ілю-страціями пластового життя на Під-карпатті. Як звичайно, велася жива виміна пам'яток поміж окремими пластунами. Українці зробили дальші кроки для ближчого ознайомлення з побратимами-пластунами інших народів. В пресі було чимало згадок про наших пластунів, а в пластовім часописі «Мадяр Черкес» уміщено дві статті. При чому в одній із них особли-во відзначено успіх хору. На чолі на-ших пластунів з Підкарпаття були: п-ні Устіяновичева і пп.: Ревай, Вереш, Білей та брати Шереґії. Ржевницьку групу провадив К. Подільський.

«У. Т.» // Діло. — 1933. — Четвер, 31 серпня. — С. 3

Листівка з Джемборі

Мапа території, де відбувалось Джемборі

Андрій Сова

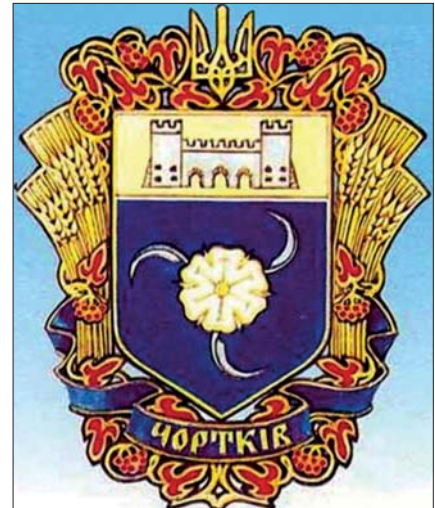
Тризуб на печатці 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові

У попередньому числі журналу «Пластовий шлях» (ч. 1—2 за 2013 рік) опубліковано зображення та описи печаток 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові, які курінь використовував у 1920-х роках. Ми звертали увагу на те, що перша печатка (див. рис. 1), яка вживалася у 1923–1927 рр., поки що є єдиною виявленою сфрагістичною пам'яткою серед усіх пластових куренів та структурних підрозділів Галичини, яка містить зображення Тризуба без додаткових елементів. Без сумніву, лише цей факт мав спонукати до докладніших досліджень.

Аналіз сучасної літератури та нещодавно оприлюднених документів дав позитивні результати. Перш за все, на увагу заслуговує публікація київського вченого Ярослава Тинченка про Запорозький полк імені Яна

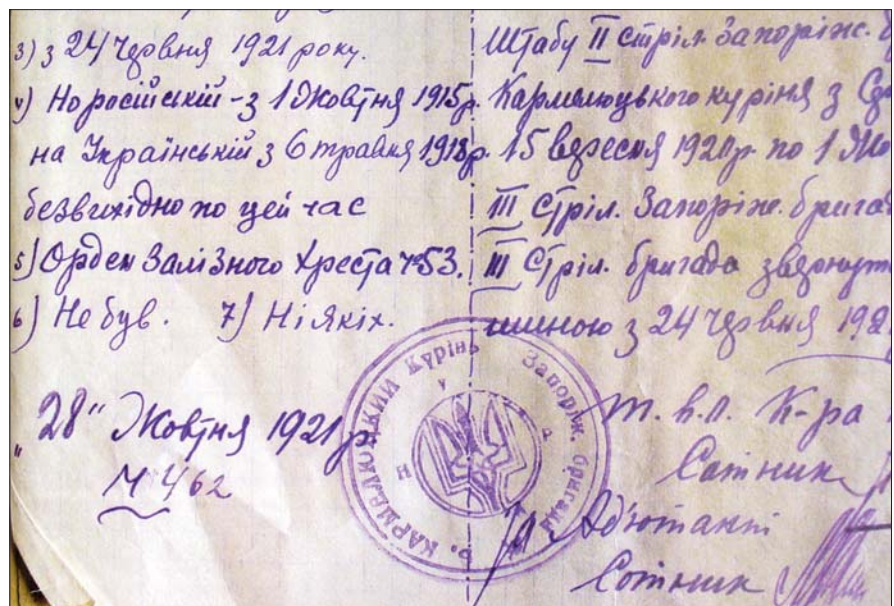
Кармелюка (стаття вийшла друком у київському журналі «Волонтер», №3 за 2013 р.). Вона проілюстрована документом цього структурного підрозділу, що датується 28 жовтня 1921 р. На документі є відтиск печатки Запорозького полку імені Яна Кармелюка (див. рис. 2). Зображення ідентичне зображенню на першій печатці 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові. У телефонній розмові Ярослав Тинченко поінформував мене про те, що для багатьох військових частин Армії Української Народної Республіки у Каліші були виготовлені печатки саме з таким зображенням.

Наразі залишається відкритим питання, як це зображення з'явилося на печатці 21 пластового куреня імені Івана Богуна. Можна припустити, що хтось із активних учасників Української національної революції 1917—1921 рр., опинившись у Чорткові, запропонував саме так оформити пластову печатку. Так чи

Герб міста Чорткова

інакше, дослідники української сфрагістики мають перед собою яскравий приклад того, як автор або автори печатки 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові, усвідомлюючи її великий психологічний і моральний вплив, спираючись на українську історію, намагалися показати тяглість українських традицій та боротьбу Української нації за волю та державність.

Документ, засвідчений відтиском печатки Запорозького полку імені Яна Кармелюка (зображення зі статті Я. Тинченка)

Ярослав Стех

Ювілейний спогад про вчителів — Олександру та Романа Копачів

Великі люди вже давно звернули увагу на мистецтво виховання. Філософ Ляйбніц говорив: «Якби вдалося удосконалити виховання, ми обновили б рід людський». Життя пливе своїм річищем, все змінюється, та не все минає. Залишаються добрі наші і наших дру-

зів справи у спогадах близьких і нащадків. Вони є у пам'яті людській, у творах, піснях і душах... І не було б поступу вперед, якби обірвалася нитка пам'яті в поколіннях, якби згасла любов до справ давніх, але не дуже далеких. Завданням сім'ї та педагогів є зміцнити й розвинути все позитивне у свідомості й тамувати все негативне в ранньому віці. Найголовніше — підготувати молоде покоління до самостійного життя, щоб у майбутньому доросла людина вміла робити правильні висновки, вміла йти у житті прямим шляхом.

У моїй пам'яті на все життя збереглася добра згадка про Олександру і Романа Копачів. Ці вступні слова були для них дороговказом.

Цей рік був насичений ювілеями важливих історично-літературних постатей, але я не помітив у пресі згадки про цю чесну і заслужену щонайперше в царині педагогіки родину. Не згадано про д-р Олександру Копач, 100-ліття якої виповнилося в лютому. Мені пощастило декілька років близько співпрацювати з д-р Олександрою Копач та її чоловіком інж. Романом Копачем.

Олександра Копач (з дому Яворська) народилася 26 лютого 1913 р. в місті Городенка, яке розташоване на історичному Покутті на Івано-Франківщині. Вважається, що назва міста походить від слова «город» — укріплення з частоколів та зрубів. Здавна в місті жили українці, євреї та поляки. З містом пов'язані відомий бандурист Остап Кіндрачук, письменниця, театральна діячка Емілія Кулик, педагог та громадський діяч, делегат Української Національної Ради ЗУНР Федір Замора. На міському цвинтарі спочиває адмірал д-р Ярослав Окуневський.

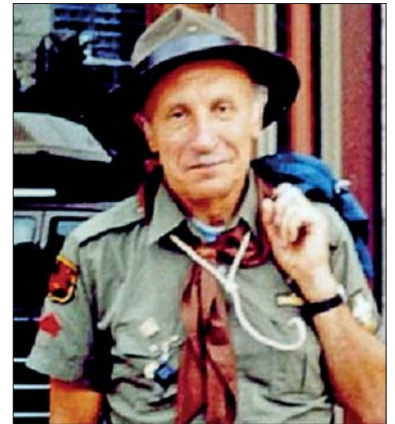
Саме у цьому місті промайнули дитячі і молоді роки Лесі Яворської. Тут вона здобула початкову і середню освіту. Потім студіювала в Ягеллонському університеті в Кракові, де 1937 року під керівництвом професорів Богдана Лепкого та Костянтина Кіселевського за-

кінчила філософський факультет і отримала ступінь магістра. Студіюючи в Кракові, Олександра належала до українського студентського гуртка «Зарево». 1941 р. на Холмщині познайомилася з Романом Копачем і вийшла за нього заміж¹.

Під час війни подружжя працювало вчителями в гімназії в Городенці. З наближенням радянського фронту під кінець 1943 р. вони подалися на еміграцію. Через Чехію дісталися до Німеччини, де працювали вчителями в українських школах у таборах Ді-Пі. Отримавши в 1948 р. згоду на дальшу еміграцію, Копачі виїхали до Канади і поселилися в Торонті. Тут уже в 1951 році пані Олександра Копач започаткувала першу середню українську школу на Північноамериканському континенті — Курси українознавства ім. Григорія Сковороди.

Слід зазначити, що Курси українознавства ім. Григорія Сковороди зарекомендували себе на дуже високому рівні. Там викладали кваліфіковані історики, дослідники і мистці, між якими були доктори Ярослав Пастернак (археологія), Василь Верига (історія), Ярослав Мудрий (історія), Мирон Левицький (мистецтво), Оксана Соколик (українська музика), о. Володимир Жолкевич та о. Іван Сиротинський (релігія), Микола Битинський (мистецтво). Впродовж усіх 30 років існування Курсів мгр. Олександра Копач викладала на них українську літературу.

Бувши директором школи, Олександра у 1967 році здобула ступінь доктора філософських наук в Оттавському університеті. Вона належала до винятково освічених жінок в Канаді і була піонером у педагогіці. Леся любила дітей, розуміла їхні здібності і

¹ Загально завжди вважалося, що Олександра Яворська не була пластункою, її ім'я знаходимо на сторінках часопису «Малі друзі», де вона згадана як виховниця новичок в Курені молоді у с. Київцеві на Холмщині (тепер с. Kijowiec Люблінського воєводства Польщі). Новички з Київця дописували до «Малих друзів» про своє життя і в статтях виразно називали себе пластунками. Натомість Роман Копач влітку 1940 року був обозним табору Куренів молоді в Окшеві коло Холма, що проводився за пластовою методикою. Дотичність Куренів молоді до Пласту й досі є дискусійним питанням для пластових істориків. — ред.

недостачі, завжди була готова їм допомогти. А діти любили і шанували Лесю, відплачували їй теплою і ласкавою усмішкою та квітами. Пані Олександра була доброю і вразливою людиною, переживала успіхи і боліла невдачами школи і учнів. У неї був цей вчительський професіоналізм, який можна висловити кількома ключовими словами: надійність, відповідальність, добросовісність у роботі та готовність прийти на допомогу щодня, щохвилини.

Ця тендітна жінка мала у своєму тілі дивовижну силу. Напевно, учитель — це професія, яка межує зі святістю. Бути справжнім учителем, яким була Леся, — це мистецтво. Адже треба вміти у кожному учневі відкрити тільки йому притаманні можливості, уміння, показати, на що він здатен, розкрити його душу. Багато поколінь виховала вона протягом свого життя. Випускники школи були дуже добре знайомлені з українознавчими предметами, активно включалися у творчу та організаційну діяльність української діаспори, займали і займають престижні пости в українських організаціях.

Крім суто педагогічної праці д-р О. Копач брала активну участь в культурно-освітньому та науковому житті Торонта. Була діяльним членом Асоціації діячів української культури, яку очолював д-р Богдан Стебельський, а після нього Аріядна Стебельська. О. Копач — довголітня членкиня і голова Об'єднання Українських Письменників «Слово», членка Об'єднання Працівників Дитячої Літератури (ОПДЛ), Шкільної Ради Конгресу Українців Канади, від якого отримала Шевченківську нагороду, Ліги Українських Католицьких Жінок Канади (ЛУКЖК). До всього, вона була дійсним членом Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, від якого одержала золоту медаль за наукову працю. Довгі роки О. Копач видавала журнал для української молоді «Проблиски».

Згадаймо коротко творчий доробок О. Копач. Це книжки «Неповторні дні» (1960), «Наталена Королева» (1962), «Хрестоматія нової української літератури» (1970), «Мовостиль Ольги Кобилянської» (1972), «Нові обрії стародавньої України» (1980, 1994), «Богатирі стародавньої України» (1982), «Багатирі» (1984), «Хлопчик з казки» (1986), «Мініятюри» (1988) та інші. Окрім того, д-р О. Копач є авторкою численних дослідницьких статей з історії і літератури, рецензій, наукових праць, монографій, критичних розвідок тощо. Вона брала активну участь в різних наукових конференціях і сесіях.

Померла Олександра Копач 12 липня 1998 року, віддавши ціле життя своїй родині, науці, українському народові та вихованню української молоді.

У 2014 році виповнюється 100 років чоловікові Олександри, інж. Романові Копачу.

Роман Копач народився 28 жовтня 1914 р. у Львові. Роман називав своє місто найкрасивішим у світі і найбільш унікальним за положенням й архітектурою. Тут він закінчив у 1924 р. народню школу ім. Князя Льва, де вступив до Пласту як новик. Відтоді

не розлучався з Пластом аж до смерті. Пласт був надзвичайно авторитетною організацією, належати до нього було престижно. Як розповідав Роман, силами стрийського та львівського кошів було впорядковано могили УСС на горі Маківці. До розвитку Пласту доклали зусиль провідні діячі Української греко-католицької Церкви. Митрополит А. Шептицький надав пластунам площу на горі Сокіл, де до наших днів збереглася однойменна пластова оселя. У гімназії Роман був приділений до юнацького куреня ім. Петра Конашевича-Сагайдачного, де відбув все своє юнацтво. У 1929 р. пройшов свій перший юнацький табір на Соколі, де комендантом був легендарний сктм. Іван Чмола. Дисципліноване гурткове життя було його мрією і відповідало його зацікавленню. У 1930 р. Роман відбув ще один юнацький табір. Із розв'язанням Пласту польською владою формально закінчилося юнакування, але Роман і його друзі підпільно працювали й надалі. В 1933 р., після матури, за дорученням Тимоша Білостоцького Роман зайнявся товариством «Сокіл».

У 1934—1938 рр. Роман студював на філософському факультеті Богословської Академії у Львові під проводом о. д-ра Йосифа Сліпого. Психологію раціональну й експериментальну викладав йому відомий вчений і діяч д-р о. Іван Гриньох. Під час студій Роман був виховником у Пласті, щороку брав участь у таборах новиків на карпатській оселі в урочищі Остодір. У 1938 р. йому було довірено стати керівником новацького табору в Старяві коло Хирова. В таборі Роман познайомився з директором Центросоюзу Юліаном Шепаровичем, який прийняв Романа до праці в підприємстві. Під час війни Роман переїхав спочатку до Кракова, а опісля до Берліна, де студював торгівлю. Згодом, разом з кооператором Романом Кочержуком, у Білій Підляській заснував Союз Кооператив та Торговельну школу. За апробатою проф. В. Кубійови-

■ Могила Олександри і Романа Копачів на українському цвинтарі Св. Володимира в м. Оквіл біля Торонта

ча в 1940 р. на Холмщині Р. Копач допомагав організувати українське шкільництво.

У 1941 р. у Білій Підляській Роман познайомився з Олександрою Яворською. Весілля відбулося в м. Городенці, де молоде подружжя стало працювати вчителями у місцевій гімназії.

Як ми вже писали раніше, з наближенням радянського фронту подружжя дісталось до Німеччини і перебувало в таборах Ді-Пі, вчило дітей в таборовій школі. У Німеччині Роман відновив свою пластову діяльність у таборі Пюртен, де зразу став провадити юнацький курінь. Надалі у Канаді працював на різних роботах, а після одержання громадянства дістав працю головного касієра дирекції пошти в провінції Онтаріо, де пропрацював 22 роки. З переходом на пенсію працював ще 8 років у банку.

У Торонті Роман Копач разом з пластунками з куреня «Ті, що греблі рвуть» Галею Борис, Тонею Горохович, Мікою Зеленою та Цьопою Паліїв став жертвенно працювати з молоддю. Серед цієї когорти Роман виділявся цікавими й оригінальними помислами. Він був знаний під псевдом Слонь (Канадійський). Роман вступив до куреня «Лісові Чорти», де був заслуженим і відзначеним членом. Він працював на різних постах у станиці Торонто: і впорядником роїв, і гніздовим, і членом станичної старшини, був також членом Крайової Пластової Старшини. Проводив з десятків новацьких і юнацьких таборів, перепроваджував новацькі вишколи, тричі був комендантом «Лісової Школи». Сповняв обов'язки референта вишколу Канади, багато років провадив кадровою новацьких виховників, виконував обов'язки крайового референта новаків. Дві каденції був у складі Головної Пластової Булави, яка відзначила його за багатогранну діяльність орденом св. Юрія в золоті. Як член Орлиного Круга ділився своїми цікавими думками у Листуванні провідника Орлиного Круга.

Моє знайомство з інж. Романом Копачем розпочалося 1981 року, тобто від часу, коли я став вчителем в «Рідній Школі» ім. Юрія Липи, що містилася при вул. Крісті, 83. Ми пропрацювали разом більше десяти років. Декілька років Копач виконував обов'язки директора цієї школи і викладав історію України. Роман мав своєрідний стиль і методику у передаванні історії учням. Він провадив лекції як товариш своїх учнів. Був людиною безпосередньою, відкритою, контактною, вмів прекрасно підтримувати дискусію.

Панство Копачі, як і моя родина, були парохіянами церкви св. Отця Миколая в Торонті. Після Святих Літургій ми сходили до підцерковної зали на традиційну каву, при якій велися змістовні розмови як на побутові теми, так і про долю й долю в Україні. Ми часто обмінювалися книжками, влітку спілкувалися на пластовій оселі в Г'рефтоні. Можна сказати, що панство Копачів носило глибоко в серці Україну і вміло її передавати іншим як той символічний прапор, якого з рук не можна випускати. Найбільш образно їхні почуття можна передати словами І. Франка: «Все, що мав у житті, віддав для одної ідеї».

На жаль, останні роки інж. Роман Копач був діткнутий недугою, його пам'ять почала занепадати, і на 86 році життя, 20 грудня 2000 року, він помер в Торонті.

Панство Копачі були дуже вартісними людьми, добрими батьками сина Юрія і його дружини Галі та взірцевими бабцею і дідусем Ренати, Лариси й Дениса. Вони віддавали все, що могли, своїй родині, науці, українському народові та вихованню української молоді. Св. пам'яті Олександра і Роман Копачі спочивають на українському цвинтарі св. Володимира в м. Оквіл біля Торонта.

Щиро дякуємо в наших молитвах Всевишньому Богові за їхнє життя і за все, що вони внесли в життя української діаспори.

Від редакційної комісії «Альманаху 100-ліття Пласту»

Після виходу у світ «Альманаху 100-ліття Пласту» минуло вже достатньо часу. У різних виданнях з'явилися і продовжують з'являтися відгуки, передруковані з альманаху окремі авторські публікації, деякі критичні зауваги. Ми вдячні за таку увагу до книги.

Короткий відгук надруковано й у попередньому числі «Пластового шляху». Його авторка пл. сен. Оксана Кузишин, Верх., звернула увагу на те, що у книзі відсутній розділ про визначних пластунів. Відповідь на це запитання дала літературний редактор альманаху ст. пл. Ольга Свідзинська у статті «Історія Пласту в іменах», надрукованій в тому ж числі «Пластового шляху».

Від себе відповім на ще одну заувагу подруги Оксани щодо недоречності присвяти в Альманаху «... конфліктів Пласту в Україні з Міжнародним скавтінг'ом» аж 20 сторінок.

Загалом, темі Пласту у скавтському світі в окремому розділі присвячено 46 сторінок та ще трохи — в інших розділах. Це розповідь про участь пластунів у світових скавтських джемборі, інших подіях. Можливо, опис наших стосунків з СОСР за обсягом на кілька сторінок завеликий, але це — невід'ємна складова у відносинах зі скавтами світу, яку не можна було не відобразити в загальній історії Пласту. Тим більше, що альманах став першою книгою, у якій цю історію, що тривала понад 20 років, ретельно описано. Звичайно, з погляду сьогодення не все нам до вподоби у тому, як розгорталася подія і теперішній результат. Однак для наступних поколінь пластунів важливим буде це знати хоча б для того, щоб, можливо, оминати ймовірні промахи чи помилки.

Редакція радо подаватиме свої думки на ті чи інші зауваження, відповідатиме на запитання читачів. Адже альманах побачив світ порівняно невеликим накладом. Якщо колись виникне потреба здійснити друге видання, усі зауваження можна буде врахувати, а неточності — виправити.

пл. сен. Юрій Леськів, СМ, головний редактор Альманаху

В пам'ять нашої «стежинки» — д-р Марії (Усі) Фішер Слиж

(13 вересня 1922 — 13 лютого 2012)

Для громади і пластунів сумна вістка з Торонта була несподівана і болюча. Відійшла у Вічність Марія (Уся) Фішер Слиж, людина незвичайно працююча і скромна, щира патріотка, громадська діячка, непересічна меценатка численних установ, високих шкіл, проєктів, видань і різних починів в Україні і діаспорі.

З Усею я вперше зустрілася в Мюнхені в 1946 році, у щойно заснованому студентському гуртожитку «Фюріхшуле», що швидко розвивався в осередок не тільки студентського, а й суспільного, наукового, мистецького, навіть політичного життя повоєнної еміграції. Тут Уся зустріла своїх подруг з Української академічної гімназії у Львові — Даду Мосору, Лиду Палій, — яких в'язало спільне таборування в тайному Пласті на рідних землях. Не диво, що швидко зародилась ідея зорганізувати пластовий гурток на новому поселенні. Ні в кого з нашої «п'ятки» не було точного плану чи програми, зате ми довго радились, як назвати нашу першу частину. Оскільки загальна ситуація була ще дуже непевна і її треба було «простежити», назва «Перші стежі» припала нам всім до вподоби.

У 1948 році наш гурток злився з чотирма подібними пластовими гуртками, і КПС затвердила

об'єднану частину як курінь УСП ч. 2 під назвою «Перші Стежі». Це був початок нашої історії.

З тих років пригадую собі Усю найбільше. Невеличка ростом, дрібною будови, але сильна своїми поглядами і характером, завжди усміхнена і до всіх прихильна.

Життєвий шлях Усі був схожий до шляху багатьох з нас, на кого воєнне лихоліття наклало свій незгладимий відбиток. З Коломиї, де вона народилася, вся родина переселилася в 30-х роках до Львова. Там Уся навчалася в Українській академічній гімназії. Студії медицини, розпочаті на рідних землях, закінчила в німецькому університеті Людвіка Максиміліяна в Мюнхені. Докторську працю захистила в 1950 році. В перші повоєнні роки в Німеччині не було легко студіювати, особливо для чужинців, і в Усі не залишалось багато часу на пластові мандрівки чи табори, але вона завжди вдержувала тісні зв'язки з курином, приїздила на сходина чи ради. Раз навіть, пригадую, через брак вираду довелось нам обом спати в одному спальному мішку, але всім було весело і вигідно.

У 1950 р. Уся емігрувала до Америки і після додаткового вишколу та складення іспитів розпочала в 1956 році власну лікарську практику біля Чикаго. Наступні 30 років працювала успішно як відомий педіятр. Після смерти чоловіка, д-ра Рудольфа Фішера, Уся переселилася на постійно до Торонта.

Професійна праця і широка громадська діяльність в Україні і діаспорі стали головними напрямками її життя. Будучи членом НТШ, Українського Лікарського Товариства, Ліги українських меценатів та Канадського товариства приятелів України, Уся часто їздила в Україну, брала активну участь у з'їздах і конвенціях Лікарського Товариства, проголошувала доповіді, публікувала наукові статті, спонсорувала бібліотеки, фінансово допомагала студентам, літературним конкурсам, різним видавництвам і багатьом науковим установам і проєктам. Завершенням її жертвності був королівський дар (1 млн. дол.) Українському Католицькому Університетові у Львові та 100-тисячна пожертва на проєкт англійського перекладу «Історії» М. Грушевського. У різних звідомленнях і подяках жертводавцям у пресі прізвище д-р Марії Фішер Слиж стояло завжди на перших рядках.

Часто відвідуючи Україну, Уся доповняла свої знання за допомогою історичних подорожей, бо дуже любила історію і цікавилася нею. Це можна виразно бачити з її репортажу в курінному часописі

сі («Стріла» ч. 2, червень 2007), де вона докладно розповідає про історичні пам'ятки і події.

Уся була двічі нагороджена почесною грамотою Лікарського товариства Америки, пластовим орденом св. Юрія в сріблі (2007 р.), орденом Княгині Ольги (2009 р.).

Останнє відзначення, вже посмертне, — орден Вічного Вогню в золоті — родина одержала в Чикаго на станичній збірці з нагоди Свята Св. Юрія 18 травня 2013 року.

Твоє життя, дорога Усю, вміння будувати і керувати ним та ділитися своїм знанням і надбаннями може бути прикладом і натхненням для будь-кого. Пробач, що так мало з-поміж нас прибуло, щоб провести Тебе в Твою останню дорогу. Вік, прерізні недомагання і брак віри у власні сили стають зараз перешкодою найкращих інтенцій. Прийми наші спільні й особисті молитви та наше глибоке признання і вдячність за все Твоє благочинство.

Оксана Волчук

Андрій Сова Із когорти безсмертних: життєвий шлях пластуна Мирослава-Василя Гречила

Під час підготовки книги «Мартиролог Українського Пласту» вдалося знайти дані про деяких пластунів, які загинули в роки Другої світової війни 1939–1945 рр. у рядах Робітничо-селянської Червоної армії (РСЧА). Як відомо, РСЧА, або скорочено ЧА (Червона армія), це офіційна назва основної частини Збройних Сил СРСР (крім ВМФ, Військ цивільної оборони, прикордонних та внутрішніх військ), заснованої відповідно до Декрету Ради народних комісарів від 28 січня 1918 р. Назва РСЧА або ЧА використовувалася до 25 лютого 1946 р. і була замінена на іншу назву — Радянська армія. Під час Другої світової війни до 6 мільйонів мешканців України воювало у складі ЧА. На всіх етапах війни українці складали основну частину військ, що боролися з ворогом на терені рідної землі. На початку німецько-радянської війни ЧА понесла великі втрати на західно-українських землях. Чимало червоноармійців загинуло або потрапило у полон.

Серед вояків, які захищали українські землі та віддали життя у боротьбі проти гітлерівської Німеччини в рядах ЧА, був пластун Мирослав-Василь Гречило. Про його життя вдалося зібрати небагато матеріалів. Він народився 14 листопада 1909 р у с. Різдваїні Тереховлянського

■ Мирослав Гречило в пластовому однострої

Именной список - *Список погибших*

Войсковая часть 10000

№ 2519

№	Фамилия	Имя	Отчество	Дата рождения	Место рождения	Служба	Дата гибели	Место гибели	Степень	Звание	Примечания
1	Гречило	Мирослав	Васильевич	14.11.1909	с. Різдваїна Тереховлянського району Тернопільської області	Пластун	30.06.1941	біля Красного	1-й ступінь	Пластун	Загинув у Червоній армії

■ Іменний список — перелік загиблих військовослужбовців ЧА. Документ зберігається в Центральному архіві Міністерства оборони Російської Федерації. Джерело — сайт <http://www.obd-memorial.ru>

повіту (тепер село Тереховлянського р-ну Тернопільської обл.) у сім'ї Івана та Теклі. У 1921–1928 рр. навчався в Українській гімназії в Тернополі. Тут зацікавився Пластом. У реєстраційній книзі Верховної Пластової Команди у Львові, яка зберігається у Центральному державному історичному архіві України у місті Львові, під №1005 знаходимо деякі дані й про Мирослава-Василя Гречила. Тут, зокрема, зазначено, що він був учнем гімназії у Тернополі, 30 жовтня 1924 р. став учасником 28-го пластового куреня імені Дмитра Байди Вишневецького у Тернополі, а 1 лютого 1925 р. отримав пластову виказку. На цьому, фактично, дані про його діяльність в Пласті вичерпуються. У 1928—1934 рр. Мирослав-Василь Гречило навчався на юридичному факультеті Львівського університету. Після його закінчення працював адвокатом. 26 червня 1941 р. був мобілізований у Червону армію. 30 червня 1941 р. загинув біля Красного. Про останні дні його життя збереглися відомості у московських архівах (докладніше див.: <http://www.obd-memorial.ru/html/info.htm?id=71951530>). Похований у братській могилі в Золочеві.

Особливу подяку висловлюю історикю Андрію Гречилові, який надав для публікації окремі матеріали та світліну Мирослава-Василя Гречила у пластовому однострої.

ст. пл. Тарас Зень, ЧОК

95-а річниця Листопадового Чину в Івано-Франківську

З нагоди 95-ї річниці Листопадового Чину в суботу, 2 листопада 2013 року, івано-франківські пластуни провели низку цікавих заходів.

Традиційне урочисте відкриття свята відбулось біля пам'ятника пластунам, що не зломали своїх присяг. У ньому взяло участь близько ста пластунів та учнів міських шкіл. На церемонії було вручено посмертні нагороди «Залізний пластовий хрест» родичам тих пластунів, що боролися за українську державність.

Внаслідок наполегливих пошуків вдалося встановити контакти з родинами п'ятеро пластунів-героїв: Богдана Ліськевича (пластував у Яворові та Станиславові, розстріляний у Станиславові), Олексі Гірника (пластував у Богородчані, самоспалився у Каневі), Михайла Горбового (провідник Пласту в Косові, ймовірно, розстріляний), о. Теодора Давидюка та Миколи Масляка (обоє належали до Пласту в Станиславові, перший загинув на каторзі в Мордовії, другий — ймовірно, розстріляний).

На вручення відзнак прибули представники родин цих пластунів із Косова, Калуша та Івано-Франківська.

Для окремих родин ініціатива пластунів була несподіванкою. А молодші брати Миколи Масляка, Дмитро і Петро, які мешкають в Івано-Франківську, про належність брата до Пласту нічого не знали. Саме завдяки пластовим історикам Масляки дізнались, що їхній брат був членом гуртка «Лис» 16-го ремісничого куреня ім. Короля Данила.

Дивлячись на великі портрети героїв у руках пластунів під час церемонії, дехто з гостей не міг стримати сліз.

Завершилось нагородження хвилиною мовчання та потрійним вигуком «Слава!».

Фото Н. Коцкович

■ Під час урочистостей в Івано-Франківську. Хрест вручається братам Миколи Масляка

Син Олексі Гірника — Євген, народний депутат України 4-го та 5-го скликань, так прокоментував цю подію місцевому телеканалу «Вежа»: «Ми, разом з моїм внуком, що є правнуком для Олексі Гірника, отримали цю нагороду. Я вважаю, що мій батько її заслужив, не зрадивши присяги, не зрадивши Пласту, не зрадивши Україні. Тепер вона буде одною з наших родинних реліквій».

Після церемонії вручення в місті відбулась теренова гра для юнацтва, організована 49 куренем ім. І. Миколайчука. Команди отримали конверти зі світлинами визначних місць Івано-Франківська. Необхідно було знайти найкоротший шлях до вказаних локацій. Крім того, учасники змагань мали відповісти на питання історичного характеру.

Як зазначив комендант теренової гри ст. пл. Олег Бабецький, «під час Листопадового Зриву у 1918 році за дуже обмежений час, та ще й вночі, Українські Січові Стрільці захопили основні об'єкти міста. І так само на цьому квесті учасники мають за дуже короткий час захопити якомога

більше об'єктів і завершити гру».

Після майже двогодинної біганини історичними місцями та виконання завдань було визначено переможців. Як не дивно, перше місце посіли представники учнівського самоврядування — команда «Гарячі серця». Другими прийшли до фінішу також непластуни — команда «Бельведер» (збірна учнів). III місце посіла команда «ШОК» — збірна дівчат з 70 куреня ім. О. Кобилянської.

На переконання молоді, теренова гра — це не лише забава, а й можливість отримати нові знання. Один з учасників команди переможців Богдан Кирста вважає: «Ми перемогли завдяки нашій згуртованості, незважаючи на те, що ми зібрались так вперше. Але ми всі були дружньо налаштовані, всі знали, куди правильно бігти, та й всі слухали один одного».

У нагороду переможці змагу отримали можливість піднятися на найвищу точку середмістя Івано-Франківська — міську ратушу. Там юнаки розгорнули український прапор, як це було 95 років тому.

пл. сен. кер. **Нестор Колцьо, ЧМ**

В пам'ять пл. сен. кер. **Ореста Гаврилюка-«Йонтека», ЧМ**

Орест Гаврилюк, ЧМ, число в курені 84, Чорноморський Вовк — один з найбільш заслужених членів 10-го куреня УПС «Чорноморці». Можна подивлятися і наслідувати осяги його праці.

Народився 18 липня 1931 р. у с. Винятинці Заліщицького повіту. Вступив до Пласту (ВСУМу) в Коломиї у 1943 р. Через воєнні події родина опинилася в Німеччині, в таборі «переміщених осіб» у

Міттенвальді. Там Йонтек поновив своє членство в Пласті і скоро став впорядником року в 17 гнізді УПН (1947 р.).

Йонтек був першим курінним 25-го куреня УСП «Чорноморці», редактором першого видання «Жовтої книги». В 10-му курені впродовж 53 років він кількакратно займав майже всі пости в курінній старшині: писаря, судді, курінного та редактора курінного листка «Чорноморець». У 1950—60-х роках він був одним з чільних організаторів морських таборів, як діловод морського пластування устійнював справи організації і вишколу.

За свою каденцію редактора «Чорноморця», від травня 1998 р. (від числа 37) до грудня 2010 р. (число 86), Йонтек видав 50 чисел. У них поміщував усі повідомлення курінної старшини, новини про членів куреня, важніші новини у Пласті, спомини, новини та інформації про Чорне море й Українську флоту. Завдання редактора «Чорноморця» він виконував совісно, точно і взірцево. Завдяки Йонтекові «Чорноморець» став важливим джерелом історії куреня і морського пластування. Під час Великої Ради 2010 р. через стан здоров'я Йонтеку уступив як редактор «Чорноморця». Під час зустрічі куреня 26 червня 2011 р., рішенням чорноморської братії було відзначено його внесок у працю для куреня, морського пластування та Пласту загалом.

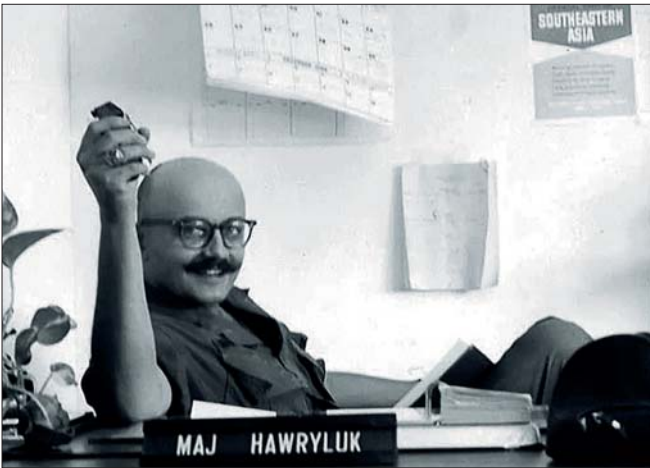
Як головний булавний УПН Йонтек довгі роки працював для розвитку пластового новацтва. Провадив Орлиним Кругом (Сірий Орел Орест) в роках 1957—59, 1961—66 і 1970—73. Видав новацьку вмілість «Чорноморець», причинився до створення збірника виховних матеріалів для новацтва, який він підготував і видав. Протягом 1986—2003 рр. був редактором виховницького журналу «Вогонь

■ Під час Інструкторського вишкільного табору на Старнбергерзе, Німеччина, 1948

■ Орест Гаврилюк і Ярема Михайлович в Детройті, 1957

■ Друг Орест у В'єтнамі під час війни

■ Друг Орест з дружиною Анею, Філадельфія, 18.07.2008

Орлиної Ради». Йонтек був нагороджений Орденом св. Юрія в золоті за свою 58-річну працю в новацтві.

У 1984 р. Йонтек був редактором першого видання «Чорноморської мудрости» — довідника трьох пластових морських куренів (25 курінь УСП «Чорноморці», 16 курінь «Чорноморські Хвилі» і 10 курінь УПС «Чорноморці»).

■ Начальний Пластун, «Чорноморці» і «Хвилі» прощають Йонтека в останню плавбу, 23 жовтня 2012

Двічі був головою Головної Пластової Булави (1988—91 і 1991—94 рр.), також два рази (1994—97 і 1997—2000 рр.) головою Головної Пластової Ради. В 2000—2003 рр. був редактором «Пластових Вістей».

Був головою Статутової комісії УПС.

До самої смерті Йонтек діяв як адміністратор Фонду Сокола та рушитель акції розбудови Сокола. За його старанням курінь уфундував на Соколі дві кімнати: одну в імені Оріона (Яра Гладкого), а другу в імені Шука (Романа Шухевича). Також там знаходиться господарський курінь ім. Ярослава Кришталовича-«Шляхтича», ЧМ, і кімната родини Темницьких.

17 жовтня 2012 р. наш дорогий Йонтек відплив в останній рейс. Це велика втрата для усіх «Чорноморців», «Чорноморських Хвиль» і для всього Пласту. Оцінюємо і подивляємо Його великий внесок для розвитку морського пластування і Пласту. Він напевно залишиться тим світлом — маяком, який покаже нам правильний шлях та дасть запал до праці для добра Пласту і України.

■ Пластова оселя «Сокіл»

Фото В. Стебницького

пл. сен. Роман Гавриляк, ВБ

Мій спомин про Богдана Яціва — «Білого Джека»

У вівторок, 26 лютого 2013, на 93-му році життя, після довгої недуги відійшов в останню мандрівку на Вічну Ватру мій незабутній друг Богдан Яців — «Білий Джек».

Білий Джек був ініціатором створення куреня старших пластунів «Ватага Бурлаків» та першим її Ватажком у 1946 році. Згодом, разом з іншими, ініціював заснування Карпатської полонини «Бурлаків» в Україні у 1991 р. та допоміг заложити українську бібліотеку в Луганську.

Джек був надзвичайно товариський і став прототипом Бурлаки, що завжди доброї думки і якому «море по коліна, а Міссісіппі по кістки». Джек був загально цінений і шанований між «бурлаками», в Пласті та в суспільстві.

Я зустрів його вперше по війні, в 1946 р. Він саме закінчив студії механічної інженерії на політехніці в Мюнхені. У розбомбленій та знищеній Німеччині, що програла війну, було неможливо знайти працю. Скупі засоби до життя ми одержували різними способами з майже неіснуючої німецької економіки або в т. зв. таборах Ді-Пі, де розміщено емігрантів

з Радянського Союзу, що довго перебували під загрозою насильної репатріації. Ми тоді жили у Мюнхені, в недалекому сусідстві прегарних німецьких Альп, і туди спрямували наші зацікавлення. Один з українських таборів Ді-Пі був у Берхтесгаден, найкращій місцевості Баварії, й був приміщений в опустілих касарнях німецького війська (гірських стрільців). Берхтесгаден положений у стіп гір комплексу Вацман, овіяного легендами, та сусіднього озера Кенігсзее. Це була найкраща місцевість, що я дотепер бачив. Я постарався з допомогою впливових приятелів примістити себе в цьому таборі Ді-Пі, що носив назву «Орлик». Тоді приїздив до мене Джек з братом Джімом, і ми йшли в гори. Табір став вихідною базою для наших гірських мандрівок. Гори безнастанно манили нас своєю величчю і красою.

Зв'язалися ми з такими самими ентузіястами гір: Андрієм Гарасевичем і Юрком Федоровичем (Чорним Джеком), і разом обходили всі закутини околиці Берхтесгаден, були на кожній горі кількакратно (Гарасевич згинув смертю альпініста, впавши з гори Вацманфрау, а Чорний Джек помер трагічною смертю вже в Америці). У «Ватазі Бурлаків» були два Джеки, Білий і Чорний, бо один був яснішого виду, а другий темнішого. Білий Джек, що вже мав виряд до скелелазіння (линви, раки та джаґани) та неабиякий альпіністичний досвід, давав нам лекції, як це все вживати та як себе забезпечувати на стрімких скелях. Пам'ятаю, як ми втрійку, Джек, Гарасевич і я, зв'язані ливною, підходили на льодовик Бляуайсґлетшер, що був у доволі недоступному місці на горі Гохкальтер. Це була моя перша успішна спроба скелелазіння.

Очевидно, як настала зима, то ми відразу «мусили» їздити на лещетах. Однак, щоб поїхати на лещета, треба було побороти одну велику трудність: треба було мати лещетарський виряд, який було дуже важко дістати. Стали ми з Джеком роздумувати, як нам цей виряд роздобути. Зачали від черевиків. У Мюнхені в тому часі взагалі не можна було нічого купити. Тоді там були популярні «вимінні» крамниці (Tauschgeschaefte). Туди приносилося якісь лахи або предмети, які можна було виміняти за якісь інші лахи чи щось інше з невеликою доплатою. Отже, Джек взяв мешти та шкарпетки свого батька та заміняв їх за черевики з халявами. Пішов він з тими черевиками знову до іншої вимінної крамниці та, додавши ще шалик, дістав уже трохи тяжчі черевики. Через кілька таких ступенів виміни, все щось додаючи, він врешті дійшов до справжніх лещетарських черевиків. Ми мали той самий роз-

мір, тож я теж їх міг уживати, коли їх не вживав Джек, а оскільки я був співучасником та співвиконавцем цих трансакцій, мав моральне право домагатися від Джека позичення черевиків. Отже, так була розв'язана, хоча для мене дуже незадовільно, проблема черевиків. Десь ми довідалися, що недалеко від Мюнхена живе один майстер, який витісує з ясеневого дерева лещета, й у нього можна їх купити за 2 пакети американських цигарок. Ми, очевидно, туди негайно поїхали та дістали лещета. До нас долучився ще Ярко Рубель-«Робусь», який і собі купив одну пару. Однак його лещета по короткому часі викривилися так, що одне з них виглядало як велика шабля. Мабуть, дерево не було як слід висушене.

Якимсь дивоглядним способом, а яким, то вже не пам'ятаю, ми роздобули кріплення (в'язання) та кийки. Так я міг час від часу поїхати на лещета, скоординувавши з Джеком вживання черевиків. Пізніше я побачив на Фюріхшуле (гуртожиток для студентів у Мюнхені), що один мій приятель ще з Дивізії має чудові лещетарські черевики, але він на лещетах не їздить та вживає їх тільки до ходження. (Лещетарський виряд того часу був зовсім інакший, як тепер). Я тоді став від нього домагатися позичення тих черевиків, на що він нерадо годився, і то під пресією інших колег, які на нього сварили, що він вживає їх тільки, щоб імпонувати дівчатам, а тут я, лещетар, та ще й змагун, не маю в чому

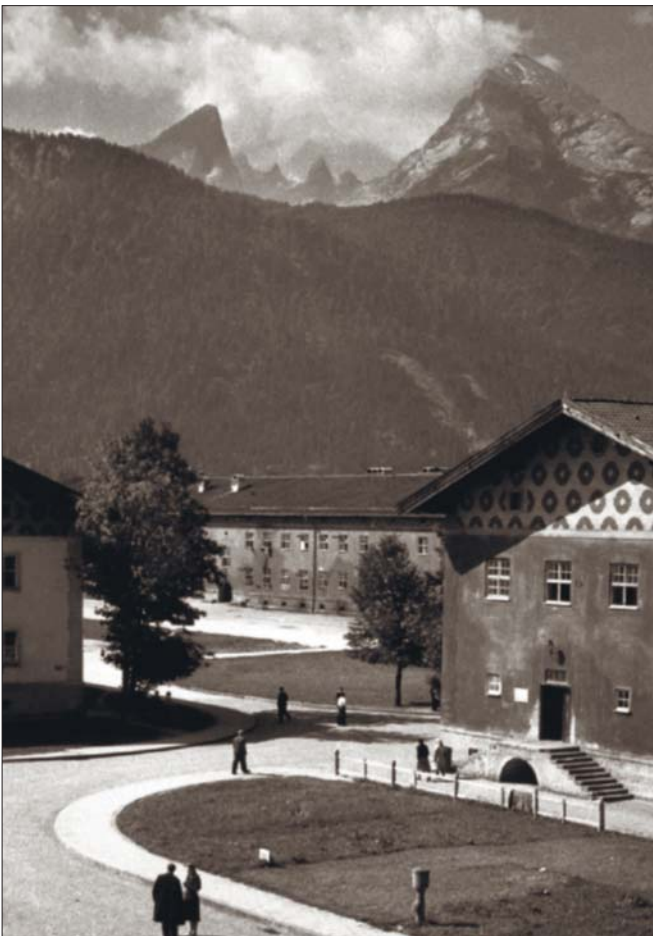
■ Джек на вершці гори Монблян, 1 вересня 1947

вправляти до змагань. На такі аргументи він давав мені черевики, й тоді ми з Джеком могли вже разом їхати до Берхтесгаден. Згодом і інші колеги, давні КЛК-істи, теж роздобули лещета. Таким чином було відновлено Карпатський Лещетарський Клуб (КЛК) у Мюнхені. Ми, користаючи з чудових альпійських теренів, зачали їздити в гори так часто, як могли.

В міжчасі лещетарство стало дуже популярним між нашими емігрантами, бо окрім Берхтесгадену був ще один великий табір емігрантів в горах у Міттенвальді, недалеко славного Garmisch-Partenkirchen, де в 1936 р. відбувалася зимова олімпіада. Тоді постало доволі багато українських спортових товариств у всіх скупченнях нашої еміграції. Відбувалися лещетарські змагання, в яких Джек був і організатором, і змагуном.

Варто згадати теж про обставини, за яких він поїхав до Парижа на Світове скавтське Джемборі у 1947 році та про його вихід на Монблян. Відновлений по війні Пласт в Німеччині був тоді у початках свого існування, однак такої нагоди репрезентувати Пласт і Україну на Джемборі не можна було пропустити. Пласт не був запрошений до участі, бо не був пов'язаний з якоюсь існуючою державою. Однак пластуни вирішили таки поїхати туди. Тогочасний провід Пласту вирішив «дивитися крізь пальці» на те, що поодинокі пластуни їдуть туди на власну руку. Неофіційно виділив допомогу 1000 нім. марок (дорівнювали \$10). Старші пластуни поїхали на Джемборі, вживаючи різні способи пластової зарадности, бо не мали ні паспортів, ні легальних перепусток через кордони чи інших допомог. Їхня присутність на Джемборі була великим успіхом.

Подібно, без великих підготовань і тільки з дуже примітивним вирядом, Джек здійснив свій задум вийти на найвищу гору Європи — Монблян, і там виставити прапор «Ватаги Бурлаків», що є описане в інших пластових публікаціях.

■ Табір «Орлик». Позаду височить масив Вацман

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Зміст «Пластового шляху» за 2013 рік (числа 173 — 176)

Марина Атрохова

Різдво єднає Україну (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 22

Ростислав Бабич

Рефлексії з «Лісової школи» (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 22

Володимир Базарко

Звіт голови Головної Пластової Булави (Офіційне), ч. 1—2, с. 4

Ярина Вдовичин

12 днів пригод і позитивних емоцій у середовищі справжніх друзів (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 32

Максим Вікарчук

«Дубове листя» на «Стежках Героїв» (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 61

Ірина Вовк

Столітнім шляхом українських скавтів у форматі часової історії (Огляди і погляди), ч. 1—2, с. 94
Олег Яськів: «Те, що я заклав у фільм, працює на непластунів» (Пластові зустрічі), ч. 3—4, с. 64

Олександр Воловенко

Донецькі пластуни пройшли шляхами Сіверщини (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 32
«Земля Велетнів»: новацький табір на сході України (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 62

Оксана Волчук

В пам'ять нашої «стежинки» — д-р Марії (Усі) Фішер Слиж (Пластові постаті), ч. 3—4, с. 85

Роман Гавриляк

Мій спомин про Богдана Яціва — «Білого Джека» (На Вічну Ватру), ч. 3—4, с. 90

Андрій Ганкевич

Звіт управи пластового табору-музею «Сокіл» (Офіційне), ч. 3—4, с. 13

Іванка Герус

А чому б ні? (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 30

Юрко Гладкий

Рік почався! (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 38

Борис Гудзяк

Відкритість на таїнство (Я так думаю), ч. 1—2, с. 44

Дарія Даревич

Шляхами століття бл. пам. пл. сен. Марії Комісар Равич (На Вічну Ватру), ч. 1—2, с. 70

Орест і Таня Джулинські

Сорок років вишколу УПЮ «Золота булава» (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 16

Іван Дмитрів

Юнацький табір «Пластова Присяга, дорога довжиною в життя» (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 24

Алла Дубровик

Любомир Романків: «Перші диски, які ми створили, купив Стів Возняк. Згодом він зробив пер-

ший комп'ютер... І лише потім Стів Джобс розвинув технологію» (Пластові постаті), ч. 3—4, с. 50

Андрій Зав'ялов

Кажете, на українську в Росії немає попиту? Мушу вас розчарувати... (Огляди і погляди), ч. 3—4, с. 74

Назар Зелінка (спільно з Юрієм Юзичем та Антоном Голобородьком)

пл. сен. Ярина Ференцевич: «Далі стараюся щодня зробити пластове добре діло» (Пластові зустрічі), ч. 1—2, с. 60

Тарас Зень

13-й Крайовий Пластовий З'їзд в Україні (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 31

Золотий голос України в Америці (Пластові постаті), ч. 1—2, с. 34

«Смуга перешкод». Фільм про історію Івано-Франківського Пласту (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 35

95-та річниця Листопадового Чину в Івано-Франківську (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 87

Василь Іваночко

Зразок служіння Богові та Україні (Пластові постаті), ч. 1—2, с. 59

Нестор Колцьо

В пам'ять про пл. сен. кер. Ореста Гаврилюка — «Йонтека», ЧМ (На Вічну Ватру), ч. 3—4, с. 88

Тарас Конанець (спільно з Богданною Мончак)

Найстарший пластун в Монреалі святкує своє 100-ліття (Пластові постаті), ч. 1—2, с. 65

Оксана Кузишин

Спостереження і думки про святкування 100-ліття Пласту у Львові (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 42
Світлій пам'яті пл. сен. Левка Чировського (На Вічну Ватру), ч. 1—2, с. 75

Питання про скавтський рух в Україні (3 поштової скриньки), ч. 1—2, с. 92

Юрій Леськів

Ватра її життя догоріла, але нове полум'я розгоряється з іскринок (На Вічну Ватру), ч. 1—2, с. 69
Іванові Бучківському і в поважних 90 молодечого запалу не позичати (Пластові постаті), ч. 3—4, с. 49

Начального Пластуна пошанувала рідна Жовква (Пластові постаті), ч. 3—4, с. 54

Газета «Свобода»: 120 років невтомної праці для української громади (Пласт і суспільство), ч. 3—4, с. 68

Від редакційної комісії «Альманаху 100-ліття Пласту» (Огляди і погляди), ч. 3—4, с. 84

Ольга Лук'янова

Українські вечорниці у Воронежі (Огляди і погляди), ч. 3—4, с. 76

Ярослав Макарушка

Курінь ім. Битви під Крутами (4-ий курінь УСП) (Пластова історія), ч. 3—4, с. 78

Юлія Марушевська

«100 і 1 причина любити Україну» (Огляди і погляди), ч. 3—4, с. 77

Музей-архів Пластового руху

Так формувався Пласт (Пластова історія), ч. 1—2, с. 76; ч. 3—4, с. 80

Любомир Онишкевич

Чому ми видаємо подвійне число? (Від редакції), ч. 1—2, с. 3

Дорогі читачі й читачки! (Від редакції), ч. 3—4, с. 3

Оксана Пісецька-Струк

Св. пам. Олена Романів-Пісецька (На Вічну Ватру), ч. 1—2, с. 66

Прес-служба станиці Козова

Теренівка «Листопадовий Зрив» у Козовій (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 40

Аня Прочитанська

Зимовий табір «Під Говерлою» (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 26

Андрій Ребрик

Звіт діловода розвитку Пласту в країнах Європи (Офіційне), ч. 1—2, с. 12

Йосип Бокшай і український Пласт (Пластова історія), ч. 1—2, с. 84

Слава Рубель

Чергові Збори Конференції Українських Пластових Організацій (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 50

Ольга Свідзинська

Чи часто твій друг стає єпископом? (Пластові постаті), ч. 1—2, с. 52

В Івано-Франківську під час Свята Героїв вручили відзнаки «Пластовий Залізний Хрест» (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 64

Про наповнення фондів Музею-архіву Пластового руху (Пластова історія), ч. 1—2, с. 81

Історія Пласту в іменах (Пластова історія), ч. 1—2, с. 90

Музей-архів Пластового руху рекомендує (Огляди і погляди), ч. 1—2, с. 93

Андрій Сова

Печатки 21 пластового куреня імені Івана Богуна в Чорткові (Пластова історія), ч. 1—2, с. 80

Видання про український визвольний рух (Огляди і погляди), ч. 1—2, с. 93

Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні (Наша історія), ч. 3—4, с. 56

Тризуб на печатці 21 пластового куреня імені Івана Богуна у Чорткові (Пластова історія), ч. 3—4, с. 81

Із когорти безсмертних: життєвий шлях пластуна Мирослава-Василя Гречила (Пластова історія), ч. 3—4, с. 86

Петро Содоль

Українська Повстанча Армія (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 24

Старий Вовк

Ще про Пласт і скавтінг (Думки Старого Вовка), ч. 1—2, с. 20

В'ячеслав Стебницький

Філателістичні випуски Пласту в Україні (Пластова філателія), ч. 1—2, с. 96

Звіт редакції журналу «Пластовий шлях» (Офіційне), ч. 3—4, с. 10

Філателістичні випуски Пласту в Україні (Пластова філателія), ч. 3—4, с. 95

Роман Стебницький

Як українські «вовкулаки» на г. Ґрофу мандрували (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 28

Мирослав Стефанів

2-ий юнацький табір ВСУМ ім. Б. Хмельницького в Косові (Пластова історія), ч. 1—2, с. 86

Ярослав Стех

Ювілейний спогад про вчителів — Олександру та Романа Копачів (Пластова історія), ч. 3—4, с. 82

Святослав Сурма

Пластуни — завжди пластуни, або нотатки після «Дрогобицького Джемборі — 2013» (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 46

Катерина Танчак

Мій # євромайдан. Записки революціонера (Пласт і суспільство), ч. 3—4, с. 70

Левко Хмельковський

Роман Гірняк — пластун, юрист, урядовець (Пластові постаті), ч. 1—2, с. 41

Юрій Шадий (спільно з Сергієм Одарченком)

Пласт і Всеукраїнський громадський рух «Твереза Україна»: кроки до співпраці (Пласт і суспільство), ч. 3—4, с. 59

Юрій і Людмила Шанти

Св. пам. Леся Бризгун-Шанта (На Вічну Ватру), ч. 1—2, с. 68

Марина Шелудешева

Ще один табір «Різдвяна подорож» відбувся у Карпатах (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 29

Юлія Шулик

Двадцятилітня історія табору, який змінює пластове таборуння (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 18

Тарас Щепаняк (спільно з Юрієм Леськовим)

Пласт у Самборі: 100 років служіння громаді (3 пластового життя), ч. 3—4, с. 42

Сергій Юзик

2013-й для «Альманаху 100-ліття Пласту» став роком визнання (Пласт і суспільство), ч. 3—4, с. 60

Ярослав Юрчишин (спільно з Юрієм Юзичем)

Будьмо собою, пишаймося нашою історією і думаймо про майбутнє (Я так думаю), ч. 1—2, с. 48

Діяна Юрчук

Бути «живим доказом» пластових ідеалів (Я так думаю), ч. 1—2, с. 46

Іванна Яремко

Новацький табір «Коли ще звірі говорили» (3 пластового життя), ч. 1—2, с. 25

Офіційне

Звіт Головної Пластової Ради (Офіційне), ч. 1—2, с. 8

Звернення ГПБ до всіх пластунів (Офіційне), ч. 3—4, с. 4

Звернення ГПБ до пластунів після побиття студентів у Києві (Офіційне), ч. 3—4, с. 5

Резолюції і рекомендації 18-х Зборів КУПО (Офіційне), ч. 3—4, с. 6

Заява проводу Пласту — НСОУ щодо ситуації в Криму (Офіційне), ч. 3—4, с. 45

Підготував Юрій Леськів

■ Відзначення дня Пластової Присяги у Львові, 2013

пл. сен. В'ячеслав Стебницький, V Філателістичні випуски Пласту в Україні

2013-й рік був сповнений подій і ювілеїв відомих людей, що стало добрим приводом для виготовлення пластових листівок та марок.

Першим з таких ювілеїв було 140-ліття від дня народження Івана Боберського, який був одним з активних нахненників для творців нашої організації. Спорт в діяльності Пласту був одним з важливих чинників у вихованні майбутніх героїв України. Пластуни-змагуни неодноразово досягали висот у спортивних змаганнях як на початку століття, так і після переїзду за океан.

На лицевому боці листівки зображено портрет І. Боберського в овалі, з написом «140 років від дня народження». Вгорі читаємо слова спортивного діяча: «Виховання тіла — це шлях до виховання духа».

Тлом листівки є фотографія з площі Сокола-Батька, де пластуни групами демонструють свої вправи. Фото підписано: «Площа Сокола-Батька у Львові. Спортові змаги пластунів. 1924 рік». Зліва від напису зображена пластова лілейка. Відразу зауважимо, що напис не дуже добре проглядається.

Внизу листівки є напис «Іван Боберський» та зображення відзнаки спортивного товариства «Сокіл-Батько». Такі відзнаки носили керівники цієї організації.

На звороті листівки, в лівому верхньому куті, подано написи «Іван Боберський», «140 років від дня народження» та дати ювілею: 1873 — 2013. Внизу на звороті вміщено біографію Івана Боберського, що її уклав історик Андрій Сова. На тлі використано відзнаку «Сокола-Батька».

В самому низу подано офіційні вихідні дані. Наклад — 100 примірників. Друк лазерний.

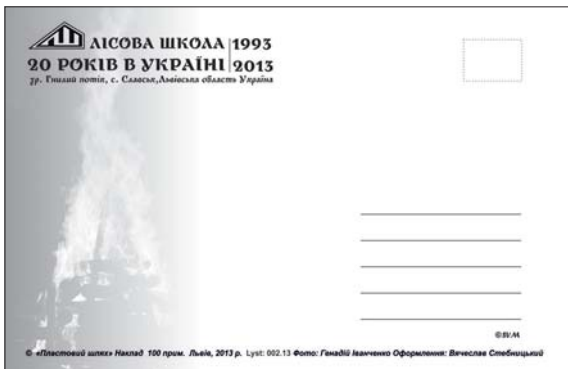
З тієї ж нагоди випущено пластові марки. Основою марки є оформлення лицевого боку листівки. Справа додано пам'ятний знак, який встановлено у Львові на вул. Руській. Під час радянської окупації львів'яни цей знак зняли та сховали. У 1997 році знак було відновлено на попередньому місці.

Марки виготовлено у трьох кольорах (синьому, зеленому, вишневому) на аркушах формату А4 (по 5 аркушів, 24 марки на акруш). Друк лазерний.

Відзначення 100-ліття Пласту стало поштовхом до глибшого вивчення історії організації, відновлення маловідомої інформації про визначних пластунів — не лише учасників ви-

звольних змагань, а й активних учасників культурного чи спортивного життя початку минулого століття. Група пластунів збирала цікавий матеріал про Пласт в Івано-Франківську, що лів в основу фільму «Смуга перешкод» (докладніше про це — стаття на с. 34—37 цього числа). У фільмі, крім історичного, є й матеріал про відновлення Пласту на початку 1990-х років.

Фільм не лише відкрив цікаві історичні дані, а й розповів про тих, хто доклався до збереження історії Пласту через збір фотографій чи відеоматеріалів. Чудове оформлення фільму та афіш надихнуло на виготовлення листівки з цієї нагоди. Хотілося, щоб ця подія була відображена у колекційних філателістичних виданнях. Відразу зазначу, що наклади цих випусків, на жаль, є дуже малими, тому вони були поширені здебільшого серед філателістів.

На лицевому боці листівки використано зображення афіші, художнє оформлення якої виконав Віктор Мухін — «Модест». Фотографію надав Тарас Зень.

На тлі зворотного боку листівки використано фрагмент того ж зображення, над яким вміщено напис: «Презентація фільму «Смуга перешкод» відбулась в театрі-кіно «Люм'єр» 13 квітня 2013 року в Івано-Франківську».

Наклад — 100 примірників. Друк лазерний.

2013-й рік став ювілейним для вишкільних таборів «Лісова школа», «Школа булавних» та «Золота булава», які вперше були проведені в Україні 1993 року. Зокрема, вже 20 років вишкільний табір «Лісова школа» відбувається в урочищі Гнилий потік неподалік Славська. Через його систему виховання пройшло багато провідників Пласту, які стали керівниками різних рівнів як в організації, так і в суспільстві. З нагоди цього 20-ліття виготовлено листівки двох видів.

На лицевому боці першої листівки розміщено фотографію місцевості, де відбувається «Лісова школа». Тут бачимо лісову галявину і схил, на якому пластуни виклали з каменя відзнаку «Лісової школи» та споруди, встановлені поруч. Автором фото є пл. сен. Геннадій Іванченко. З лівого боку вгорі подано напис «Пласт» та герб — пластову лілейку. З правого боку вертикально — напис «1993 Лісова школа 2013».

Зі звороту листівка має здебільшого вільний простір; для її тла використано фото однієї з ватер, що горіла на «Лісовій школі». Вгорі зліва подано відзнаку табору і напис «Лісова школа. 20 років в Україні», роки 1993—2013 і місце, де відбувається табір: «ур. Гнилий потік, с. Славське, Львівська область, Україна».

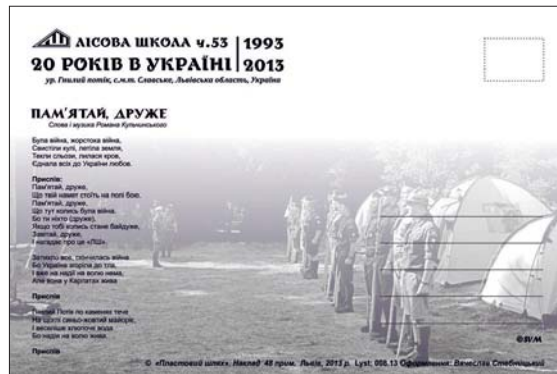
В самому низу подано офіційні вихідні дані. Наклад — 100 примірників. Друк лазерний.

Цю листівку використано як таборовий привіт на ювілейній «Лісовій школі». Під час табору члени проводу підписали дві такі листівки; одну з них надіслано як вітання Петрові Содолю, засновнику і основному натхненнику «Лісової школи».

Друга листівка стала своєрідною пам'яткою з табору 2013 року. На лицевому боці на ній зображено фотографію ювілейної ватри, біля якої сидять пластуни. На тлі вогню видрукувано куплет з пісні «Пам'ятай, друже», що її уклав свого часу один з учасників табору. Зліва вгорі бачимо відзнаку табору та напис: «20 років в Україні».

З правого боку, як і на попередній листівці, вертикальний напис «1993 Лісова школа 2013».

Зі зворотного боку вгорі зліва подано від-

знаку табору, напис «Лісова школа ч. 53. 20 років в Україні», роки 1993—2013 і місце, де відбувається табір: «ур. Гнилий потік, с. Славське, Львівська область, Україна».

Як тло зворотного боку листівки використано світліну В'ячеслава Стебницького, на якій бачимо таборову збірку до закриття дня. З лівого боку видрукувано слова пісні «Пам'ятай, друже» (повністю) авторства учасника табору Романа Кульчинського.

В самому низу подано офіційні вихідні дані. Наклад — 48 примірників. Друк лазерний.

Оформлення листівок та марок виконав В'ячеслав Стебницький.

(далі буде)

1814 – 2014

**200 років від дня
народження
Тараса Шевченка**

**Борітеся – поборете!
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!**

Просимо читачів вчасно повідомляти про зміни адреси у відповідні адміністрації. Журнали, які повернулися не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за додаткову платню.

На сторінці 2 використано фотографії з фондів Центрального державного історичного архіву України у м. Львові

На першій сторінці обкладинки: пам'ятник засновникам Києва. Майдан Незалежності, 2014. Фото В. Стебницького
На третій сторінці обкладинки: логотип Шевченківського року в Україні, автор Олег Шуляк
На останній сторінці обкладинки: квіти в пам'ять про Небесну сотню. Київ, вул. Інститутська, лютий 2014. Фото В. Стебницького

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ PLASTOVY SHLIAKH

ч. 3–4 (175–176) 2013

Виходить щоквартально

Редакція

Головний редактор
пл. сен. Любомир Онишкевич
Співредактор
пл. сен. Лариса Онишкевич
Технічний редактор
пл. сен. В'ячеслав Стебницький
Мовний редактор
пл. сен. Ольга Свідзинська
Члени редакції
пл. сен. Юрко Леськів
к. і. н. Андрій Сова
Адміністратор
пл. сен. Мирон Баб'юк
Адміністратор в Україні
пл. сен. В'ячеслав Стебницький
Коректор
пл. сен. Ольга Свідзинська
Дизайн
пл. сен. В'ячеслав Стебницький
Верстка
пл. сен. Юрко Гарматій

Адреси для листів

в діаспорі
L. Onyshkevych
5842 Wyndham Circle N., # 105
Columbia, MD 21044
410-740-1323
e-mail: onyshlub@aol.com

в Україні
В'ячеслав Стебницький
а/с 65 Львів, 79000
тел. 050 501 3573
e-mail: vmsteb.plsh@gmail.com

Адреси адміністрації

в діаспорі
Plastovy Shliakh
Myron Babiuk
737 Ulana Lane, Webster, NY 14580-9164, USA
585-872-4263; printmyron@gmail.com

в Україні
В'ячеслав Стебницький
а/с 65, Львів, 79000, Україна
vmsteb.plsh@gmail.com

© Видає Головна Пластова Булава,
відповідальний пл. сен. Любомир Онишкевич
© Пластове видавництво в Україні
© «Пластовий шлях»

Статті, підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора, відбивають погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу і не конечно є офіційною позицією організації Пласт.

Редакція застерігає за собою право виправляти мову, стиль, а часом скорочувати надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи, які, на думку редакції, могли б бути для когось образливими.

Використання матеріалів, в тому числі ілюстрацій, дозволене за умови посилання на журнал «Пластовий шлях».

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ 60-СТОРІНКОВИЙ ЖУРНАЛ – ЦЕ
БАГАТО ЦІКАВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З ЖИТТЯ ПЛАСТУ
ЯК В УКРАЇНІ, ТАК І ЗА ЇЇ МЕЖАМИ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Пластовий шлях, а/с 65, Головна пошта, Львів, 79000, Україна
Plastovy Shliakh 737 Ulana Lane Webster, NY 14580-9164, USA